MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS JUSTICIJOS INSTITUTAS

JAROSLAV PAVLOVSKIJ
(VERSLO TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA)

GRUPĖS IEŠKINIO REGLAMENTAVIMO YPATUMAI LIETUVOS TEISINĖJE SISTEMOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Lekt. dr. Darius Bolzanas

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS **3**
1. GRUPĖS IEŠKINIO SAMPRATA IR VYSTYMOSI RAIDA **7**
1.1. Grupės ieškinio istorinė raida 7
1.2. Grupės ieškinio raida šiuolaikinėje Lietuvos teisinėje sistemoje 10
1.2.1. 2006 metų grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyva 10
1.2.2. 2012 metų grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyva 12
1.3. Grupės ieškinio samprata, paskirtis bei požymiai 16
2. GRUPĖS IEŠKINYS ATSKIRŲ UŽSIENIO ŠALIŲ TEISĖJE **19**
2.1. Grupės ieškinys atskirose bendrosios teisės (angl. *Common Law*) šalyse 19
2.2. Grupės ieškinys atskirose kontinentinės teisės (angl. *Civil Law*) šalyse 22
3. GRUPĖS IEŠKINIO VIETA LIETUVOS CIVILINIO PROCESO TEISĖJE **25**
3.1. Grupės ieškinys kaip viešojo intereso gynybos priemonė 25
3.2. Grupės ieškinio instituto atskyrimas nuo kitų atskirų procesinių institutų 28
3.2.1. Grupės ieškinys ir procesinis bendrininkavimas 28
3.2.2. Grupės narių atstovavimas ir procesinis atstovavimas 31
4. GRUPĖS IEŠKINIO PAREIŠKIMO IR NAGRINĖJIMO PROCEDŪRA **35**
4.1. Imperatyvioji išankstinio ginčo sprendimo neteisminė tvarka 35
4.2. Grupės ieškinio pareiškimo prielaidos ir sąlygos 38
4.3. Pasirengimas teisminiam grupės ieškinio nagrinėjimui 43
4.4. Teisminis grupės ieškinio nagrinėjimas 47
4.5. Teismo sprendimai ir *res judicata* principo taikymas 53
4.6. Apeliacinio ir kasacinio proceso probleminiai aspektai 58
IŠVADOS **64**
PASIŪLYMAI **66**
LITERATŪROS SĄRAŠAS **68**
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS **78**
SANTRAUKA **79**
SUMMARY **80**
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ **81**

ĮVADAS

Tiriama problema. Ar naujas Lietuvos Respublikos grupės ieškinio institutas yra pakankamai veiksmingas grupės asmenų pažeistų teisių gynybos būdas ir ar tai yra reali, o ne tik deklaratyvi galimybė didelei nukentėjusiųjų asmenų grupei efektyviau ir ekonomiškiau apginti savo pažeistas teises?

Darbo aktualumas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas ilgą laiką labiausiai buvo pritaikytas spręsti dviejų aiškiai apibrėžtų ir konkrečių asmenų tarpusavio ginčus – individualius ginčus. Tačiau šiuolaikiniame visuomenės gyvenime civilinių teisių ir interesų pažeidimai tam tikrais gyvenimo atvejais ėmė apimti vis platesnį asmenų ratą, kurių teisės buvo pažeistos esant vienodomis ar labai panašiomis faktinėmis aplinkybėmis. Atsižvelgiant į šių dienų visuomenės gyvenimo dinamiškumą, Lietuvos Respublikos civilinis procesas ilgą laiką buvo susidūręs su konkrečiu iššūkiu, kaip grupės asmenų teisių pažeidimų atveju kuo efektyviau ir ekonomiškiau apginti grupės asmenų pažeistas teises. Grupės asmenų teisių gynybą ilgą laiką apsunkino ir tai, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse pernelyg lakoniškai buvo įtvirtintas grupės ieškinio reguliavimas, dėl ko grupės asmenų pažeistų teisių gynyba apskritai buvo neįmanoma.

2014 m. kovo 13 d. Lietuvos įstatymų leidėjas priėmė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymą Nr. XII-771 ir tokiu būdu įteisino Lietuvoje galimybę nuo 2015 m. sausio 1 d. pareikšti grupės ieškinį. Lietuvos grupės ieškinio instituto bei reglamentavimo tema mokslinių žinių trūksta ir be jokios abejonės, mokslinių žinių, diskusijų bei teismų praktikos trūkumas siejamas su grupės ieškinio instituto naujumu Lietuvos teisėje. Atsižvelgiant į tai, šis magistro rašto darbas „Grupės ieškinio reglamentavimo ypatumai Lietuvos teisinėje sistemoje“ (toliau – Raštas darbas) bus pirmoji mokslinio pobūdžio analizė naujo Lietuvos grupės ieškinio reglamentavimo tema. Rašto darbo tema šiuo metu yra aktuali ir dėl to, kad Lietuvos visuomenėje pastaruoju metu įvyko ne vienas visuomenę sukrečiantis įvykis (kaip pvz. AB banko SNORAS ir AB Ūkio banko bankrotai, kelionių organizatoriaus UAB „Go Planet Travel“ bankrotas), kuris lėmė daugybę grupės asmenų teisių pažeidimus. Atsižvelgiant į tai, diskusijos grupės ieškinio instituto reglamentavimo tema reikalingos jau dabar, tai leis labiau suprasti grupės ieškinio taikymą, suvokti grupės ieškinio instituto esmę bei prasmę.

Mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištirtumo lygis. Grupės ieškinio doktrina buvo pradėta nagrinėti dar tada, kai Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49

straipsnio 5 dalis numatė, kad viešajam interesui apginti gali būti reiškiamas grupės ieškinys[1]. Pirmasis Lietuvos teisės mokslininkas atlikęs tyrimą dėl grupės ieškinio pareiškimo buvo Egidijus Krivka, kuris savo moksliniuose darbuose grupės ieškinio pareiškimą siejo išimtinai su viešojo intereso gynimu[2].

Kiti Lietuvos teisės mokslininkai analizavę užsienio valstybėse egzistuojančius grupės ieškinio modelius ir Lietuvos grupės ieškinio reguliavimo problemas buvo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkai ir ekspertai: Vytautas Nekrošius, Valentinas Mikelėnas, Danguolė Bublienė, Rimantas Simaitis ir Egidijus Laužikas, kurie kartu 2008 m. atliko taikomąjį mokslinį tyrimą – „*Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo*“. Šiame darbe minėti teisės mokslininkai atsižvelgdami į užsienio valstybėse egzistuojančius grupės ieškinio modelius tuo metu pateikė atitinkamus siūlymus dėl Lietuvos grupės ieškinio reguliavimo tobulinimo.

Užsienio teisės moksle tyrimų grupės ieškinio reguliavimo klausimais yra daugiau, ypač bendrosios teisės (angl. *Common Law*) šalyse. Labiausiai paminėtini bendrosios sistemos JAV teisininkų John G. Heyburn II („*A View from the Panel: Part of the Solution, 82 Tulane Law Review*“, William B. Rubenstein („*Understanding the Class Action Fairness Act of 2005*“), Elizabeth Cabraser („*Cohelan on California Class Actions and California Class Actions: Practice and Procedure*“), Stephen C. Yeazell („*From Medieval Group Litigation to the Modern Class Action*“) ir Richard Allen Epstein („*Class Actions: The Need for a Hard Second Look*“) tyrimai, kuriuose šie mokslininkai daugiausiai dėmesio skyrė JAV grupės ieškinio analizei. Iš kontinentinės sistemos (angl. *Civil Law*) teisininkų labiausiai paminėtini Vokietijos teisininkų Frank Ebbing („*Class Action. Die Gruppenklage: Ein Vorbild für das deutsche Recht?*“), Peter Mattil, Vanessa Desoutter („*Die europäische Sammelklage. Rechtsvergleichende und EU-rechtliche Betrachtungen*“), Prancūzijos teisininkų Laurent Denis („*Action de groupe bancaire : coup de masse sur l'épargne, l'assurance ou le crédit*“), Cédric Musso („*L'action de groupe vue par l'association de consommateurs UFC-Que Choisir. Interview*“) tyrimai. Pažymėtina tai, kad visuose iš užsienio šalių paminėtų teisinių tyrimų, grupės ieškinio reglamentavimas buvo nagrinėjamas toje valstybėje, kuriai atstovauja konkretūs teisininkai, todėl Lietuvos grupės ieškinio institutas minėtuose tyrimuose analizuotas nebuvo. Šis Rašto darbas bus pirmoji mokslinio pobūdžio analizė, kuri ištirs neseniai įstatymo leidėjo priimtą naują grupės ieškinio institutą.

[1] Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodekso redakcija, galiojusi nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2015 m. sausio 1 d. *Valstybės žinios*, 2002-04-06, Nr. 36-1340.

[2] Krivka, E. *Viešojo intereso gynimo problemos Civiliame kodekse: daktaro disertacija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto biblioteka. 2006 m.

Darbo reikšmė. Rašto darbe atlikta mokslinė analizė leis labiau suprasti ir įsigilinti į naują Lietuvos grupės ieškinio institutą. Atsižvelgiant į užsienio šalyse egzistuojančius grupės ieškinio modelius, Rašto darbo autoriaus pastebėjimus bei į praktikoje galinčius kilti iššūkius, įstatymų leidėjui bus pateikti konkretūs siūlymai, kaip grupės ieškinio reglamentavimas ateityje galėtų būti tobulinamas. Be kita ko, Rašto darbe išsamiai bus atskleista grupės ieškinio instituto specifika, grupės ieškinio privalumai ir trūkumai, bus kuo plačiau identifikuotos Lietuvos teismus laukiančios problemos, kurios gali atsirasti taikant ir aiškinant naujas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso normas. Šiame Rašto darbe padarytos analizės, įžvalgos bei tyrimo rezultatai bus tvirtas pagrindas kitiems teisės mokslininkams ateityje atlikti tolimesnius grupės ieškinio instituto tyrimus, ypač lyginant šio Rašto darbo tyrimo rezultatus su ateityje nusistovėjusia Lietuvos teismų praktika.

Tyrimo tikslas – remiantis nauju Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso institutu atskleisti grupės ieškinio veiksmingumą bei efektyvumą ginant grupės asmenų pažeistas teises.

Tikslui pasiekti darbe keliami šie **uždaviniai**:

1. Atskleisti grupės ieškinio prigimtį bei sampratą.
2. Atskleisti grupės ieškinio institutą atskirų užsienio valstybių teisėje.
3. Nustatyti grupės ieškinio vietą Lietuvos civilinio proceso teisėje.
4. Įvertinti grupės ieškinio reglamentavimo veiksmingumą bei efektyvumą Lietuvoje.

Tyrimo metodika. Analizės tyrimo metodu buvo analizuojamas grupės ieškinio instituto reglamentavimas, taip pat įvairių mokslininkų darbai grupės ieškinio tematika, apibrėžiami grupės ieškinio probleminiai klausimai.

Apibendrinimo tyrimo metodas naudotas siekiant apibendrinti išanalizuotą mokslinę literatūrą, teisės aktus bei teismų praktiką. Taip pat šis metodas buvo naudotas formuojant Rašto darbo išvadas bei apibendrinimus.

Istorinio tyrimo būdu buvo analizuojamas grupės ieškinio instituto atsiradimas bei kaip šis institutas atskirose valstybėse keitėsi per amžius.

Lyginamuoju tyrimo metodu buvo lyginamas Lietuvos Respublikoje ir atskirose užsienio šalyse reglamentuojamas grupės ieškinio institutas bei problemos, susijusios su grupės ieškinio pareiškimo ypatumais.

Tyrimo struktūra. Darbas susideda iš keturių struktūrinių dalių. Pirma rašto darbo dalis yra skirta išnagrinėti grupės ieškinio sampratą ir šio instituto istorinę raidą. Taip pat pirmoje dalyje apžvelgiamas grupės ieškinio kelias į šiuolaikinę Lietuvos teisinę sistemą, atkreipiant dėmesį į 2006 m. ir 2012 m. grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyvas.

Antroje Rašto darbo dalyje siekiama išanalizuoti grupės ieškinio taikymą atskirų užsienio šalių teisėje, išskiriant atskiras užsienio šalis pagal bendrąją ir kontinentinę teisės sistemą.

Trečia Rašto darbo dalis yra skirta grupės ieškinio vietai Lietuvos civilinio proceso teisėje apibrėžti. Šioje darbo dalyje yra siekiama grupės ieškinio institutą atskirti nuo procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo, šiuos procesinius institutus tarpusavyje palyginti. Taip pat šioje dalyje iškeliamas grupės ieškinio, kaip viešojo intereso gynybos priemonės klausimas.

Ketvirtoje Rašto darbo dalyje analizuojamos grupės ieškinio pareiškimo prielaidos, sąlygos, teismo vaidmuo bei apeliacinio ir kasacinio proceso probleminiai aspektai.

Rašto darbo pabaigoje yra pateikiamos išvados bei siūlymai dėl galimo grupės ieškinio reglamentavimo tobulinimo.

Ginamieji teiginiai: Aiškiai neįtvirtintos atgrąsymo priemonės dėl grupės ieškinio piktnaudžiavimo kelia grėsmę sąžiningai verslo praktikai.

Dabartinė grupės narių pildymo tvarka kelia riziką, kad informacija apie grupės ieškinio pareiškimą nepasieks visų suinteresuotų asmenų.

Dabartinė grupės ieškinio imperatyvi išankstinio ginčo sprendimo neteisiminė tvarka gali būti neefektyvi bandant taikiai išspręsti tarp grupės ir atsakovo kilusį ginčą.

Pagal dabartinį grupės ieškinio reglamentavimą tarp ieškovo ir atsakovo civiliniame procese nėra užtikrinamas lygiateisiškumo principas.

1. GRUPĖS IEŠKINIO SAMPRATA IR VYSTYMOSI RAIDA

1.1. Grupės ieškinio istorinė raida

Šiuo metu yra plačiai paplitusi nuomonė, kad grupės ieškinio institutas atsirado JAV. Iš tikrųjų grupės ieškinys JAV yra labai populiarus. JAV grupės ieškinio pagalba neretai yra atlyginama net kelis milijardus siekianti žala, greitai ir efektyviai yra apginamos grupės asmenų pažeistos teisės. Apie grupės ieškinio svarbą bendrosios teisės tradicijos šalyse byloja ir JAV teisės mokslininkų nuomonė, kad grupės ieškinio institutas JAV yra kertinis akmuo net tik teisinėje, bet kartu ir politinėje, ekonominėje sistemoje ir ne tik kalbant apie pažeistų teisių gynybą, bet kartu atkreipiant dėmesį į teisių pažeidimų prevencinį pobūdį[3]. Visgi, tai nereiškia, kad grupės ieškinio užuomazgos buvo būtent JAV.

Nors grupės ieškinio institutas kaip civilinio proceso institutas atsirado ir paplito bendrosios teisės tradicijos šalyse, į grupės ieškinio procedūrą savo esme labai panašus procesas buvo taikomas dar senovės Romos teisėje. Antai 530 metai išleistuose Justiniano digestuose (lot. *digesta* - sutvarkyta) buvo skelbiama: „Jeigu Municipijos[4] piliečiai arba kuri nors grupė asmenų skiria atstovą pareikšti ieškinį, tai negalima teigti, kad tas atstovas atstovauja tik savo interesams. Priešingai, jis veikia Municipijos piliečių arba tam tikros grupės asmenų interesais" (Trečioji knyga, IV titulas „Apie ieškinius, reiškiamus grupės vardu“)[5].

Kai kurie teisės mokslininkai yra nuomonės, kad šiuolaikinis grupės ieškinys yra labai panašus į grupės bylinėjimosi institutą (angl. *group litigation*), kuris egzistavo dar viduramžių Anglijoje[6]. Grupės bylinėjimosi procese galėjo dalyvauti grupė asmenų, kuri reiškė savo bendrus reikalavimus, arba grupė asmenų, kuri reiškė savo bendrus atsikirtimus, t. y. grupė buvo sudaroma tiek iš ieškovų, tiek iš atsakovų. Grupės ieškinį arba atsikirtimus į ieškinį galėjo pareikšti tiek formaliai sudaryta grupė, tiek tam tikra socialinė grupė, kaip pavyzdžiui, pirkliai, amatininkai, gildija, parapija ir panašiai. Atsižvelgiant į tai, viduramžių Anglijoje dažnai buvo reiškiami grupės ieškiniai pirkliams, kurie manipuliuodavo prekybos vietomis, taip pat valdininkams bei Bažnyčių atstovams, kurie piktnaudžiavo užimama socialine padėtimi[7].

---

[3] Friedman, L. M. American Law in the 20th Century. *New Haven: Yale University Press*, Nr. 8. 2002, p. 256.

[4] Municipija (lot. *municipium*) – senovės Romos valstybės miestas, kurio gyventojai turėjo savivaldos teises. Mokslinė redakcinė taryba *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1981. T.VIII: Moreasas-Pinturikjas, p. 37–38.

[5] Kofanov, L. L. *Sud i sudi v izbrannyh fragmentah iz Digest Justiniana* [Court and judges in selected fragments of Justinian's Digest]. Moskva: Statut, 2006, p. 293.

[6] Yeazell, S. C. *From Medieval Group Litigation to the Modern Class Action*. New Haven and London: Yale University Press, 1987, p. 38.

[7] Artykuł o historii pozwów zbiorowych. *Pozew-zbiorowy* [interaktyvus]. Varšuva, 2014-05-07 [žiūrėta 2015-02-01]. <http://www.pozew-zbiorowy.com.pl/podstawy-historia-pozwuzbiorowego.html>.

Nuo 1400 m. grupės bylinėjimosi institutas Anglijoje tapo labiau išimtimi negu taisykle. Tai visų pirma lėmė korporacijų[8] atsiradimas. Korporacijos dažniausiai jungė turtingus amatininkus bei pirklius ir atskiri neturtingi asmenys arba neturtingų asmenų luomas nebuvo suinteresuoti teisminiam bylinėjimuisi su daug galingesne ir turtingesne šalimi. Manoma, kad tokia situacija vėliau davė pradžią asociacijų atsiradimui, kurios kaip atsvara korporacijoms atstovavo neturtingam asmenų luomui[9].

XV amžiuje kilę pilietiniai karai - Rožių karai (angl. *Wars of the Roses*) tik dar labiau suskaldė visuomenę. Be kita ko, grupės ieškinius tuo metu turėjo teisę nagrinėti tik taip vadinami Žvaigždžių rūmai[10] (angl. *The Star Chamber*) bei Teisingumo teismas (angl. *The Court of Equity*). Šių teismų praktika grupės ieškinio bylose buvo nenuosekli ir dažnai prieštaraujanti tarpusavyje. Tai, be abejo, kėlė nepasitikėjimą grupės bylinėjimosi institutu. Asmuo buvo labiau suinteresuotas pareikšti individualų ieškinį negu prisijungti prie kurios nors asmenų grupės. Tai lėmė ir tai, kad grupės ieškinio bylose priteisiama suma buvo dalinama proporcingai grupės narių skaičiui, dėl ko dažnai priteista suma vienam asmeniui buvo ženkliai mažesnė negu ta, kuri buvo priteisiama pareiškus individualų ieškinį[11].

XVII amžiuje Anglijos parlamentas priėmė „Taikos aktą“, kuris skelbė, kad asmenys patyrę žalą vienodomis ar labai panašiomis faktinėmis aplinkybėmis gali pareikšti bendrą ieškinį. Toks ieškinys turėjo būti pareikštas Teisingumo teismui, kuris nustatydavo teismo posėdžio datą. Įdomu tai, kad teismo posėdžio metu turėjo dalyvauti visi asmenys reiškiantys bendrą ieškinį arba visi asmenys reiškiantys atsikirtimus į ieškinį. Reikia pripažinti, kad ir tuo metu tai kartais buvo didelis iššūkis. Grupės asmenų skaičius neretai buvo labai didelis ir ne visi paprasčiausiai vienu metu galėjo tilpti vienoje teismo posėdžio salėje. Atsižvelgiant į tai, po kurio laiko buvo įteisinta galimybė grupės asmenims turėti savo atstovą. Visgi, atstovas turėjo pareigą visų pirma įtikinti teismą, kad jis tinkamai veikia ne savo, bet pirmiausiai visų grupės narių interesais[12].

XIX amžiuje Anglijos parlamentas priėmė keletą teisės aktų, kurie iš esmės susiaurino grupės bylinėjimosi galimybes ir tokiu būdu grupės bylinėjimosi praktika Anglijos teismuose palaipsniui išnyko. Laikui bėgant dėl stiprių istorinių ir kultūrinių sąsajų grupės bylinėjimosi idėjas iš Anglijos perėmė JAV.

---

[8] Korporacija (lot. *corporatio* - bendrija) teisiškai įforminta asmenų grupė, kurią jungia profesinių arba luominių interesų bendrumas, savarankiškas teisinis subjektas. *Lietuvių žodynas* [interaktyvus]. [Žiūrėta: 2015-02-01] <http://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Korporacija>.

[9] Yeazell, S. C. *supra* note 6, p. 124-125.

[10] Karaliaus valdžiai saugoti Henriko VII 1487 m. įsteigtas teismas, kuriam buvo suteikta plati kompetencija tiriant sąmokslo, klastojimo, priesaikos sulaužymo bylas. Cheyney, E. P. The Court of Star Chamber. *The American Historical Review*, Vol. 18, Nr. 4., 1913, p. 727.

[11] *supra* note 7.

[12] Kolesov, P. P. *Gruppovye iski v SSHA* [Class actions in the USA]. Moskva: OOO Gorodec-izdat, 2004, p. 8.

Manoma, kad pirmosios grupės bylinėjimosi idėjos iš Anglijos ir JAV teisę buvo perkeltos JAV Aukščiausiojo Teismo teisėjo Joseph Story dėka[13]. Šis teisėjas tuo metu buvo puikiai susipažinęs su Anglijos teismų praktiką, todėl 1820 metais *West v. Randall* byloje kilus ginčui dėl to, kas yra laikytina proceso šalimi, eidamas JAV apeliacinio teismo teisėjo pareigas Joseph Story taip apibūdino galimą proceso šalį: „Tai yra bendra teisingumo taisyklė, kad visi materialiai suinteresuoti asmenys, nepaisant to, ar jie byloje būtų ieškovais, ar atsakovais, turi būti laikomi viena proceso šalimi, nepaisant to, kiek gausi tokia asmenų grupė gali būti“[14].

Atsižvelgiant į besiklostančią teismų praktika, JAV įstatymo leidėjas po kurio laiko nutarė reglamentuoti grupės ieškinio institutą. Tokiu būdu, šiuolaikinis JAV grupės ieškinio institutas labiausiai tapo žinomas po 1938 metais Federalinių civilinio proceso taisyklių (ang. *Federal Rules of Civil Procedure*) priėmimo, kur 23 taisyklėje yra reglamentuojamas grupės ieškinio institutas (toliau – 23 Taisyklė). Pagal pirminę 23 Taisyklę grupės ieškinio mechanizmas JAV susidėjo iš dalyvavimo (angl. *opt-in*) sistemos, t. y. civiliniame procese galėjo dalyvauti tik tie asmenys, kurie aiškiai buvo išreiškę norą dėl grupės ieškinio pareiškimo. Be kita ko, sutinkamai su pirmine 23 Taisykle, grupės ieškinio institutu JAV buvo galima pasinaudoti tik tuomet, jeigu kiti teisiniai gynybos būdai buvo jau išnaudoti[15].

1966 metais įvyko reikšmingi 23 Taisyklės pakeitimai, kurie pakeitė grupės ieškinio mechanizmą iš dalyvavimo sistemos į atisakymo (angl. *opt-out*) sistemą, t. y. ieškovui arba keliems ieškovams grupės vardu pareiškus grupės ieškinį, teismas išplatina pranešimą, kuriame nurodoma asmenų grupė ir konkreti data iki kurios asmuo gali pareikšti norą išstoti iš grupės bei tokiu būdu nedalyvauti civiliniame procese. Be kita ko, buvo atšaukta minėta tvarka, kuri skelbė apie grupės ieškinio galimumą tik tuomet, jeigu kiti teisių gynybos būdai buvo jau išnaudoti, kas iš esmės tuo metu lėmė padidėjusį grupės ieškinių skaičių[16].

Apibendrinus galime teigti, kad nors pirmąsias grupės ieškinio užuomazgas galime rasti dar senovės Romos teisėje, labiausiai šis procesinis institutas išsivystė anglosaksų valstybėse. Viduramžių Anglijoje šis institutas buvo žinomas kaip grupės bylinėjimasis (angl. *group litigation*), kurio pagrindinės idėjos dėl stiprių istorinių ir kultūrinių ryšių vėliau sėkmingai buvo perkeltos į JAV teisinę sistemą. Laikui bėgant būtent JAV galutinai susiformavo šiuolaikinis grupės ieškinio (angl. *class action*) institutas.

---

[13] Yeazell, S. C. *supra* note 6, p. 219.

[14] Circuit Court. *West v. Randall*, 29 F. Cas. 718 (R.I. 1820) (No. 17,424). *The Federal cases* [interaktyvus]. Rod Ailandas, 1820 m. [žiūrėta 2015-02-01]. <https://law.resource.org/pub/us/case/reporter/F.Cas/0029.f.cas/0029.f.cas.0718.pdf>.

[15] Maleshin, D. JA. Rossijskaja model gruppovogo iska [Russian model of class action], *Vestnik Vysshego Arbitrazhnogo Suda Rossijskoj Federacii* Nr. 4., 2010, p. 75.

[16] Yeazell, S. C., *op. cit.*, p. 229.

1.2. Grupės ieškinio raida šiuolaikinėje Lietuvos teisinėje sistemoje

1.2.1. 2006 metų grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyva

2002 metų vasario 28 dieną Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjas priimdamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą, patvirtino Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą (toliau – CPK), kuris įsigaliojo 2003 metų sausio 1 dieną[17]. Sutinkamai su tuo metu galiojusios CPK įstatymo redakcijos (2003-01-01 – 2015-01-01) 49 straipsnio 5 dalimi, viešajam interesui apginti galėjo būti pareikštas grupės ieškinys. Tuometinės CPK redakcijos 5 straipsnio 3 dalis numatė, kad įstatymų nustatytais atvejais pareiškimą teismui dėl viešojo intereso gynimo valstybės vardu gali pareikšti prokuroras arba kita įstatymų įgaliota institucija. Taigi, 2003 metų sausio 1 dieną įsigaliojęs CPK tik paviršutiniškai numatė grupės ieškinio pareiškimo galimybę, šią teisę suteikdamas prokurorui arba įstatymų įgaliotai institucijai ir tik viešajam interesui apginti. Įstatymų leidėjui daugiau nei įstatymuose, nei poįstatyminiuose aktuose neįtvirtinus jokių grupės ieškinio procesinių taisyklių, tuometinės CPK įstatymo redakcijos 49 straipsnio 5 dalies normos taip ir nebuvo įmanoma pritaikyti, o tai iš esmės lėmė tolimesnes diskusijas grupės ieškinio tema.

Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2005 m. gegužės 13 d. sprendimu Nr. 281 buvo sudaryta darbo grupė viešojo intereso gynimo teisiniam reglamentavimui tobulinti, kuri 2006 metais gruodžio 22 dieną Lietuvos Respublikos Seimui pateikė Civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274, 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 96^1 straipsniu įstatymo projektą Nr. XP-1968 (toliau – 2006 m. įstatymo projektas). 2006 m. įstatymo projekto rengėjai siūlė pakeisti ir papildyti CPK 49 str. 5 d., numatant, kad viešajam interesui apginti įstatymų numatytais atvejais[18] galėtų būti pareiškiamas grupės ieškinys, o jį pareikšti galėtų fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems viešojo intereso pažeidimas darytų įtaką. Be kita ko, grupės ieškinyje turėjo būti nurodyti rūšiniai požymiai asmenų, kurie patektų į ginamų asmenų grupę[19].

---

[17] Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002-04-06, Nr. 36-1340.

[18] Įstatymo projekto Reg. Nr. XP-1963-XP-1969 aiškinamajame rašte buvo nurodyta, kad teisė kreiptis su ieškiniu, skundu ar pareiškimu į teismą ginant viešąjį interesą buvo numatyta būtent šiose srityse: vartotojų teisių gynimo, aplinkos apsaugos, teritorijų planavimo, kultūros paveldo apsaugos, asmens duomenų teisinės apsaugos. Paulauskas, A., darbo grupė, Lietuvos Respublikos Seimas. Įstatymų projektų Reg. Nr. XP-1963-XP-1969 aiškinamasis raštas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2006 m. gruodžio 12 d. [žiūrėta 2015-02-02]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289609>.

[19] Paulauskas, A.; Darbo grupė; Lietuvos Respublikos Seimas. Civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274, 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 961 straipsniu įstatymo projektas. *Lietuvos*

2006 m. įstatymo projekto CPK 49 str. 6 punktas numatė, kad byloje pagal grupės ieškinį gali būti sprendžiami du ieškinio reikalavimai - dėl pripažinimo ir dėl teisinių santykių modifikavimo. Įdomu tai, kad 2006 m. projekte nebuvo aiškiai nurodyta, kuri grupės ieškinio modelį (*opt-in* ar *opt-out*) projekto rengėjai siūlo priimti, nes pagal 2006 m. įstatymo projekto CPK 49 str. 6 dalį buvo numatyta, kad ta apimtimi, kuria ginamų asmenų grupei teismo sprendimas yra palankus, jis įgyja *res judicata*[20] galią ir nedalyvavusiems byloje asmenims, kurie atitinka ginamų asmenų grupės rūšinius požymius, t. y. toks siūlytas reglamentavimas turėjo *opt-out* sistemos požymių, kuomet pagal tam tikrus rūšinius požymius į grupę automatiškai yra įtraukiami visi asmenys, nors jie ir nebūtų išreiškę noro dalyvauti civiliniame procese. Tačiau jau kitoje siūlyto straipsnio dalyje projekto rengėjai nurodo, kad byloje pagal grupės ieškinį pareikšti reikalavimai dėl priteisimo nagrinėjami tik dėl bendraieškių ir šioje dalyje teismo sprendimas *res judicata* galią įgyja tik dalyvaujantiems byloje asmenims, t. y. toks siūlytas reglamentavimas turėjo *opt-in* sistemos požymių, kuomet teismo sprendimas galioja tik byloje dalyvaujantiems asmenims.

Išanalizavus 2006 m. įstatymo projekto CPK 49 str. 8 d. yra akivaizdu, kad projekto rengėjai grupės ieškinio pareiškimą siejo išimtinai su viešojo intereso[21] gynimu. Sutinkamai su 2006 įstatymo projekto CPK 49 str. 8 d., spręsdamas grupės ieškinio priėmimo klausimą teismas taip pat turėjo įvertinti ieškinio turinį. Nustatęs, kad grupės ieškiniu nėra ginamas viešasis interesas arba tai daroma nesilaikant viešojo intereso gynimo principų, arba jeigu nuo teismo procesinio sprendimo, kuriame konstatuojama, kad pareiškėjas piktnaudžiauja materialiosiomis ar procesinėmis teisėmis, įsiteisėjimo dienos praėjo mažiau kaip treji metai, teismas turėtų nustatyti ne trumpesnį, kaip septynių dienų terminą, per kurį galėtų būti pareikštas individualus ieškinys. Per teismo nustatytą terminą nepareiškus individualaus ieškinio, toks ieškinys būtų laikomas nepaduotu ir teismo nutartimi būtų grąžinamas jį padavusiam asmeniui[22].

Respublikos Seimas [interaktyvus]. Vilnius, 2006 m. gruodžio 22 d. [žiūrėta 2015-02-02]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3 /dokpaieska.showdoc_l?p_id=289618&p_tr2=2>.

[20] Res judicata *lot.* teismo (jau) išspręsta byla. *Lietuvių žodynas* [interaktyvus]. [Žiūrėta: 2015-02-02] <http://www.lietuviuzodynas.lt /terminai/Res_judicata>.

[21] Lietuvos Konstitucinis Teismas 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime „*Dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos*“ nurodė, kad „<...> viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija; tai *inter alia* visuomenės atvirumas ir darna, teisingumas, asmens teisės ir laisvės, teisės viešpatavimas ir kt. Tai toks visuomenės ar jos dalies interesas, kurį valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra konstituciškai įpareigota užtikrinti ir tenkinti, *inter alia* per teismus, pagal savo kompetenciją sprendžiančius bylas. Todėl kiekvieną kartą, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, turi būti įmanoma pagrįsti, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos ir tam tikros Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės. O tais atvejais, kai sprendimą, ar tam tikras interesas turi būti laikomas viešuoju ir ginamas bei saugomas kaip viešasis interesas, turi priimti bylą sprendžiantis teismas, būtina tai motyvuoti atitinkamame teismo akte. Priešingu atveju kiltų pagrįsta abejonė, kad tai, kas teismo yra ginama ir saugoma kaip viešasis interesas, iš tikrųjų yra ne viešasis, bet privatus tam tikro asmens interesas.“ (bylos Nr. 35/03-11/06).

[22] *supra* note 18.

Kartu 2006 m. įstatymo projekte buvo numatyti tam tikri saugikliai, turintys prevencinį pobūdį nuo galimo piktnaudžiavimo grupės ieškinio pareiškimo teisėmis: „nustačius piktnaudžiavimą teise paduoti grupės ieškinį, gali būti taikomos šio Kodekso 95 straipsnyje nustatytos pasekmės“ [23].

Taigi, 2006 metų įstatymo projekte buvo siūloma sukurti grupės ieškinio institutą siekiant efektyviai apginti viešąjį interesą. 2006 įstatymo projekte buvo siūloma, kad grupės ieškinį galėtų pareikšti ne prokuroras, bet visi fiziniai ar juridiniai asmenys, kuriems viešojo intereso pažeidimas darytų įtaką. Kartu įstatymo projekte buvo numatyti atitinkami saugikliai, apsaugantys nuo galimo piktnaudžiavimo teisėmis, t. y. jeigu teismas būtų nustatęs, kad asmuo piktnaudžiauja grupės ieškinio teise, tokiam asmeniui grėstų 20 tūkst. litų bauda ir įpareigojimas atlyginti kitai šaliai patirtus nuostolius. Atsižvelgiant į siūlyto grupės ieškinio ribotumą ginti išimtinai viešąjį interesą, 2006 m. įstatymo projektas nesulaukė pritarimo, todėl CPK pakeitimo ir papildymo pasiūlymai buvo atmesti[24].

1.2.2. 2012 metų grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyva

2012 metų grupės ieškinio reglamentavimo iniciatyvos užuomazgas galima laikyti 2008 metų gruodžio 9 dieną, kuomet Lietuvos Respublikos Seimas nutarimu Nr. XI-52 „*Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos*“ [25] pritarė Ministro Pirmininko Andriaus Kubiliaus pateiktai Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai (toliau – Vyriausybės programa), kurios 117 nuostata skelbė: „Užtikrinsime, kad vartotojų teisės būtų ginamos veiksmingai, nustatant deramą vartotojų ir gamintojų, pardavėjų bei paslaugų teikėjų teisių ir interesų pusiausvyrą“. Atsižvelgiant į šias bei kitas Vyriausybės programos nuostatas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 „*Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo*“[26] patvirtino Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo priemones (toliau – Įgyvendinimo priemones).

---

[23] Pagal 2006 metais galiojusį CPK 95 str., nustačius piktnaudžiavimą procesine padėtimi, šalis galėjo būti įpareigota atlyginti kitos šalies patirtus nuostolius arba šaliai galėjo būti paskirta 20 tūkst. litų baudą.

[24] Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1243 „Dėl Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projekto Nr. XP-1963, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XP-1964, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo projekto Nr. XP-1965, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XP-1966, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 17, 32 straipsnių papildymo ir pakeitimo bei įstatymo papildymo 311 straipsniu įstatymo projekto Nr. XP-1967, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274, 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 961 straipsniu įstatymo projekto Nr. XP-1968 ir Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-1969“ *Valstybės žinios*, 2007-11-29, Nr. 123-5042.

[25] *Valstybės žinios*, 2008-12-20, Nr. 146-5870.

[26] *Valstybės žinios*, 2009-03-26, Nr. 33-1268.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendinama Vyriausybės programos 117 nuostatą Įgyvendinimo priemonėse Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai nurodė: „Parengti teisės akto dėl grupės ieškinio instituto teisinio reguliavimo tobulinimo koncepcijos patvirtinimo projektą, siekiant tobulinti grupės ieškinio instituto teisinį reguliavimą.“.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija atsižvelgdama į jai skirtas užduotis pradėjo rengti grupės ieškinio koncepciją (toliau – Koncepcija). Rengiant Koncepciją buvo remtasi Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų ir ekspertų – Vytauto Nekrošiaus, Valentino Mikelėno, Danguolės Bublienės, Rimanto Simaičio, Egidijaus Laužiko atliktu taikomuoju moksliniu tyrimu „*Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo*“ bei Teisės instituto parengta grupės ieškinio instituto reglamentavimo Europos Sąjungos valstybėse narėse apžvalga[27]. Po ilgų darbų, 2011 metais buvo parengta grupės ieškinį Lietuvoje apibendrinanti Koncepcija.

Kaip nurodyta pačioje Koncepcijoje, jos pagrindinis tikslas buvo „išanalizuoti užsienio valstybių patirtį ir Lietuvos mokslininkų pateiktus pasiūlymus, nustatyti esminius grupės ieškinio instituto Lietuvoje įtvirtinimo principus ir nuostatas ir taip sudaryti sąlygas praktiškai įgyvendinti teisę reikšti grupės ieškinį“[28]. Koncepcijoje buvo atlikta išsami esamos padėties apžvalga, pažymėta, kad tuometinė CPK 49 str. 5 d. norma dėl viešojo intereso gynimo grupės ieškiniu negali būti realizuota, nes teisės aktuose nėra šią normą reglamentuojančių įgyvendinimo mechanizmų. Koncepcijoje buvo išskirtos priežastys, kodėl kuo greičiau yra būtina reglamentuoti grupės ieškinio institutą. *Pirma*, kaip pažymėta Koncepcijoje, Lietuvos teismuose daugėja ieškinių, kurie yra vienarūšiai teisės ir fakto požiūriu. Tokiais atvejais teismai gauna dešimtis ar net šimtus identiškų bylų, kurie papildomai apkrauna teismų darbą ir vilkina bylose sprendimo priėmimo procesą. *Antra*, asmenys reiškiantys identiškus ieškinius dažniausiai neturi specialių teisinių žinių, todėl kiekvienoje atskiroje byloje, nors ieškinio teisinis ir faktinis pagrindas yra tas pats, yra priversti samdytis advokatą, o tai atitinkamai didina proceso išlaidas. *Trečia*, dėl itin mažos reikalavimo sumos asmeniui kartais gali atrodyti apskritai nenaudinga reikšti teismui ieškinį, o tai atitinkamai lemia teisingumo neįgyvendinimą, sukuriamos sąlygos teisių pažeidėjui toliau pažeisti teises bei likti nenubaustam. *Ketvirta*, pačiam atsakovui yra naudingiau reikšti tuos pačius atsikirtimus vienoje byloje ir tokiu būdu sutaupyti tiek finansines lėšas, tiek savo laiką. *Penkta*, grupės ieškinio nagrinėjimas vienoje byloje apsaugotų nuo tarpusavyje prieštaraujančių teismų sprendimų, kurie gali būti priimti skirtingiems teismams nagrinėjant identiškas bylas[29].

[27] Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Grupės ieškinio koncepcijos 29 punktas. *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4386.
[28] *Ibid.,* 3 punktas.
[29] *Ibid.,* 5 punktas.

Koncepcijoje buvo pasisakyta ir dėl išsamaus grupės ieškinio reglamentavimo, nurodant konkrečius grupės ieškinio bruožus. Koncepcijos autoriai nurodė tiek grupės ieškinio atsisakymo, tiek grupės ieškinio dalyvavimo sistemų privalumus bei trūkumus. Atsižvelgiant į juos, Koncepcijoje buvo nurodyta, kad Lietuvoje tikslingiausiai būtų diegti dalyvavimo sistemos modelį, kuris labiausiai atitiktų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnį[30] bei CPK 266 straipsnį[31].

Atsižvelgiant į grupės ieškinio tradicijų Lietuvoje nebuvimą, Koncepcijoje buvo nurodyta, kad Lietuvoje tikslinga nustatyti sritis, kuriose grupės ieškinys būtų galimas. Tai galėtų būti sritys, kuriuose dažniausiai yra susiduriama su žmogaus teisių pažeidimais, kaip pavyzdžiui: vartotojų apsauga, aplinkosauga, smulkiųjų akcininkų, darbuotojų, konkurencijos, dėl neteisėtų valstybės ar savivaldybės veiksmų ar priimtų teisės aktų žalą patyrusių asmenų apsauga[32].

Koncepcijoje pažymėta, kad pareikšti grupės ieškinį gali tik fizinių ar juridinių asmenų grupė, kuriai būtų nustatytas minimalus narių skaičius. Grupė turėtų būti formuojama iki ieškinio pareiškimo teismui dienos, o jos reikalavimas turėtų būti susijęs tik su piniginiu reikalavimu, nes pasak Koncepcijos rengėjų, ieškinius dėl uždraudimo arba ieškinius dėl pripažinimo atstovaudamos viešąjį interesą galėtų reikšti asociacijos, prokurorai ar valstybės ir savivaldybės institucijos, todėl grupės ieškinio reikalavimas turi būti tik turtinio pobūdžio[33].

2011 m. liepos 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 885 „*Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo*“[34] patvirtino Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos parengtą grupės ieškinio Koncepciją bei iki 2012 m. sausio 1 d. pavedė jai parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės aktų, susijusių su šiuo nutarimu patvirtintos koncepcijos įgyvendinimu, projektus.

2011 m. rugpjūčio 19 d. su grupės ieškinio koncepcijos įgyvendinimu susijusiems teisės aktų projektams parengti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-202 „*Dėl darbo grupės sudarymo*“ buvo sudaryta darbo grupė, kurią sudarė: Renata Juzikienė (Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Teisės sistemos departamento direktorė, Darbo grupės vadovė), Aurimas Brazdeikis (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teisinės analizės ir

[30] Sutinkamai su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 str. 1 d., „nustatant kiekvieno asmens pilietines teises ir pareigas ar jam pareikštą baudžiamąjį kaltinimą, jis turi teisę, kad jo byla būtų nagrinėjama per įmanomai trumpiausią laiką lygybės ir viešumo sąlygomis pagal įstatymą sudaryto nepriklausomo ir nešališko teismo. Teismo sprendimas turi būti paskelbtas viešai, tačiau spaudai ir publikai gali būti neleidžiama dalyvauti per visą teisminį nagrinėjimą ar jo dalį tiek, kiek to reikalauja visuomenės moralės, viešosios tvarkos ar valstybės saugumo interesai demokratinėje visuomenėje arba nepilnamečių ar bylos šalių privataus gyvenimo interesai, ar tada, kai, teismo nuomone, būtina dėl ypatingų aplinkybių, dėl kurių viešumas pažeistų teisingumo interesus.“. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

[31] Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 266 str., teismas neturi teisės spręsti klausimo dėl neįtrauktų dalyvauti byloje asmenų teisių ar pareigų.

[32] *Supra* note 27, 15 punktas.

[33] *Ibid.*, 18 punktas.

[34] *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4386.

informacijos departamento direktorius), Artūras Driukas (Lietuvos apeliacinio teismo teisėjas, Civilinių bylų skyriaus pirmininkas), Valentinas Mikelėnas (Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros profesorius), Aušra Naričiūtė (Grupės ieškinio koncepcijos rengėja, teisininkė), Rimvydas Norkus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teisės tyrimų departamento direktorius), Rimantas Simaitis (Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Privatinės teisės katedros docentas)[35].

Darbo grupei baigus rengti grupės ieškinį reglamentuojančių normų projektą, 2012 m. sausio 23 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija Seimo posėdžio sekretoriate užregistravo Seimui teikiamą CPK 49 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projektą Nr. XIP-4634 (toliau - Įstatymo projektas Nr. XIP-4634). Atsižvelgiant į tai, kad įstatymo projektas buvo didelės apimties Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktorius kreipėsi į Seimo seniūnų sueiga su prašymu, kad terminas dėl išvadų pateikimo būtų ilgesnis negu 7 darbo dienos, kaip tai numato Seimo statuto 136 straipsnio 2 dalis.

2012 m. rugpjūčio 10 d. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamentas pateikė savo išvadas dėl Įstatymo projekto Nr. XIP-4634[36], nurodydamas savo pastabas dėl šio įstatymo projekto atitikties Konstitucijai, galiojantiems įstatymams ir juridinės technikos taisyklėms.

Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento pateiktas pastabas, 2013 m. kovo 26 d. Įstatymo projektas Nr. XIP-4634 Lietuvos Respublikos Seimui buvo pateiktas svarstymo procedūrai ir po trumpo Lietuvos Respublikos teisingumo ministro Juozo Bernatonio pristatymo, Įstatymo projekto Nr. XIP-4634 svarstymo procedūrai buvo pritarta[37]. Nutaręs pradėti Įstatymo projekto Nr. XIP-4634 svarstymo procedūrą, Seimas tame pačiame posėdyje paskyrė preliminarią Įstatymo projekto Nr. XIP-4634 svarstymo Seimo posėdyje datą (2013 m. gegužės 28 d.) bei pagrindinį komitetą (Teisės ir teisėtvarkos komitetą) Įstatymo projektui Nr. XIP-4634 toliau nagrinėti ir tobulinti.

---

[35] Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2012 m. vasario 23 d. [žiūrėta 2015-02-17]. <http://www.lrs.lt/pl s/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=124545&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=n>.

[36] Kabišaitis, A., Teisės departamentas, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. Išvada LR Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 2611 straipsniu bei XXIV1 skyriumi įstatymo projektui. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2012 m. rugpjūčio 10 d. [žiūrėta 2015-02-17]. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=431272&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1

[37] „Už“ balsavo 72 Seimo nariai, „prieš“ įstatymo projekto svarstymo procedūrą balsavusių nebuvo, „susilaikė“ 2 Seimo nariai. Lietuvos Respublikos Seimas. 2013 m. kovo 26 d. Lietuvos Respublikos Seimo vakarinio posėdžio Nr. 31 stenograma. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2013 m. kovo 26 d. [žiūrėta 2015-02-18]. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=445166&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1

2014 m. sausio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas pateikė savo pasiūlymus, pataisas bei pastabas dėl Įstatymo projekto Nr. XIP-4634[38].

2014 m. sausio 23 d. Seimo darbotvarkės 2-1 klausimu buvo aptarti Teisės ir teisėtvarkos komiteto pateiktos Įstatymo projekto Nr. XIP-4634 pastabos, o 2014 m. kovo 13 d. buvo pritarta CPK pakeitimams bei papildymams[39], kurie leidžia nuo 2015 m. sausio 1 d. pareikšti grupės ieškinį.

1.3. Grupės ieškinio samprata, paskirtis bei požymiai

Sąvoka „grupės ieškinys“ yra tik lingvistinė formuluotė, apibrėžianti grupės asmenis, siekiančius vienu ieškiniu apginti savo pažeistas teises. Įvairiose pasaulio valstybėse naudojama skirtinga terminologija. Terminas „klasės ieškinys“ (angl. *class action*) yra naudojamas JAV. Didžiojoje Britanijoje yra naudojamas „grupės ieškinio“ (angl. *group action*) terminas, Airijoje – „daugiašalis bylinėjimasis“ (angl. *multiparty litigation*), Rusijoje – „kolektyvinis ieškinys“ (rus. *коллективный иск*). Grupės ieškinio institutas, kaip jau žinoma, leidžia vienam grupės asmeniui kitu grupės nariu vardu jiems nedalyvaujant civiliniame procese pareikšti grupės ieškinį. Tačiau dėl vienos grupės ieškinio sampratos teisės mokslininkų nuomonės išsiskiria.

Vieni teisės mokslininkai teigia, kad grupės ieškinys tai ieškinys ginantis tam tikros visuomenės grupės interesus[40]. Kiti teisės mokslininkai yra nuomonės, kad grupės ieškinys tai ieškinys reiškiamas grupės asmenų vardu, kurie turi vienodą teisinį suinteresuotumą bylos baigtimi ir kurių narių skaičius ieškinio pareiškimo dieną nėra tiksliai žinomas[41]. Treti teisės mokslininkai yra nuomonės, kad grupės ieškiniu yra ginamas tiek privatūs konkrečios asmenų grupės interesai, tiek neapibrėžtos asmenų grupės interesai, kurie turi viešojo intereso požymių[42].

---

[38] Teisės ir teisėtvarkos komitetas, Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto komiteto posėdžio protokolo išrašas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 22 d. [žiūrėta 2015-02-18]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464665&p_query=g rup%EBs% 20ie%F0kinio&p_tr2=1>.

[39] „Už“ balsavo 92 Seimo nariai, „prieš“ Įstatymo projekto Nr. XIP-4634 priėmimą balsavusių nebuvo, „susilaikė“ 2 Seimo nariai. Lietuvos Respublikos Seimas. 2014 m. kovo 13 d. Lietuvos Respublikos Seimo posėdžio Nr. 122 stenograma. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. kovo 24 d. [žiūrėta 2015-02-18]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467220&p_query=civilinio%20proceso%20kodekso%20 49%2C%2080%2C%20182%20&p_tr2=1>.

[40] Fursov, D. A.; Harlamova I. V. *Teorija pravosudija v kratkom trehtomnom izlozhenii po grazhdanskim delam. T. 2: Grazhdanskoe sudoproizvodstvo kak forma otpravlenija pravosudija* [The theory of justice in a brief three-volume exposition in civil cases. T. 2: Civil proceedings as a form of justice]. Moskva, 2009, p. 227.

[41] Korshunov, N. M. *Grazhdanskij process: uchebnik* [Civil procedure: classbook]. Moskva, 2005, p. 296.

[42] Zhurbin, B.A. *Processualnye osobennosti rassmotrenija sudami del po gruppovym i proizvodnym iskam: avtoreferat dissertacii na soiskanie uchenoj stepeni kandidata juridicheskih nauk* [Procedural features of consideration by courts on group and derivative lawsuits: synopsis of thesis on competition degree of candidate of legal sciences]. Saratov. 2009.

Grupės ieškinio samprata visų pirma siejama su pasirinktu grupės ieškinio modeliu bei pačia teisine sistema. Antai JAV grupės ieškinys yra apibrėžiamas kaip „ieškinys, pareiškiamas asmens, kuris veikia grupės individų, kurie nėra individualiai atstovaujami ieškinį pareiškiančio asmens, bet yra laikomi atstovaujami tokio asmens, išskyrus atvejus, jei šie asmenys atsisako dalyvauti ieškinyje“[43]. Tačiau kontinentinės teisės valstybėse toks grupės ieškinio apibrėžimas būtų ydingas vien dėl to, kad kontinentinės teisės valstybėse galioja visai kitas grupės ieškinio modelis. Pavyzdžiui, Lenkijoje grupės ieškinys apibrėžiamas kaip ieškinys, pareiškiamas vieno asmens, kuris veikia mažiausiai 10 konkrečiai apibrėžtų asmenų vardu, kurių reikalavimai yra vienodi ir kurių teisės buvo pažeistos esant vienodomis faktinėmis aplinkybėmis[44].

Grupės ieškinį Lietuvoje ilgą laiką buvo galima apibrėžti ir per viešojo intereso gynimo prizmę. Remiantis anksčiau galiojusia Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 str. 5 d., grupės ieškinį buvo galima apibrėžti kaip prokuroro, valstybės ir savivaldybių institucijos reiškiamą ieškinį tik įstatymų numatytais atvejais ir tik viešajam interesui ginti.

Europoje tarp teisės mokslininkų yra skirtingų nuomonių ar grupės ieškinio sampratai galime priskirti asociacijų ieškinius. Pasak Egidijų Krivką „grupės ieškinio esmę atspindi ne grupei atstovaujančio ieškovo tipas ar naudos gavėjai, bet grupės ieškinio tikslas. Grupės ieškinio tikslas yra ginti tam tikros grupės teises ir teisėtus interesus, ir ši aplinkybė, o ne ieškovo ar naudos gavėjų tipas bei ratas grupės ieškinius išskiria iš paprastų individualių ieškinių“[45]. Todėl Vokietijoje egzistuojantys asociacijų ieškiniai (vok. *Verbandsklagen*) skelbiantys apie asociacijų teisę asociacijos nariu vardu reikšti ieškinius dėl neteisėtų veiksmų uždraudimo ar teisių pripažinimo taip pat pasak Egidijų Krivką patenka į grupės ieškinio sąvoką.

Remiantis dabartiniu Lietuvos Respublikos civilinio proceso reglamentavimu grupės ieškinį būtų galima apibrėžti kaip ieškinį, kuris yra "grindžiamas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis ir juo siekiama tuo pačiu teisinės gynybos būdu apginti į grupę susijungusių fizinių ar juridinių asmenų, kurie pareiškė ieškinį, tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises ar įstatymų saugomus interesus"[46].

Nors grupės ieškinio samprata įvairiose pasaulio valstybėse skiriasi priklausomai nuo grupės ieškinio reglamentavimo, tačiau dėl grupės ieškinio paskirties tarp teisės mokslininkų diskusijų nekyla. Grupės ieškinio paskirtis – ginti tam tikros grupės asmenų pažeistas ar pažeidžiamas teises ir teisėtus interesus.

---

[43] Nekrošius, V.; Mikelėnas, V.; Bublienė, D.; Simaitis, R.; Laužikas E. *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas.* Vilnius, 2008, p. 5.

[44] Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. *Sejm Rzeczypospolitej Polskiej* [interaktyvus]. Varšuva, 2009 m. gruodžio 17 d. [žiūrėta 2015-02-18]. <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20100070044>.

[45] Krivka, E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*, 2004, t. 52 (44), p. 152.

[46] Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002-04-06, Nr. 36-1340.

Civilinio proceso teisės teorijoje yra išskiriamos kelios grupės ieškinio rūšys, kurios skirstomos atsižvelgiant į grupės ieškinio tikslą. *Pirma*, grupės ieškiniu galima siekti išimtinai padarytos žalos atlyginimo, tai yra išskiriamas turtinio pobūdžio grupės ieškinys. *Antra*, grupės ieškiniu galima siekti neteisėtų veiksmų uždraudimo ir teisių pripažinimo, tai yra išskiriamas neturtinio pobūdžio grupės ieškinys[47]. Grupės ieškinius galime išskirti ir pagal ginamų teisių pobūdį, t. y. vienu atveju privačiu grupės ieškiniu gali būti ginamos privačios grupės asmenų teisės, kitu atveju grupės ieškiniu gali būti ginamos konkrečiai skaičiumi neapibrėžtos grupės asmenų teisės, turinčios viešojo intereso požymį.

Grupės ieškinių nagrinėjimo procesą galime išskirti pagal grupės ieškinio modelius. Dalyvavimo (angl. *opt-in*) grupės ieškinio modelio atveju civiliniame procese gali dalyvauti tik tie asmenys, kurie aiškiai išreiškia norą dėl grupės ieškinio pareiškimo, atsisakymo (angl. *opt-out*) grupės ieškinio modelio atveju į civilinį procesą automatiškai yra įtraukimai visi asmenys susiję su grupės ieškinio faktiniu bei teisiniu pagrindu, nebent asmuo pareiškia prašymą išstoti iš grupės ir tokiu būdu civiliniame procese nedalyvauja.

Esminis grupės ieškinio požymis yra bendras visų grupės narių interesas, kurių teisės buvo pažeistos esant vienodomis arba labai panašiomis faktinėmis aplinkybėmis. Antras grupės ieškinio požymis yra kiekybinis kriterijus (nors kai kuriose valstybėse, kaip pvz. JAV, jis nėra konkrečiai nustatytas). Pavyzdžiui, Lietuvoje šiuo metu yra nustatytas minimalus 20 grupės ieškinio narių skaičius, Lenkijoje yra nustatytas minimalus 10 narių skaičius, Australijoje – 7. Trečias grupės ieškinio požymis yra imperatyvus tiek grupės atstovo, tiek grupės advokato dalyvavimas civiliniame procese. Grupės atstovas privalo pasižymėti vienodu suinteresuotumu bylos baigtimi, patirti vienodas teigiamas ar neigiamas teisines pasekmes kartu su kitais grupės nariais.

Apibendrinant galime daryti išvadas, kad vienos grupės ieškinio sampratos civilinio proceso teisės teorijoje nėra. Grupės ieškinio samprata visų pirma priklauso nuo grupės ieškinio modelio ir įtvirtinto teisinio reglamentavimo. Sutinkamai su Lietuvos Respublikos civiliniame procese įtvirtintu reglamentavimu, grupės ieškinį galime apibrėžti kaip ieškinį, kurį pareiškia grupės atstovas atstovaujantis mažiausiai 20 asmenų grupei, kurių teisės buvo pažeistos esant tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis. Pagal šiuo metu įtvirtinta grupės ieškinio reglamentavimą, Lietuvos grupės ieškinys atitinka turtinio pobūdžio grupės ieškinį, kuriuo siekiama apginti privačius grupės narių interesus, o dalyvauti tokiame procese gali tik asmenys, kurie yra aiškiai išreiškę norą dėl grupės ieškinio pareiškimo (dalyvavimo arba *opt-in* modelis).

[47] Tarruffo, M. Some Remarks on Group Litigation in Comparative Perspective. *Duke Journal of Comparative and International Law*. 2001. Nr. 11, p. 406.

2. GRUPĖS IEŠKINYS ATSKIRŲ UŽSIENIO ŠALIŲ TEISĖJE

2.1. Grupės ieškinys atskirose bendrosios teisės (angl. *Common Law*) šalyse

Grupės ieškinys labiausiai yra žinomas ir išplėtotas tokiose bendrosios teisės sistemos šalyse kaip JAV, Kanada ir Australija.

Šiuo metu sutinkamai su JAV 23 Taisykle vienas arba keli grupės asmenys gali pareikšti grupės ieškinį arba pareikšti grupės atsiliepimą į ieškinį kaip grupės atstovai, jeigu: *pirma*, grupės narių skaičius yra toks didelis, kad kiekvienas atskiras ieškinys arba atsikirtimas į ieškinį apsunkintų civilinį procesą. JAV 23 Taisyklėse konkretus grupės asmenų skaičius nėra nurodomas, tai vertinamojo pobūdžio klausimas ir kiekvieną kartą tai vertina teismas atsižvelgdamas į nagrinėjamos bylos aplinkybes. *Antra*, teisės ir fakto klausimas yra bendras visai asmenų grupei. Grupės ieškinį gali pareikšti tik tie asmenys, kuriems žala buvo padaryta esant vienodoms faktinėms aplinkybėms ir žalos vertinimas, žalos atlyginimas priklauso tai pačiai teisinei grupei. *Trečia*, visų grupės narių reikalavimai arba atsikirtimai yra identiški. Kiekvieno grupės nario pozicija byloje yra vienoda kito grupės nario pozicijos atžvilgiu. Juos sieja ne tik tos pačios faktinės aplinkybės, bet kartu jų argumentacija bei atsikirtimai konkrečioje byloje yra vienodi. *Ketvirta*, grupės atstovas turi sąžiningai ir tinkamai atstovauti grupės interesams[48]. Teismas patikrina ar grupės atstovą su kitais grupės nariais sieja tos pačios faktinės aplinkybės, ar grupės atstovas turi vienodą interesą bylos baigtimi ir ar teismo sprendimo teigiamos arba neigiamos pasekmės jam bus vienodos palyginus kartu su kitais grupės nariais. Toks kriterijus tarnauja dviem tikslams: pirma, siekiama užtikrinti, kad visai grupei atstovaujamo asmens interesai nekonfliktuotų su kitų grupės narių interesais. Antra, grupei atstovaujantis asmuo turi pareigą tinkamai vesti bylą, būti pakankamai kvalifikuotas, patyręs ir turėti galimybes aktyviai vesti procesą[49].

JAV grupės ieškinio institutas dažniausiai yra taikomas transporto priemonių avarijos, pavojingų įrenginių, prietaisų ir medikamentų, turinčių stiprų šalutinį poveikį pardavimo atveju. Kaip pavyzdžiui, 2007 metais viena iš didžiausių pasaulyje vaistų gamintojų „Merck & Co“ teismo sprendimu turėjo sumokėti 4,85 mlrd. dolerių kompensaciją asmenims, kurie patyrė sveikatos sutrikimus vartodami vaistus „Vioxx“[50]. Taip pat grupės ieškinys dažnai yra reiškiamas dėl žalos atlyginimo aplinkosaugos ir statybos srityje. Kaip pavyzdžiui, 1960 - 1970

[48] Federal Rules of Civil Procedure. Rule 23. *Class Actions.* [interaktyvus]. Vašingtonas, 1966 m. [žiūrėta 2015-02-19]. <https://www.law.cornell.edu/rules/frcp/rule_23>.
[49] Nekrošius, V.; Mikelėnas, V.; Bublienė, D.; Simaitis, R.; Laužikas E. *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas*, *supra* note 43, p. 6.
[50] Vioxx Lawsuit. [interaktyvus]. 2014 m. kovo 15 d. [žiūrėta 2015-02-19]. <http://www.drugwatch.com/vioxx/lawsuit/>.

metais JAV statybose buvo naudojama žmogaus sveikatai pavojinga medžiaga - asbestas, kas lėmė didelį statybos darbuotojų susirgimų skaičių. Norėdami išieškoti patirtą žalą susivieniję statybų darbuotojai pareiškė ne vieną grupės ieškinį ne tik statybų bendrovėms, bet ir asbesto pardavėjams ir gamintojams[51].

Klasikinis JAV grupės ieškinys dažnai teisės mokslininkų ir visuomenės yra kritiškai vertinamas dėl galimybės piktnaudžiauti grupės ieškinio institutu. Ieškovai yra neretai daug palankesnėje padėtyje negu atsakovas, kuris dažniausiai būna tik viena kuri nors įmonė. *Opt-out* grupės ieškinio sistemos modelis JAV leidžia į vieną grupę įtraukti pakankamai daug ieškovų, o tai savo ruožtu kelia grėsmę verslui, kuris kartais nėra pajėgus atlyginti visos žalos[52].

JAV įstatymų leidėjas atsižvelgdamas į visuomenės teikiamas pastabas vis bando grupės ieškinio institutą tobulinti. Kaip pavyzdžiui, 2005 metais buvo priimtas taip vadinamas grupės ieškinio teisingumo aktas (angl. *Class Action Fairness Act*), kuris iki tam tikro lygio apribojo grupės ieškinio pareiškimo galimybes, nustatė griežtas advokato sėkmės mokesčio ribas[53].

Jungtinėje Karalystėje grupės ieškinio institutas atsirado 2000 metais. Jungtinėje Karalystėje įvestas grupės ieškinio institutas nors ir turi panašumų su klasikiniu grupės ieškiniu, tačiau tai daugiau individualių ieškinių procedūra, nes visi turi pareikšti ieškinius. Toliau kiekvienas asmuo pareiškęs ieškinį turi registruotis specialiame registre ir turi pateikti prašymą sustabdyti individualaus ieškinio nagrinėjimą iki kol bus išnagrinėtas grupės ieškinys. Teismo sprendimas yra privalomas visiems grupės nariams, kurie yra įregistruoti registre[54].

2015 m. kovo 26 d. buvo priimtas vartotojų teisių įstatymas (angl. *The Consumer Rights Act*), kuris nuo 2015 m. spalio 1 d. turi palengvinti asmenims kreiptis į Konkurencijos apeliacijos tribunolą (angl. *the Competition Appeal Tribunal*) dėl padarytos žalos atlyginimo konkurencijos teisės srityje. Įstatymas tokiais atvejais nustato *opt–out* grupės ieškinio modelį, tačiau išimtiniais atvejais atsižvelgiant į aplinkybes gali būti nustatytas ir *opt-in* grupės ieškinio modelis[55].

Kanadoje grupės ieškinio institutas pirmiausiai atsirado Kanados provincijoje - Ontarijuje, kur 1992 metais buvo priimtas Ontarijaus grupės proceso aktas (angl. *Ontario's Class*

---

[51] Asbestos-Related Class Action Lawsuits. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-20]. <http://www.mesotheliomaguide.com/lawsuits/class-action/>

[52] Epstein, R. Class Actions: The Need for a Hard Second Look. *Manhattan Institute for Policy Research* [interaktyvus]. Niujorkas, 2002 m. kovo 4 d. [žiūrėta 2015-02-20]. <http://www.manhattan-institute.org/html/cjr_4.htm>.

[53] Branigan, W. Congress Changes Class Action Rules. *Washington Post* [interaktyvus]. Vašingtonas, 2005 m. [žiūrėta 2015-02-20]. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A32674-2005Feb17.html>.

[54] Nekrošius, V.; Mikelėnas, V.; Bublienė, D.; Simaitis, R.; Laužikas E. *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas, supra* note 43, p. 16.

[55] Consumer Rights Act passed by Parliament: new "opt-out" class action for competition claims from October 2015. *HSFNOTES* [interaktyvus]. Londonas, 2015 m. kovo 27 d. [žiūrėta 2015-03-28]. <http://hsfnotes.com/litigation/2015/03/27/consumer-rights-act-passed-by-parliament-new-opt-out-class-action-for-competition-claims-from-october-2015>.

Proceedings Act), 1995 metais grupės ieškinio normos atsirado Britų Kolumbijos provincijoje, o 2002–2006 metais ir dauguma kitų Kanados provincijų nustatė grupės ieškinio pareiškimo taisykles[56]. Nacionaliniu lygmeniu grupės ieškinio institutas yra reglamentuojamas Federalinio teismo taisyklių (angl. *Federal Courts Rules*) 5.1 dalyje. Tam, kad prasidėtų teisminis grupės ieškinio nagrinėjimas, būtina yra visų pirma laikyti grupės ieškinio pareiškimo sąlygų. Grupės ieškinyje būtina visų pirma nurodyti: požymius, kurie nustato tam tikrą asmenų grupę; grupės atstovą; grupės reikalavimą; teisių gynybos būdą; bendrą teisės ar fakto pagrindą; laiko tarpą per kurį asmenys gali išstoti iš grupės[57]. Taigi, Kanadoje yra nustatytas *opt-out* grupės ieškinio modelis.

Australijoje grupės ieškinio normos yra reglamentuojamos Australijos federacinio teismo įstatyme (angl. *Federal Court of Australia Act*), kur šios normos atsirado 1992 metais papildžius įstatymą procesinio atstovavimo institutu (angl. *representative proceedings, part IVA*)[58]. Tam, kad grupės ieškinys Australijoje galėtų būti pareikštas, jis turi atitikti šias sąlygas: reikalavimą tam pačiam atsakovui turi reikšti mažiausiai septyni asmenys; reikalavimai turi kilti iš tų pačių, panašių ar susijusių aplinkybių; reikalavimai yra reiškiami remiantis mažiausiai vienu teisiniu ar faktiniu pagrindu[59]. Visų grupės narių vardu grupės ieškinys yra reiškiamas vieno ar kelių grupės atstovų, kurie kartu yra laikytini ir grupės nariais. Asmenų grupė gali būti apibrėžiama pagal grupės narių sąrašą arba pagal tam tikrą kriterijų, kaip pavyzdžiui, grupės nariais gali būti laikomi visi asmenys, kurie konkrečiu laikotarpiu turėjo tam tikros įmonės akcijų ir panašiai. Australijoje kiekvienas asmuo, kuris patenka į grupės apibrėžimą yra laikytinas grupės nariu, nebent toks asmuo vėliau pareiškia norą išstoti iš grupės (*opt-out* grupės ieškinio modelis)[60].

Atsižvelgiant į tai, kad grupės ieškinį gali pareikšti mažiausiai 7 asmenys, kurių reikalavimai turi būti reiškiami remiantis mažiausiai vienu teisiniu ar faktiniu pagrindu, Australijos grupės ieškinys yra laikomas vienu liberaliausiu grupės ieškiniu visame pasaulyje ir šiuo atžvligiu ženkliai skiriasi nuo JAV grupės ieškinio, kur grupės ieškinį teismas priima nagrinėti tik tuomet, jeigu grupės narių skaičius siekia mažiausiai šimtą asmenų[61].

---

[56] Eizenga, A. M.; Peerless, M. J.; Wright, C. M.; Callaghan, J. *Class Actions Law and Practice*. Markham, 2008, p. 1.5.

[57] Federal Courts Rules (SOR/98-106) - 334.17. *Justice Laws Website* [interaktyvus]. [žiūrėta:2015-02-22]. <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/sor-98-106/page-73.html#h-109>.

[58] Clark, S.; Harris, Ch. The push to reform class action procedure in Australia: evolution ir revolution? *Melbourne University Law Review* Vol. 32, 2008, p. 779.

[59] Federal Court of Australia Act 1976 - SECT 33C. *Commonwealth Consolidated Acts* [interaktyvus]. [žiūrėta:2015-02-22]. < http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/fcoaa1976249/s33c.html>.

[60] *Ibid.*

[61] Miller, G.; Lindgren K. E. Some Thoughts on Australian Class Actions in the light of the American Experience. *Investor Class Actions*, 2009, p. 41.

2.2. Grupės ieškinys atskirose kontinentinės teisės (angl. *Civil Law*) šalyse

Kaip jau minėta, grupės ieškinys gimė ir vystėsi bendrosios teisės šalyse ir tik vėliau šis institutas atsirado kontinentinės teisės šalyse, kur iki tol ilgą laiką buvo populiarus procesinio bendrininkavimo institutas. Teisės mokslininkų nuomone būtent dėl procesinio bendrininkavimo ir jo efektyvumo ginant asmenų teises, grupės ieškinys kontinentinės teisės šalyse iš pradžių nesulaukė tokio pripažinimo kaip bendrosios teisės šalyse[62].

Pirmos diskusijos ir svarstymai apie grupės ieškinio instituto įvedimą kontinentinės teisės šalyse atsirado tik praėjusio amžiaus 70 metais. Prie rimtų darbų buvo pereita visgi tik 1985 metais, kuomet pirmoji kontinentinės teisės valstybė – Brazilija, priėmė grupės ieškinį reglamentuojančias normas, kurios grupės asmenų teisių pažeidimų atveju leido pareikšti grupės ieškinį[63].

Europoje grupės ieškinio institutas buvo įvestas 1994 metais Nyderlanduose, 1995 metais Portugalijoje, 2001 metais Ispanijoje[64]. Pakankamai išsamiai šis institutas yra reglamentuojamas Švedijoje, kur grupės ieškinio reglamentacija yra išdėstyta Grupės proceso įstatyme (šved. *Lagen om grupprättegång*). Šio įstatymo parengimas ir priėmimas užtruko net dešimt metų ir sukėlė daug diskusijų tarp Švedijos teisės mokslininkų. Švedijos pavyzdžių pasekė ir kitos Skandinavijos šalys. Danijoje grupės ieškinio institutas buvo įtvirtintas 2007 m. vasario 28 d. aktu Nr. 181 dėl kolektyvinių teisių gynimo (angl. *Act on Collective Redress*), Suomijoje grupės ieškinys įsigaliojo 2007 m. spalio mėnesį, tuo tarpu Norvegijoje 2008 metų sausio 1 d.[65].

Vakarų Europos valstybėse grupės ieškinio svarstymai vyko palaipsniui. Ypač karštos diskusijos grupės ieškinio tema vyko Prancūzijoje, Italijoje ir Vokietijoje. Nepaisant įvairių teisės mokslininkų pasiūlymų, šių valstybių įstatymų leidėjai nesiryžo kopijuoti bendrosios teisės šalių grupės ieškinio modelio[66]. Reikia pažymėti, kad tam tikra privataus grupės ieškinio alternatyva tapo viešieji ir organizaciniai ieškiniai.

Prancūzijoje pirmos diskusijos grupės ieškinio tema atsirado 2005 metais, parlamento darbo grupei parengus grupės ieškinio ataskaitą (pran. *Rapport sur L'Action de Group, Decembre 16, 2005*). Tačiau jau 2006 metai pasiūlymai reglamentuoti grupės ieškinio institutą buvo atmesti. Tik 2012 metais, po prezidento rinkimų pasikeitus vyriausybei, nauja Prancūzijos

[62] *Supra* note 15, p. 77.
[63] Filho, W. S. G. Special Features of Comparative Procedural Law in Brazil. *Zeitschrift für Zivilprozess International* Nr. 3., 1998, p. 452.
[64] Hodges, C. Multy-party Actions: A European Approach. *Duke Journal of Comparative and International Law*. Nr. 11., 2001, p. 327.
[65] Hodges, C. Europeanisation of Civil Justice: Trends and Issues. *Civil Justice Quarterly*. Vol. 26. January. 2007, p. 118.
[66] *Supra* note 47.

teisingumo ministrė Christiane Taubira pareiškė apie rimtus ketinimus pakartotinai bandyti reglamentuoti grupės ieškinio nuostatas[67]. Po ilgų diskusijų, 2014 m. vasario 13 d. Prancūzijos Nacionalinė asamblėja pritarė vartotojų įstatymo (pran. *Loi consommation*) priėmimui, kurio nuostatos nuo 2014 m. spalio 1 d. leidžia pareikšti grupės ieškinį.

Prancūzijoje grupės ieškinį gali pareikšti tik vartotojų teisių gynimo asociacijos, kurios veikia nacionaliniu lygmeniu. Atskirai fizinių ar juridinių asmenų grupei negalima pareikšti grupės ieškinio. Grupės ieškinys gali būti pareikštas ūkio subjektui, kuris pažeidė bendras teisės ar sutarties nuostatas ir tik dėl turtinės žalos atlyginimo[68].

Pagal dabartinį reglamentavimą Prancūzijos grupės ieškinio pareiškimo procedūra susideda iš dviejų etapų. Pirma, grupės ieškinį pareiškia atitinkama vartotojų teisių gynimo asociacija ir teismas visų pirma patikrina, ar ieškinys gali būti laikomas grupės ieškiniu, ar bandoma apginti vartotojų teises. Jeigu ieškinys yra pareikštas tinkamam atsakovui ir juo bandoma apgini vartotojų teises, prasideda antras grupės ieškinio etapas, kur kiekvienas pagal konkrečias aplinkybes patyręs žala asmuo yra kviečiamas prisijungti prie grupės (*opt-in* modelis). Asmuo, norintis prisijungti prie grupės, turi informuoti asociaciją, kuri vėliau visų grupės asmenų vardu teisme bylinėjasi dėl turtinės žalos atlyginimo[69].

Vokietijoje grupės ieškiniai (vok. *Sammelklage*) neegzistuoja. Žymus Vokietijos teisės mokslininkai Konradas Zveigertas ir Heinas Kotze savo publikacijose pripažino, kad bendrosios teisės grupės ieškinys yra patrauklus ir veiksmingas procesinis instrumentas, tačiau kartu išreiškė tvirtas abejones dėl jo perkėlimo į Vokietijos teisinę sistemą[70]. Vokietijoje yra tvirtai manoma, kad kiekvienas ieškovas savo pažeistas teises turi ginti individualiai. Tam tikrais atvejais yra galimas asociacijos ieškinys (vok. *Verbandsklage*), tačiau jis dažniau yra naudojamas aplinkosaugos teisių pažeidimų srityje[71].

Rytų Europos šalyse grupės ieškinio tema taip pat pakankamai aktuali ir daug diskusijų kelianti.

Baltarusijoje yra naudojami viešieji ir organizaciniai ieškiniai. Viešasis ieškinys gali būti pareikštas prokuroro pagal Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekso (rus.

---

[67] Christiane Taubira veut autoriser les «class actions». *Le Parisien* [interaktyvus]. Paryžius, 2012 m. birželio 22 d. [žiūrėta 2015-02-25]. <http://www.leparisien.fr/faits-divers/christiane-taubira-veut-autoriser-les-class-actions-22-06-2012-2060771.php>.

[68] The new "Hamon Law" introducing French class actions and its effects on competition and distribution law. *Norton Rose Fulbright* [interaktyvus]. Paryžius, 2014 m. kovo 31 d. [žiūrėta 2015-02-25]. <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/114016/the-new-hamon-law-introducing-french-class-actions-and-its-effects-on-competition-and-distribution-law>.

[69] Akyurek, O.; De Perthuis, C. First-Ever Class Action Filed in France. *Jones Day Publications* [interaktyvus]. Paryžius, 2014 m. spalio 31 d. [žiūrėta 2015-02-25]. <http://www.jonesday.com/first-ever-class-action-filed-in-france-10-21-2014>.

[70] Zweigert, K.; Kötz, H. Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts. Tübingen, 1996. p. 32.

[71] Schmidt, A. *Die naturschutzrechtliche Verbandsklage in Deutschland: Praxis Und Perspektiven*. Springer, 2013, p. 1-2.

Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь) 81 str., o organizacinis ieškinys - profesinės sąjungos ir kitos visuomeninės organizacijos. Sutinkamai su Baltarusijos Respublikos civilinio proceso kodekso 86 str., profesinės sąjungos gali kreiptis į teismą gindami savo narių iš darbo santykių kylančias pažeistas teises, o kitos organizacijos - gindami savo narių pažeistas teises, jeigu tokias teises numato įstatymas[72]. Pareikšti grupės ieškinį ginant atskirų grupės narių teises įstatymas nenumato.

Rusijoje grupės ieškinio institutas įsigaliojo 2009 metų spalio mėnesį įsigaliojus naujiems arbitražinio proceso kodekso (rus. *Арбитражный процессуальный кодекс*) pakeitimams. Grupės ieškinys gali būti pareikštas arbitražo teismui siekiant apginti pažeistas teises, kylančias iš komercinių teisinių santykių. Grupės ieškinį gali pareikši mažiausiai 6 asmenys. Arbitražo teismo sprendimas galioja tik tiems asmenims, kurie per teismo nustatytą laiką pareiškia valią prisijungti prie grupės (*opt-in* modelis)[73]. Rusijos civilinio proceso kodekso 46 straipsnis taip pat numato galimybė pareikšti viešąjį arba organizacinį ieškinį. Viešąjį ieškinį turi teisė pareikšti valstybinės institucijos, o organizacinį vartotojų teises ginančios asociacijos[74].

Lenkijoje įsigaliojus grupės ieškinio įstatymui (lenk. *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*) galimybė pareikšti grupės ieškinį atsirado 2010 metų liepos 19 dieną. Lenkijos civiliniame procese grupės ieškinį galima pareikšti, jeigu grupė asmenų susideda bent iš 10 asmenų. Šių asmenų reikalavimai turi būti identiški ir pagrįsti tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis. Grupė asmenų turi turėti savo atstovą, kuris yra renkamas iš grupės narių tarpo. Grupės atstovas grupės narių vardu gali pareikšti ieškinį, tačiau teisminiame procese grupę privalo atstovauti advokatas arba teisės patarėjas (lenk. *radca prawny*). Advokato arba teisės patarėjo sėkmės mokestis negali viršyti 20% ieškovų naudai priteistos sumos[75].

Apibendrinus galime teigti, kad viešieji ir organizaciniai ieškiniai padeda išvengti tam tikrų trūkumų, būdingų bendrosios teisės šalių privatiems grupės ieškiniams. Tuo pat metu jų taikymo praktika rodo, kad viešieji bei organizaciniai grupės ieškiniai tam tikrų teisių pažeidimų atveju nėra pakankami. Tokie ieškiniai neapima daug gyvenimiškų sričių, kur grupės asmenų teisių pažeidimai dažnai kyla iš privačių teisinių santykių.

[72] Grazhdanskij processualnyj kodeks Respubliki Belarus [Civil Procedure Code of the Republic of Belarus] *Palata predstavitelej* [House of Representatives of Belarus] [interaktyvus]. Minskas, 1998 m. gruodžio 10 d. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://pravo.by/world_of_law/text.asp? RN=hk9900238>.
[73] Arbitrazhnyj processualnyj kodeks [Code of Arbitration Procedure] *Consultant Plus* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://www.consultant.ru/popular/apkrf/9_38.html#p2737>.
[74] Grazhdanskij processulanyj kodeks [Code of Civil Procedure] *Kodeksy i zakony Rossijskoj Federacii* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://www.zakonrf.info/gpk/46>.
[75] *Supra* note 44.

3. GRUPĖS IEŠKINIO VIETA LIETUVOS CIVILINIO PROCESO TEISĖJE

3.1. Grupės ieškinys kaip viešojo intereso gynybos priemonė

Klasikinio grupės ieškinio pagrindinis skiriamasis bruožas yra turtinių reikalavimų pareiškimas siekiant apginti visų pirma privačius grupės narių interesus. Visgi, neretai grupės ieškinys kai kurių teisės mokslininkų yra apibrėžiamas kaip ieškinys reiškiamas dėl neteisėtų veiksmų uždraudimo ar teisių pripažinimo, siekiant apginti neapibrėžtos grupės asmenų teises, kurios yra susijusios su viešojo intereso gynyba[76].

Viešojo intereso sąvoka yra labai plati ir deja šiuo metu vis dar jokiame įstatyme nėra įtvirtinta. Ilgą laiką viešojo intereso sąvoka nebuvo formuojama ir Lietuvos teismų praktikoje.

Tik 2006 m. rugsėjo 21 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarime „*Dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos*“ pasisakė dėl viešojo intereso sampratos, pabrėždamas, kad „viešuoju interesu laikytinas ne bet koks teisėtas asmens ar grupės asmenų interesas, o tik toks, kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija; tai *inter alia* visuomenės atvirumas ir darna, teisingumas, asmens teisės ir laisvės, teisės viešpatavimas ir kt. Tai toks visuomenės ar jos dalies interesas, kurį valstybė, vykdydama savo funkcijas, yra konstituciškai įpareigota užtikrinti ir tenkinti, *inter alia* per teismus, pagal savo kompetenciją sprendžiančius bylas."[77]

Kaip jau minėta, Lietuvoje ilgą laiką grupės ieškinio pareiškimas buvos siejamas išmintinai su viešojo intereso gynimu. Iki 2015 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 str. 5 d. numatė, kad prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos gali pareikšti grupės ieškinį įstatymų numatytais atvejais ir tik viešajam interesui apginti. Atsižvelgiant į tai, kad toks grupės ieškinio reglamentavimas buvo netobulas, o jo taikymas apskritai neįmanomas, 2006 metais buvo bandymas tobulinti grupės ieškinio pareiškimo galimybę viešajam interesui apginti, kuris galiausiai baigėsi nesėkmingai.

Remiantis ankstesniu grupės ieškinio reglamentavimu bei Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo išaiškinimu dėl viešojo intereso sąvokos, galime teigti, kad pagrindinis viešojo intereso gynybos bruožas yra viešojo subjekto ieškinys siekiant apginti pamatines visuomenines vertybes, nepareiškiant turtinio reikalavimo dėl žalos atlyginimo. Tokiu atveju pagrindinis ieškinio reikalavimas yra dėl neteisėtų veiksmų užraudimo arba teisių pripažinimo.

---

[76] Krivka, E. Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės. *Tarptautinė mokslinė konferencija* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. rugsėjo 12 d. [žiūrėta 2015-02-23]. <http://www.teise.org/data/Egidijus-Krivka.doc>.

[77] *Supra* note 21.

Jeigu manytume, kad grupės ieškinys reiškiamas viešajam interesui apginti yra toks pats efektyvus kaip ir grupės ieškinys reiškiamas privačių asmenų teisėms apginti, kyla klausimas, kaip tuomet turėtų būti individualizuojami grupės asmenys ir ar apskritai turėtų būti jie individualizuojami.

Išnagrinėjus, pavyzdžiui, Vokietijos ir Austrijos civilinio proceso doktriną, kur vartotojų ir darbuotojų teisėms apginti yra galimi asociacijų ieškiniai (vok. *Verbandsklagen*), yra aišku, kad reikalavimus dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo ar teisių pripažinimo, galima patenkinti ir asmenų naudai neįtrauktiems į bylos nagrinėjimą. Manytina, kad reiškiant grupės ieškinį viešajam interesui apginti konkrečių asmenų individualizavimas ne tik yra nereikalingas, bet ir ydingas dėl papildomo darbo ir laiko apimties. Patenkinus reikalavimus dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo ar teisių pripažinimo, teisines pasekmės kyla savaime ir jiems atsirasti nereikia jokio atskiro vykdymo.

Grupės ieškinys viešajam interesui apginti teoriškai galėtų būti reiškiamas įvairiose visuotinai reikšmingose srityse. Tai galėtų būti vartotojų teisių apsaugos, aplinkosaugos, įmonių bankroto, vertybinių popierių apyvartos ir darbo teisės sritis.

Vartotojų viešojo intereso gynimo sąvoka yra pateikiama Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 30 str. 2 d., kur vartotojų viešojo intereso gynimas yra apibūdinamas, kaip „ieškinio ar pareiškimo (skundo) vartotojų viešajam interesui ginti pareiškimas, kai siekiama pripažinti ar pakeisti teisinius santykius, uždrausti (nutraukti) pardavėjo ar paslaugų teikėjo veiksmus (neveikimą), kurie pažeidžia vartotojų teisėtus bendruosius interesus ir yra nesąžiningi vartotojų požiūriu, neatitinka sąžiningos verslo praktikos arba prieštarauja Civiliniam kodeksui, šiam įstatymui ar kitiems teisės aktams“[78]. Pagal minėtą įstatymą ieškinį vartotojų viešajam interesui apginti gali pareikšti vartotojų asociacija arba Valstybinė vartotojų apsaugos tarnyba.

Puikus pavyzdys dėl viešojo intereso gynimo vartotojų teisių apsaugos srityje yra reikalavimas pripažinti vartojimo sutarčių standartines sąlygas nesąžiningomis. Tokiu atveju apibrėžti grupės narių sudėtį būtų netikslinga. Jokios reikšmės neturėtų ir dalyvavimo ar atsisakymo dalyvauti civiliniame procese sistemos modelis. Išnagrinėjus bylą ir teismui priėmus vartotojams palankų sprendimą, būtų pripažinta, kad vienos vartojimo sutarties standartinės sąlygos yra nesąžiningos ir dėl to negaliojančios. Atsižvelgiant į tai, vartotojai vėliau galėtų reikšti individualius reikalavimus dėl padarytos žalos atlyginimo.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 str. 1 d. nustato prokuroro, valstybės ir savivaldybių institucijų teisę ginant viešąjį interesą pareikšti ieškinį. Apie viešojo intereso gynimą ieškiniu skelbia ir Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 str., kuris įpareigoja

[78] Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994-12-07, Nr. 94-1833.

prokurorą nustačius viešojo intereso pažeidimo faktą nedelsiant imtis priemonių viešajam interesui apginti. Pareiškus tokio pobūdžio ieškinius (dažniausiai tai būtų ieškinys dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo) teismui irgi nėra būtina individualizuoti visų grupės narių, kurie patiria žalą. Nustačius viešojo intereso pažeidimo faktą, kiekvienas asmuo patyręs žalos galėtų remtis tokiu teismo sprendimu ir turtinę žalą bandyti prisiteisti pareiškiant turtinio pobūdžio ieškinį.

Kai kurie Lietuvos teisės mokslininkai yra nuomonės, kad viešojo intereso gynyba nebūtinai turi būti visada susijusi su neturtinio pobūdžio reikalavimais, priešingai, didelės asmenų grupės reiškiamas privatus ieškinys visada apims ir viešojo intereso gynybos sampratą: „Neabejotina, kad grupės ieškiniais ginant didelių asmenų grupių interesus tuo pačiu ginamas ir viešasis interesas, nors jo gynyba ir nėra tiesioginis grupės ieškinio dalykas. Juk viešasis interesas yra tai, kas objektyviai vertinga, reikšminga ir naudinga visai visuomenei arba jos daliai. Šimtų, tūkstančių ar net milijonų asmenų, grupės narių, interesų gynyba retai kada nepatektų į taip suprantamo viešojo intereso gynybos sampratą“[79]. Pavyzdžiui, kaip jau minėta, JAV grupės ieškinys gali būti reiškiamas tiek dėl žalos atlyginimo, tiek dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo ar teisių pripažinimo. Visais atvejais į grupės ieškinį automatiškai būtų įtraukti visi asmenys, kurių teisės ir interesai būtų pažeisti esant vienodu teisiniu ir faktiniu pagrindu nebent asmuo išreikštų norą išstoti iš grupės ir tokiu būdu nedalyvauti civiliniame procese.

Rašto darbo autoriaus nuomone, teiginys, kad privatūs grupės asmenų reikalavimai gali apimti ir viešojo intereso gynybos sampratą gali būti pagrįstas tik tuomet, jeigu bent vienas iš grupės ieškinio reikalavimų yra dėl neteisėtų veiksmų uždraudimo ar teisių pripažinimo ir šiuo reikalavimu siekiama apginti neapibrėžtos grupės asmenų teises, kurios atspindi pamatines visuomenės vertybes. Juk jeigu grupė asmenų reikštų privačius tik turtinio pobūdžio reikalavimus, tai palankaus teismo sprendimo atveju naudą patirtų tik tie asmenys, kurie reiškė tokius turtinio pobūdžio reikalavimus.

Jeigu manytume, kad grupė asmenų gindama savo interesus gali reikšti neturtinio pobūdžio reikalavimus ir tuo pačiu metu ginti viešąjį interesą, iškyla klausimas dėl grupės ieškinio narių individualizavimo prasmės. Jeigu, pavyzdžiui, pagal grupės ieškinio atsisakymo modelį būtų pareikštas grupės ieškinys dėl standartinių sutarčių sąlygų pripažinimo nesąžiningomis, teismo sprendimas turėtų apimti visas sutartis, kuriose šios standartinės sutarčių sąlygos pripažįstamos nesąžiningomis, neatsižvelgiant į tai ar konkretus asmuo dalyvavo civiliniame procese, ar ne. Rašto darbo autoriaus nuomone, reikšiant ieškinį dėl viešojo intereso gynimo netenka prasmės nei atsisakymo, nei dalyvavimo grupės ieškinio modelis, nes reikalavimo patenkinimo atveju teismo sprendimo naudą patiria visa visuomenė.

[79] Nekrošius, V.; Mikelėnas, V.; Bublienė, D.; Simaitis, R.; Laužikas E. *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas, supra* note 43, p. 29.

Apibendrinus galime teigti, kad nors 2015 metais įsigaliojęs grupės ieškinio institutas leidžia asmenims pareikšti grupės ieškinį tiek ginant privačius, tiek viešuosius interesus, viešojo intereso gynimo galimybė ginant vartotojų interesus buvo įteisinta dar 2007 metais priėmus Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymą. Pagal šį įstatymą vartotojų asociacijos ir Valstybinė vartotojų apsaugos tarnyba buvo įgaliota ginti vartotojų teises ir teisėtus interesus. Taip pat Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas numato apie prokuroro galimybę pareikšti ieškinį siekiant apginti viešąjį interesą. Visgi, tokio pobūdžio ieškiniai yra laikytini labiau atstovaujamojo pobūdžio ieškiniais, kur teismo palankaus sprendimo priėmimo atveju naudą patiria visa visuomenė. Viešojo intereso gynybos atveju nėra svarbus reiškiamo ieškinio subjektas, svarbus yra ieškinio dalykas, kuris turi apimti pamatines ir pačias svarbiausias visuomenės vertybes.

3.2. Grupės ieškinio instituto atskyrimas nuo kitų atskirų procesinių institutų

3.2.1. Grupės ieškinys ir procesinis bendrininkavimas

2015 m. sausio 1 d. įsigaliojęs grupės ieškinio institutas yra atskiras Lietuvos civilinio proceso institutas, kurio tikslas yra ginti grupės asmenų teises, kurios buvo pažeistos esant vienodomis arba labai panašiomis faktinėmis aplinkybėmis. Nepaisant to, kad grupės ieškinio institutas yra atskiras civilinio proceso institutas, civilinės teisės teorijoje pripažįstama, kad šis institutas visgi turi tam tikrų bendrų panašumų ir su kitais civilinio proceso institutais. Kai kurie civilinio proceso teisės mokslininkai mano, kad grupės ieškinio institutas yra ne kas kita, kaip procesinio bendrininkavimo ir procesinio atstovavimo institutų junginys[80].

Pagal dabartinį Lietuvos Respublikos civilinio proceso reglamentavimą grupės ieškinio institutas yra išdėstytas CPK XXIV^1 skyriaus 441^1 – 441^{17} straipsniuose, tuo tarpu procesinis bendrininkavimas yra reglamentuojamas CPK V skyriaus 43 – 44 straipsniuose.

Procesinio bendrininkavimo instituto paskirtis yra labai panaši į grupės ieškinio instituto paskirtį. Visų pirma, tiek procesiniu bendrininkavimu, tiek grupės ieškiniu yra siekiama greitesnio civilinių ginčų sprendimo bei teismo darbo krūvio mažinimo. Antra, tiek procesinio bendrininkavimo institutas, tiek grupės ieškinio institutas skirtas apsaugoti nuo prieštaraujančių tarpusavyje teismų sprendimų, kurie galėtų būti priimti nagrinėjant vienodus ieškinius skirtingose bylose.

Sutinkamai su CPK reglamentavimu procesinis bendrininkavimas gali būti skirstomas į privalomą ir neprivalomą (CPK 43 str.). Privalomas procesinis bendrininkavimas yra tuomet, kai

[80] *Supra* note 12, p. 10.

yra reiškiamas kelių ieškovų ieškinys, jeigu ieškinio dalykas yra bendrai pagal įstatymus ieškovui arba atsakovui priklausančios teisės arba pareigos (CPK 43 str. 1 d. 1 p.). Privalomo procesinio bendrininkavimo pagrindinis bruožas yra vienodi civiliniai materialiniai teisiniai santykiai. Kaip pavyzdžiui, keliems asmenims nuosavybes teise priklauso bendras nekilnojamasis turtas, pagal jungtinę veiklos sutartį veikia keli asmenys arba kelių asmenų veiksmais yra padaroma žala. Taigi, tam tikrais atvejais dviem ar daugiau asmenims gali bendrai priklausyti tiek subjektinė teisė, tiek pareiga. Atsižvelgiant į tai, ginčo kilimo atveju į civilinį procesą privalomai būtų įtraukti visi asmenys, dalyvaujantys vienoduose teisiniuose santykiuose.

Jeigu ieškinio dalykas yra to paties pobūdžio reikalavimai, kurie yra grindžiami tuo pačiu faktiniu ir teisiniu pagrindu, kai kiekvienas iš reikalavimų gali būti pareikštas atskirame ieškinyje, tai tokiu atveju procesinis bendrininkavimas yra neprivalomas arba fakultatyvus (CPK 43 str. 1 d. 2 p.). Neprivalomo procesinio bendrininkavimo pagrindinis bruožas yra tie patys reikalavimai arba įsipareigojimai, kurie gali būti pagrįsti tuo pačiu teisiniu ir faktiniu pagrindu. Teoriškai tokie reikalavimai arba įsipareigojimai galėtų būti nagrinėjami ir atskiroje civilinėje byloje, bet civilinio proceso ekonomiškumo tikslais šalims leidžiama dalyvauti vienoje civilinėje byloje. Ginčo kilimo atveju tik nuo pačios šalies noro priklausytų, ar ji dalyvaus vienoje civilinėje byloje ar ne, nes ir dalyvavimo atsisakymo atveju jos ieškinys galėtų būti nagrinėjamas atskiroje civilinėje byloje.

Nors procesinio bendrininkavimo institutas turi tam tikrų panašumų su grupės ieškinio institutu, visgi tapatinti šių dviejų institutų dėl egzistuojančių reikšmingų skirtumų negalime.

Sutinkamai su CPK 44 str. 1 d., kiekvienas bendrininkas procesinio bendrininkavimo atveju veikia savo vardu ir kiekvienas iš jų gali savarankiškai vesti bylą (CPK 44 str. 4 d.). Tai yra pirmas skirtumas kuris atriboja procesinio bendrininkavimo institutą nuo grupės ieškinio.

Grupės ieškinio atveju civiliniame procese kaip viena civilinio proceso šalis dalyvauja vientisa ir nedaloma asmenų grupė, kurios teisės yra ginamos bendrai, išskyrus civilinio proceso stadiją, kai kiekvienas grupės asmuo savarankiškai veda bylą dėl individualaus turtinio pobūdžio reikalavimų. Be kita ko, grupės ieškinio atveju grupės nariai negali savarankiškai vesti bylą, nes grupė privalo turėti vieną grupės atstovą, kuris ir atstovauja grupei viso civilinio proceso metu (CPK 441^5 str. 5 d.).

Nepaisant to, kad grupės ieškinio atveju grupei atstovauja grupės atstovas, pagal CPK 44 str. 2 d. ir patys bendrininkai gali iš savo tarpo išrinkti atstovą civilinėje byloje. Iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad toks reglamentavimas niekuo nesiskiria nuo grupės ieškinio instituto. Tačiau ir čia yra vienas skirtumas atribojantis grupės ir bendrininkų atstovą.

Procesinio bendrininkavimo atveju atstovavimo pavedimas turi būti formaliai išreikštas išduotame įgaliojime kaip tai numato CPK 57 straipsnis. Tuo tarpu grupės ieškinio atveju grupės

atstovui joks formalus įgaliojimas vesti bylą nėra reikalingas, nes jo atstovavimas yra įtvirtinamas įstatymu (CPK 441^4 str.).

Kitas svarbus kriterijus atribojantis grupės ieškinio institutą nuo procesinio bendrininkavimo yra tas, kad kiekvienas iš bendrininkų, kuriam byla dar nėra užbaigta ir kuris savarankiškai veda bylą, yra kviečiamas į teismo posėdį (CPK 44 str. 4 d.). Grupės ieškinio pareiškimo atveju į teismo posėdį yra kviečiamas tik grupės atstovas ir grupės advokatas, nebent teismas nusprendžia, kad tinkamam bylos išnagrinėjimui yra būtinas ir kitų grupės narių dalyvavimas (CPK 441^{11} str. 1 d.). Palyginus su procesiniu bendrininkavimu, toks grupės ieškinio nagrinėjimas dėl didelio byloje dalyvaujančių asmenų skaičiaus yra patogesnis, nes nekyla jokių sunkumų sukviečiant visus bylos baigtimi suinteresuotus asmenis, tokiu būdu yra taupomas teismo posėdžių laikas. Pasak Egidijų Krivką tai ir yra vienas pagrindinių procesinio bendrininkavimo instituto trūkumų - „Kai dėl didelio asmenų skaičiaus procesinis bendrininkavimas yra neįmanomas, civilinio proceso teisės teorija ir praktika siūlo taikyti grupės ieškinio institutą, kuris įveikia procesinio bendrininkavimo instituto trūkumus ir išsaugo šio instituto pranašumus, todėl ginant gausių grupių teises ir teisėtus interesus yra naudojamas grupės ieškinių institutas.“[81].

Dar vienas esminis skirtumas tarp procesinio bendrininkavimo ir grupės ieškinio instituto yra tas, kad privalomo procesinio bendrininkavimo atveju, kai visų bendrininkų teisės ir pareigos yra nedalomai tarpusavyje susijusios, teismo sprendimo pasekmės bus taikomos visiems asmenims dalyvaujantiems vienoduose teisiniuose santykiuose, net ir tuomet jeigu jie į bylos nagrinėjimą neatvyktų (CPK 44 str. 3 d.). Tai reiškia, kad privalomo procesinio bendrininkavimo atveju atskiri civiliniai procesai yra negalimi, nes teismo sprendimas būtų taikomas visiems asmenims, kuriems pagal įstatymą priklauso tos pačios teisės ir pareigos. Tuo tarpu grupės ieškinio pareiškimo atveju grupės nario reikalavimai nėra neatsiejamai susiję su kitais grupės narių reikalavimais. Grupės nariui nėra draudžiama laiku pasitraukus iš grupės pareikšti individualaus pobūdžio reikalavimus tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko arba apskritai atsisakyti savo reikalavimų (CPK 441^5 str. 3 d.).

Tačiau būtina pažymėti ir tai, kad ne visais procesinio bendrininkavimo atvejais būtinas yra vienos civilinės bylos nagrinėjimas. Kaip jau minėta, fakultatyviu (neprivalomu) procesinio bendrininkavimo atveju asmenų teisės ir pareigos nėra taip glaudžiai susijusios. Tokiame procese asmenis sieja vienodi reikalavimai, kurie yra grindžiami tuo pačiu teisiniu bei faktiniu pagrindu ir kurie gali būti nagrinėjami atskirose civilinėse bylose. Tokiu atveju teismo sprendimas civilinėje byloje galios tik tiems asmenims, kurie išreiškė norą dalyvauti civilinėje byloje.

[81] Krivka, E. Grupės ieškinys – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 4 (94), p. 31.

Asmeniui civilinėje byloje nedalyvaujant, jam teismo sprendimo pasekmės nebūtų taikomos. Atsižvelgiant į tai, būtent neprivalomas procesinis bendrininkavimas yra labiau panašus į grupės ieškinį, kur atskirų asmenų reikalavimai gali būti išskirti į atskiras civilines bylas.

Apibendrinus galime išskirti pagrindinius grupės ieškinio ir procesinio bendrininkavimo panašumus ir skirtumus:

Tiek procesinio bendrininkavimo, tiek grupės ieškinio instituto paskirtis yra užtikrinti teismo darbo krūvio mažinimą bei greitesnius civilinių ginčų sprendimų priėmimus.

Tiek procesinio bendrininkavimo, tiek grupės ieškinio institutas siekia apsaugoti nuo tarpusavyje prieštaraujančių teismų sprendimų.

Procesinio bendrininkavimo atveju kiekvienas bendrininkas tiek reiškiant ieškinį ar atsikirtimus, tiek dalyvaujant teismo posėdyje, veikia savo vardu, tuo tarpu grupės ieškinio atveju civiliniame procese kaip šalis dalyvauja viena nedaloma asmenų grupė, kuriai atstovauja grupės atstovas. Grupės asmenų teisės yra ginamos bendrai, išskyrus civilinio proceso stadiją, kai kiekvienas grupės asmuo savarankiškai veda bylą dėl individualaus turtinio pobūdžio reikalavimų.

Nors ir procesinio bendrininkavimo atveju bendrininkai iš savo tarpo gali išskirti vieną atstovą, visgi toks atstovavimas turi būti formaliai išreikštas išduotame įgaliojime, tuo tarpu grupės ieškinio atveju grupės atstovo atstovavimas yra nustatytas įstatymu.

Procesinio bendrininkavimo atveju visi bendrininkai, kuriems nėra užbaigta byla yra kviečiami į teismo posėdį, tuo tarpu grupės ieškinio atveju teismo posėdyje dalyvauja grupės atstovas bei grupės advokatas, nebent teismas nusprendžia, kad yra būtina išklausyti ir kitus grupės narius.

Privalomo procesinio bendrininkavimo atveju priimtas teismo sprendimas galios visiems asmenims, kuriems pagal įstatymą priklauso tos pačios teisės ir pareigos. Tuo tarpu grupės ieškinio atveju, atskiriems asmenims laiku pasitraukus iš grupės, jų ieškiniai gali būti nagrinėjami atskirose civilinėse bylose, kuriose reikalavimai gali būti pareikšti tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko.

3.2.2. Grupės narių atstovavimas ir procesinis atstovavimas

Grupės ieškinio viena iš pagrindinių ypatybių yra ta, kad visiems grupės nariams civiliniame procese atstovauja vienas kuris nors grupės narys. Civilinio proceso teisės teorijoje nurodoma, kad atstovavimas civiliniame procese – „tai toks procesinis teisinis santykis, kurio vienas dalyvis – atstovas, teisme kito asmens (atstovaujamojo) vardu ir jo interesais atlieka tam tikrus procesinius veiksmus, teikia atstovaujamajam teisinę pagalbą gindamas jo materialiąsias

subjektines teises ar įstatymų saugomus interesus ir kartu padeda vykdyti teisingumą civilinėse bylose“[82]. Remiantis tokia procesinio atstovavimo sąvoka, galime teigti, kad pagrindiniai atstovo tikslai civiliniame procese yra profesionalios teisinės pagalbos teikimas ir procesinių veiksmų atlikimas. Sutinkamai su CPK nuostatomis asmuo civiliniame procese gali dalyvauti pats arba per atstovą. Net jeigu ir pats asmuo dalyvauja civiliniame procese, iš jo nėra atimama teisė turėti atstovą (CPK 51 str. 1 d.). Taigi, dalyvaujantis civilinėje byloje asmuo pareiškęs ieškinį yra šalis, o jo atstovas net ir turėdamas visus įgaliojimus šalies vardu atlikti procesinius veiksmus yra laikomas šalies atstovu, bet ne pačia šalimi. Kyla klausimas, kokia yra grupės ieškinio pareiškimo atveju grupės atstovo procesinė padėtis? Ar jis turi daugiau civilinio proceso šalies, ar visgi civilinio proceso atstovo požymių?

Civilinio proceso teisės teorijoje atstovavimas yra skirstomas pagal įvairius kriterijus. Pagal subjektą, kuriam atstovaujama gali būti išskiriamas atstovavimas fiziniams ir juridiniams asmenims; pagal atsiradimo pagrindą yra išskiriamas atstovavimas pagal įstatymą (pvz. tėvai atstovauja savo nepilnamečiams vaikams) ir atstovavimas pagal sutartį (pvz. tarp fizinio asmens ir advokato yra sudaroma teisinių paslaugų sutartis); pagal privalomumą yra išskiriamas privalomas atstovavimas (kai įstatymu yra nustatyta pareiga turėti atstovą civiliniame procese) ir neprivalomas atstovavimas (kai asmuo civiliniame procese turi teisę, bet ne pareigą turėti savo atstovą civiliniame procese)[83].

Sutinkamai su CPK įtvirtintu reglamentavimu, grupės atstovas yra apibrėžiamas kaip „reikalavimą byloje pareiškiantis ir bylos baigtimi suinteresuotas grupės narys, kuris grupės narių vardu pasirašo ieškinį ir kartu su grupės advokatu veda grupės ieškinio bylą atstovaudamas visų grupės narių interesams“[84]. Taip pat pažymėtina, kad jeigu reikalavimai yra reiškiami su asociacijos ar profesinės sąjungos veikla susijusiai tikslais, tai tokiu atveju grupės atstove gali būti ir pati asociacija arba profesinė sąjunga (CPK 441^4 str. 2 d.). Atsižvelgiant į grupės atstovo sampratą bei į tai, kad grupės atstovo procesinės teisės ir pareigos yra reglamentuojamos įstatymu (CPK 441^4 str.) gali susidaryti įspūdis, kad grupės ieškinio pareiškimo atveju asmenų grupė yra atstovaujama pagal įstatymą, nes pagal jokią formalią sutartį ar įgaliojimą grupės atstovo teisės ir pareigos nėra apibrėžiamos.

Civilinio proceso teisės teorijoje pripažįstama, kad „atstovavimu pagal sutartį paskirtis – garantuoti atstovaujamajam tinkamą teisinę pagalbą. Tuo tarpu atstovavimu pagal įstatymą atveju siekiama įgyvendinti kito asmens, kuris negali savarankiškai šito padaryti (dėl ligos, amžiaus ir pan.), teisnumą ir veiksnumą“[85].

[82] Laužikas, E.; Mikelėnas, V; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003, p. 284.
[83] *Ibid*., p. 285.
[84] *Supra* note 46. 441^4 str. 1 d.
[85] Laužikas, E.; Mikelėnas, V; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 82, p. 291.

Grupės ieškinio pareiškimo atveju grupės atstovas atstovauja kitus grupės narius ne dėl jų civilinio procesinio veiksnumo trūkumo, bet dėl pačios grupės ieškinio instituto paskirties įgyvendinimo. Kaip jau minėta, grupės ieškinio tikslas yra užtikrinti greitesnį bei sklandesnį civilinių ginčų sprendimų priėmimą, teismo darbo krūvio sumažinimą, o tai gali būti pasiekta tik tuomet, jeigu viename civiliniame procese bus nagrinėjamas tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis grindžiamas grupės asmenų ieškinys, o iš grupės narių tarpo bus išrinktas vienas grupės atstovas, kuris viso civilinio procese metu atstovaus kitus grupės narius. Todėl savo esme grupės atstovas civiliniame procese yra ne atstovas pagal įstatymą, bet labiau pati civilinio proceso šalis, kuri civilinėje byloje dalyvauja ne tik savo, bet ir kitų grupės asmenų vardu. Tai patvirtina ir CPK įtvirtintas reglamentavimas, kuris nurodo, kad „grupės atstovas yra laikomas ieškovu. Bylos nagrinėjimo metu grupės atstovas grupės narių vardu teikia teismui įrodymus, atsikirtimus, argumentus, reikalavimus ar skundus, naudojasi kitomis šio Kodekso 42 straipsnyje nurodytomis šalių procesinėmis teisėmis.“[86]. Taigi, grupės ieškinio pareiškimo atveju grupės atstovas civiliniame procese veikia labiau kaip civilinio proceso šalis, nors santykyje su grupės nariais jis yra atstovas, kuriam teisės ir pareigos yra nustatomos įstatymu.

Tačiau net jeigu ir konstatuotume, kad grupės ieškinio pareiškimo atveju grupės atstovas veikia labiau kaip civilinio proceso šalis, tai visai nereiškia, kad procesinio atstovavimo tokiu atveju apskirtai nėra.

Pagal dabartinį CPK reglamentavimą, advokato dalyvavimas grupės ieškinio pareiškimo atveju yra būtinas tiek rengiant grupės ieškinį, tiek teismui nagrinėjant grupės ieškinio bylą (CPK 441^1 str. 3 d.). Teismas prieš pradėdamas grupės ieškinio nagrinėjimą turi įsitikinti, ar grupės ieškinys atitinka tiek bendrąsias, tiek specialiąsias grupės ieškinio sąlygas. Viena iš specialiųjų sąlygų yra įrodymas, kad su advokatu yra sudaryta teisinių paslaugų teikimo sutartis, patvirtinanti, kad asmenų grupė turi advokatą (CPK 441^3 str. 2 d. 2 p.). Pareiga grupės narių vardu su advokatu sudaryti teisinių paslaugų sutartį tenka grupės atstovui (CPK 441^3 str. 4 d. 2 p.). Taip pat grupės atstovui tenka pareiga pasirašyti grupės ieškinį bei viso civilinio proceso metu bendradarbiauti bei teikti grupės advokatui visą turimą su bylos nagrinėjimu susijusią medžiagą (CPK 441^4 str. 5 d. 4 p.). Ir nors grupės atstovas sudaro su advokatu teisinių paslaugų sutartį bei viso civilinio proceso metu yra įpareigotas su juo bendradarbiauti, teisiniai santykiai tokiu atveju susiklosto ne tarp grupės atstovo ir advokato, bet tarp pačios asmenų grupės kaip visumos ir advokato. Tai patvirtina CPK įtvirtintas reglamentavimas, skelbiantis, kad tuo atveju, kai grupės atstovas yra keičiamas kitu grupės atstovu arba kuomet grupės atstovas išreiškia norą nelaikyti jo grupės atstovu, tai teisiniai santykiai tarp grupės narių ir advokato nesibaigia (CPK 441^4 str. 8 d.).

[86] *Supra* note 46. 441^4 str. 3 d.

Taigi, grupės narių atstovavimą civiliniame procese galime apibrėžti dviem sąvokomis. *Pirma*, grupės asmenų atstovavimas civiliniame procese – tai toks teisinis santykis, kurio vienas dalyvis – grupės atstovas, kurio teisės ir pareigos yra nustatytos įstatymu, kitų grupės narių vardu ir jų interesais atlieka tam tikrus procesinius veiksmus ir civiliniame procese toks atstovas kitų grupės narių vardu veikia kaip proceso šalis. *Antra*, grupės asmenų atstovavimas civiliniame procese – tai toks procesinis teisinis santykis, kurio vienas dalyvis – atstovas (advokatas), kurio teisės ir pareigos yra apibrėžiamos sutartimi, kitų grupės asmenų vardu ir jų interesais atlieka tam tikrus procesinius veiksmus, teikia teisinę pagalbą ir kartu padeda vykdyti teisingumą civilinėse bylose. Nors CPK XXIV[1] skyriuje yra aiškiai įtvirtinta, kad grupės atstovas yra tuo pat metu ir ieškovas, kažkiek neaiškumų dėl grupės atstovo procesinės padėties kelia CPK 41 str., kuris nurodo, kad civilinio proceso šalimi gali būti fizinis ir juridinis asmuo (1 d.), o tais atvejais, kai yra reiškiamas ieškinys viešajam interesui apginti, ieškovu tokioje byloje gali būti prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos ar kiti asmenys (2 d.). Nei pirmoje, nei antroje CPK 41 str. dalyje nėra minimas grupės atstovas kaip civilinio proceso šalis, todėl tam tikrais atvejais gali kilti klausimų, susijusių su grupės atstovo ir procesinio atstovo atribojimu.

4. GRUPĖS IEŠKINIO PAREIŠKIMO IR NAGRINĖJIMO PROCEDŪRA

4.1. Imperatyvioji išankstinio ginčo sprendimo neteisminė tvarka

Civilinio proceso teisės teorijoje pripažįstama, kad kiekvienas kilęs civilinis ginčas tarp šalių turi būti visų pirma sprendžiamas taikiai, ieškant abiem pusėms geriausią bei priimtiniausią ginčo sprendimą. Nagrinėdami ne vieną civilinių teisinių santykių sutartį galime rasti sąlygas, teigiančias, kad visi tarp šalių kylantys ginčai turi būti sprendžiami visų pirma derybų būdu ir tik ginčą nepavykus išspręsti taikiai, šalys gali kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių gynimo. Taip pat ir įvairiuose įstatymuose galime rasti įstatymo leidėjo nustatytą pareigą, visus kylančius ginčus tarp šalių pirmiausiai bandyti išspręsti išankstine ginčų sprendimo ne teisme tvarka[87]. Ne išimtis yra ir grupės ieškinio institutas, kur sutinkamai su CPK 441^2 straipsniu yra įtvirtinta privaloma išankstinė ginčų sprendimo ne teisme tvarka.

Sutinkamai su CPK 441^2 str. 1 d., pareiga pranešti atsakovui apie grupės ketinimą kreiptis į teismą dėl grupės asmenų pažeistų teisių gynimo tenka grupės atstovui. Tai reiškia, kad dar iki grupės ieškinio pareiškimo teismui dienos, išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos stadijoje, grupė asmenų jau privalo turėti grupės atstovą. Grupės atstovas pranešdamas atsakovui apie tokį grupės ketinimą jam įteikia rašytinę pretenziją. Jeigu atsakovas yra fizinis asmuo, rašytinė pretenzija jam tokiu atveju yra siunčiama pagal jo gyvenamosios vietos adresą[88]. Tuo atveju, jeigu atsakovas yra juridinis asmuo, rašytinė pretenzija siunčiama juridinio asmens buveinės adresu[89]. Pretenzijoje turi būti apibūdinta asmenų grupė. Pavyzdžiui, vartojimo sutarčių atveju, asmenų grupė būtų apibūdinama, kaip visi vartotojai, prisijungę prie tam tikrų standartinių vartojimo sutarčių sąlygų. Darbuotojų teisių pažeidimų atveju, asmenų grupė būtų apibūdinama kaip konkrečios bendrovės darbuotojai ir panašiai.

Pretenzijoje turi būti nurodytas grupės asmenų reikalavimas. Kokio tai pobūdžio turi būti reikalavimas CPK nereglamentuoja, tačiau manytina, kad reikalavimai turi būti pagrįsti, neturi būti piktnaudžiaujama grupės ieškinio institutu, siekiant įbauginti atsakovą elgtis pagal

[87] Pavyzdžiu, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 25 str. 1 d. yra nustatoma, kad „prieš kreipiantis į administracinį teismą, viešojo administravimo subjektų priimti individualūs teisės aktai ar veiksmai (neveikimas) gali būti, o įstatymų nustatytais atvejais – turi būti ginčijami kreipiantis į išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka instituciją.“ (1 d.). *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 13-308.

[88] Sutinkamai su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.17 str., „nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į asmens faktinio gyvenimo toje vietoje trukmę ir tęstinumą, duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose, taip pat į paties asmens viešus pareiškimus apie savo gyvenamąją vietą.“ (1 d.). „Jeigu fizinio asmens gyvenamoji vieta nežinoma arba ją nustatyti neįmanoma, tokio asmens gyvenamąja vieta laikoma paskutinė žinoma jo gyvenamoji vieta.“ (2 d.). *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.

[89] Sutinkamai su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.49 str., „juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą.“ (1 d.). „Jeigu juridinio asmens buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre ar sandoryje, ir jo nuolatinio valdymo organo buvimo vieta nesutampa, tai tretieji asmenys nuolatinio valdymo organo buvimo vietą turi teisę laikyti juridinio asmens buveine.“ (2 d.). *Valstybės žinios*, 2000-09-06, Nr. 74-2262.

grupės asmenų valią, atlikti įstatymiškai neteisėtus veiksmus. Pavyzdžiui, darbuotojų darbo užmokesčio neišmokėjimo atveju, darbuotojai rašytinėje pretenzijoje galėtų pagrįstai reikalauti teisėto darbo užmokesčio išmokėjimo, tačiau reikalavimas, pavyzdžiui, išmokėti kartu ir nepagrįstai dideles palūkanas, būtų jau neteisėtas.

Rašytinėje pretenzijoje taip pat turi būti įspėjama, kad tuo atveju, jeigu grupės asmenų reikalavimai nebus patenkinti per ne trumpesnį kaip 30 dienų laikotarpį, grupė asmenų kreipsis su grupės ieškiniu į teismą. Manytina, kad nustatytas ne trumpesnis kaip 30 dienų terminas yra pakankamai ilgas laiko tarpas atsakovui susipažinti su pretenzijos reikalavimais bei jeigu tai įmanoma, juos patenkinti. Tuo atveju, jeigu atsakovas nepateikia jokio atsakymo į pareikštą rašytinę pretenziją, yra laikoma, kad grupės asmenų reikalavimai liko nepatenkinti. CPK nereglamentuoja atvejo, jeigu, pavyzdžiui, atsakovas per 30 dienų terminą patenkina tik dalį grupės asmenų reikalavimų. Manytina, kad tokiu atveju dėl dalies nepatenkintų reikalavimų asmenų grupė neturėtų pakartotinai siųsti atsakovui rašytinę pretenziją, o iš karto su grupės ieškiniu galėtų kreiptis į teismą. Rašto darbo autoriaus nuomone, atsakovas būdamas gerai informuotas apie imperatyvų grupės ieškinio subjektų skaičių (ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ar juridinių asmenų), iš dalies tenkindamas rašytinės pretenzijos reikalavimus gali siekti, kad grupės asmenų skaičius tokiu būdu sumažėtų, pavyzdžiui, iki 19 asmenų, kas reikštų, kad tokiu atveju grupės ieškinio pareiškimas būtų jau negalimas, o visi reikalavimai turėtų būti nagrinėjami atskirose civilinėse bylose. Tokios situacijos pavyktų išvengti, jeigu CPK būtų nurodyta, kad grupės asmenų rašytinėje pretenzijoje reiškiami reikalavimai turi būti vykdomi visa apimtimi, arba tuo atveju, jeigu grupės asmenų reikalavimai per 30 dienų terminą yra tenkinami tik iš dalies, minimalus grupės ieškinio subjektų skaičius nėra taikomas.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reiškiant grupės ieškinį ne visais atvejais yra būtina kreiptis į atsakovą su rašytine pretenzija, kaip tai numato CPK 441^2 str. 1 d.. Jeigu pagal kitus teisės aktus grupės ieškiniu reiškiamiems reikalavimams buvo numatyta kita „privaloma išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka arba grupė pasinaudojo kitais neprivalomais ginčų sprendimo ne teisme būdais“, grupė turi teisę nesikreipti į atsakovą su rašytine pretenzija (CPK 441^2 str. 2 d.).

Puikus pavyzdys dėl išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos yra ginčai kylantys viešųjų pirkimų bei darbo teisės pažeidimų srityse. Pavyzdžiui, pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 93 str. 3 d., „Tiekėjas, norėdamas iki pirkimo sutarties sudarymo ginčyti perkančiosios organizacijos sprendimus ar veiksmus, pirmiausia turi pateikti pretenziją perkančiajai organizacijai šiame skyriuje nustatyta tvarka. Pretenzija turi būti pateikta faksu, elektroninėmis priemonėmis ar pasirašytinai per kurjerį. Perkančiosios organizacijos sprendimas, priimtas išnagrinėjus tiekėjo pretenziją, gali būti skundžiamas teismui šiame skyriuje nustatyta

tvarka.”. Pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 71 str., „Kolektyvinius darbo ginčus nagrinėja taikinimo komisija ar darbo arbitražas arba vienos iš kolektyvinio darbo ginčo šalių reikalavimu kolektyvinis darbo ginčas turi būti nagrinėjamas pasitelkiant tarpininką.“. Sutinkamai su DK 287 str. 1 d. „Darbo ginčų komisija yra privalomas ikiteisminis organas, nagrinėjantis individualius darbo ginčus, jeigu šis Kodeksas ar kiti įstatymai nenustato kitokios individualaus darbo ginčo nagrinėjimo tvarkos.“.

Pažvelgus į darbo teisės išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarką, kyla klausimas, kaip tokia tvarka turi pareigą pasinaudoti asmenys - ar kaip asmenų grupė, ar kaip individualūs asmenys. Akivaizdu, kad CPK šiuo metu alternatyvią išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarką taip detaliai nereglamentuoja, todėl praktikoje gali kilti klausimų, ar buvo pasinaudota kita išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka, ar ne. Jeigu manytume, kad pagal alternatyvią išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarką yra svarbus ne pats besikreipiančių asmenų skaičius, bet reiškiamas reikalavimas, tokiu atveju, užtektų vieno asmens kreipimosi. Pavyzdžiui, jeigu darbo teisių pažeidimų atveju vienas iš grupės darbuotojų jau buvo kreipęsis į darbo ginčo komisiją, reiškiant grupės ieškinį rašytinė pretenzija atsakovui jau nebūtų privaloma. Ir atvirkščiai, jeigu manytume, kad pagal alternatyvią išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarką yra svarbus tiek besikreipiančių asmenų skaičius, tiek pats reiškiamas reikalavimas, grupės asmenų pasinaudojimas tokia tvarka taptų labai ribota.

CPK XXIV[1] skyrius nereglamentuoja, kokios būtų grupės ieškinio pasekmės, jeigu grupės ieškinys teismui būtų pareikštas nesilaikius išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos. Manytina, kad tokiu atveju reikėtų vadovautis CPK 137 str. 2 d. 3 p., kuris numato, kad „Teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu suinteresuotas asmuo, kreipęsis į teismą, nesilaikė tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos”. Įrodinėjimo pareiga, kad buvo laikytasi išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos tenka asmenų grupei, reiškiančiai grupės ieškinį, t. y. grupės ieškinyje kaip vienas iš grupės ieškinio priedų turi būti pridėtas įrodymas dėl išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos laikymosi (CPK 441[3] str. 4 d. 5 p.).

Apibendrinus galime teigti, kad pagrindinis grupės ieškinio išankstinio ginčo sprendimo neteisminės tvarkos tikslas yra ginčo sprendimas derybų būdu. Visgi, atsakovas žinodamas apie privalomą minimalų grupės narių skaičių, gali tokia tvarka naudotis ir patenkinti tik dalį grupės reikalavimų, o tai gali iš esmės užkirsti kelią grupės ieškinio pareiškimui. Taip pat pagal dabartinį reglamentavimą nėra aišku, kaip grupė asmenų galėtų pasinaudoti kita alternatyvia išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarka, ar kaip visa asmenų grupė, ar užtenka vieno grupės nario individualaus kreipimosi. Išankstinė ginčo sprendimo neteisminė tvarka grupės ieškinio atveju yra imperatyvi ir ja nepasinaudojus teismas turi atsisakyti priimti grupės ieškinį.

4.2. Grupės ieškinio pareiškimo prielaidos ir sąlygos

Grupės ieškinys šiuo metu laikomas efektyviausia ir greičiausia grupės asmenų pažeistų teisių gynybos priemonė. Grupės ieškinys tai grupės asmenų kreipimasis su tam tikru reikalavimu į teismą, siekiant apginti savo pažeistas teises. Tokiu būdu yra inicijuojamas civilinis procesas, kur teisinis ginčas tarp dviejų šalių – atsakovo ir ieškovo, įgauna procesinę formą. Tačiau tam, kad iš materialiųjų teisinių santykių kylantis reikalavimas taptų ieškiniu, privalu pirmiausia laikytis CPK nurodytų grupės ieškinio pareiškimo taisyklių.

Grupės ieškinio pareiškimo prielaidos ir sąlygos yra reglamentuojamos CPK 441^3 straipsnyje. Sutinkamai su CPK 441^3 straipsniu, teismas prieš imdamasis nagrinėti grupės ieškinį, pirmiausia turi nustatyti, ar grupės ieškinys atitinka tiek bendrąsias, tiek specialiąsias grupės ieškinio pareiškimo sąlygas, ar egzistuoja grupės narius vienijantys bendrumo požymiai.

Kaip nurodoma CPK 441^3 straipsnio pirmoje dalyje, pareiškus grupės ieškinį teismas turi nustatyti, ar grupės ieškinio visų narių reikalavimai yra grindžiami tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis. Tokiu grupės ieškiniu visi grupės nariai tuo pačiu teisiniu gynybos būdu turi siekti apginti „tapačias ar panašaus pobūdžio materialines teises ar įstatymų saugomus interesus“ (CPK 441^1 str. 2 d.). Taigi, teismas prieš priimdamas grupės ieškinį, turi įsitikinti, ar grupės narių reikalavimai yra vienarūšiai tiek teisės, tiek fakto požiūriu.

Pastebėtina tai, kad nei CPK, nei kituose įstatymuose nėra reglamentuojama, kaip turi būti išskiriami faktinių aplinkybių tapatumo arba panašumo kriterijai. Manytina, kad kiekvienu individualiu atveju būtent teismas įvertinęs grupės ieškinio faktines aplinkybes, turės nuspręsti, ar šios faktinės aplinkybės sieja visus grupės narius. Praktikoje gali pasitaikyti atveju, kuomet grupės ieškinio pareiškimo atveju, nagrinėjant faktinės aplinkybes paaiškės, kad ne visus grupės narius sieja tos pačios arba panašios faktinės aplinkybės. CPK nereglamentuoja, kaip tokiu atveju turėtų būti sprendžiamas grupės ieškinio priėmimo klausimas, ar turėtų teismas grupės ieškinį priimti (jeigu grupės narių skaičius vis dar siektų ne mažiau 20 fizinių ar juridinių asmenų), išskiriant skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis grindžiamą reikalavimą į atskirą bylą, ar teismas turėtų visgi grupės ieškinį apskritai atsisakyti priimti ir asmenų grupė, patikslindama grupės ieškinio narius, turėtų kreiptis iš naujo. Rašto darbo autoriaus nuomone, pagal dabartinį grupės ieškinio reglamentavimą toks atvejis turėtų būtų laikomas kaip grupės ieškinio trūkumas, nes grupės ieškinyje būtų nurodytos faktinės aplinkybės, kurios nebūtų tapačios arba panašios

visiems grupės asmenims, o tai iš esmės laikoma grupės ieškinio trūkumu CPK 441^7 str. 3 d. prasme[90].

Vienas iš pagrindinių grupės ieškinio reikalavimų yra grupės narių vienodas teisinis gynybos būdas, kuriuo siekiama apginti pažeistas grupės asmenų teises. Sutinkamai su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.138 str., teismas pažeistas asmenų civilines teises gina šiais būdais: pripažindamas tas teises (1 p.), atkurdamas buvusią iki teisės pažeidimo padėtį (2 p.), užkirsdamas kelią teisę pažeidžiantiems veiksmams ar uždrausdamas atlikti veiksmus, keliančius pagrįstą grėsmę žalai atsirasti (3 p.), priteisdamas įvykdyti pareigą natūra (4 p.), nutraukdamas arba pakeisdamas teisinį santykį (5 p.), išieškodamas iš pažeidusio teisę asmens padarytą turtinę ar neturtinę žalą (nuostolius), o įstatymų arba sutarties numatytais atvejais – netesybas (6 p.), pripažindamas negaliojančiais valstybės ar savivaldybių institucijų arba pareigūnų aktus, prieštaraujančius įstatymams (7 p.). Atsižvelgiant į tai, grupės ieškinio pareiškimo atveju visi grupės nariai savo pažeistas teises turėtų siekti apginti vienodu teisiniu gynybos būdu, pavyzdžiui, vieningai reikalaujant pripažinti teises, nutraukti arba pakeisti teisinį santykį ir panašiai. Šioje vietoje svarbu pažymėti grupės bendrumo kriterijų, t. y. visų grupės narių teisinis gynybos būdas turi būti vienodas. Negalima keliems grupės nariams reikalauti, pavyzdžiui, buvusios iki teisės pažeidimo padėties atkūrimo, kai tuo tarpu didžioji dauguma grupės narių reikalaus teisių pripažinimo. Asmenys, kurių teisinis gynybos būdas būtų skirtingas nuo didžiosios daugumos grupės narių, nebūtų laikomi grupės nariais. Praktikoje gali kilti klausimų, ar bus pripažįstamas grupės narių teisinis gynybos būdas kaip visų grupės narių vienodas tuo atveju, jeigu, pavyzdžiui, visi grupės nariai reikalautų turtinės žalos atlyginimo, o keli grupės nariai papildomai būtų suinteresuoti ir nuosavybės teisių pripažinimu. Manytina, kad tokiu atveju atskiri grupės nariai dėl nuosavybės teisių pripažinimo turėtų kreiptis į teismą su atskirais ieškiniais, nes grupės ieškinio patenkinimo atveju, teisinės pasekmės turėtų kilti visiems grupės nariams vienodai, todėl grupės ieškinyje turi būti nurodomas bendras, visiems grupės nariams vienodas teisinis gynybos būdas.

Kitas, nemažiau svarbus, grupės ieškinio priėmimo klausimas, į kurį teismas privalo atsakyti - ar grupės ieškinys konkrečiu atveju yra efektyvesnis pažeistų teisių gynybos būdas negu atskiri individualūs ieškiniai.

Civilinio proceso teisės teorijoje pripažįstama, kad kuo greitesnis yra civilinio ginčo spendimo priėmimas, tuo teisminė asmenų gynyba yra veiksmingesnė. Žinoma, tai visai nereiškia, kad civilinė byla turi būti išnagrinėta per daug nesigilinant į civilinės bylos esmines aplinkybes, tačiau teismo pareiga kartu yra užtikrinti, kad civilinėje byloje būtų užkirstas kelias

[90] Sutinkamai su CPK 441^7 str. 3 d., „Kai grupės ieškinys neatitinka šio Kodekso 441^3 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nustatytų reikalavimų, ieškinio trūkumai šalinami šio Kodekso nustatyta procesinių dokumentų trūkumams pašalinti tvarka.“

nepagrįstam bylos vilkinimui (CPK 7 str.). Europos žmogaus teisių teismas savo praktikoje ne kartą yra pabrėžęs, kad „visapusiškas, bet per ilgas bylos nagrinėjimas visada reiškia žmogaus teisių pažeidimą, taigi toks procesas negali būti vadinamas tinkamu“[91]. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad teismas konkrečiu atveju nagrinėdamas grupės ieškinio priėmimo klausimą turi pareigą atsakingai įvertinti, ar grupės asmenų teisės tokiu būdu būtų apgintos greičiau, negu reiškiant atskirus ieškiniu atskirose civilinėse bylose. Lėta, nepagrįstai vilkinama pažeistų teisių gynyba ne tik reikš pažeistas žmogaus teises, bet kartu toks civilinis procesas prieštaraus proceso operatyvumo principui.

Kartu pabrėžtina, kad grupės ieškinio institutas visada yra neatsiejamas ir nuo proceso ekonomiškumo principo. Visa teisingumo vykdymo sistema yra išlaikoma iš mokesčių mokėtojų piniginių lėšų. Nustatytą žyminį mokestį turi pareigą mokėti ir besikreipiantis į teismą ieškovas. Atsižvelgiant į tai, teismui yra nustatyta neabejotina pareiga rūpintis, kad civilinė byla būtų išnagrinėta kuo ekonomiškiau, taupant tiek besikreipiančių į teismą asmenų, tiek valstybės biudžeto finansines lėšas. Neabejotina, kad su grupės ieškiniu besikreipiantys asmenys, reiškiantys teisiniu ir faktiniu požiūriu vienodus reikalavimus, ženkliai prisideda prie proceso ekonomiškumo įgyvendinimo. Žinoma, būtina pabrėžti ir tai, kad proceso ekonomiškumo principas neturi būti įgyvendinimas teisingo sprendimo priėmimo sąskaita. Tuo atveju, jeigu teismas manys, kad kiekvieno asmens teisės bus veiksmingiau apgintos atskirose civilinėse bylose, proceso ekonomiškumo principu neturėtų būti vadovautasi. Visgi, sunku įsivaizduoti atvejį, kuomet tiek teisiniu, tiek faktiniu požiūriu grindžiamus vienodus ieškinio reikalavimus būtų prasminga išskirti į atskirus civilinius procesus. Tuo labiau, kai praktikoje asmenys dažnai neinicijuoja civilinio proceso, vien dėl smulkaus ieškinio reikalavimo ir didelių bylinėjimosi išlaidų, o tai visada yra susiję ir su teisingumo principo įgyvendinimu.

Kitas imperatyvus grupės ieškinio pareiškimo reikalavimas yra išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos laikymasis (CPK 441^3 str. 1 d. 3 p.). Kaip jau minėta, civiliniuose teisiniuose santykiuose įstatymais yra skatinama, kad bet koks kilęs tarp šalių ginčas būtų sprendžiamas visų pirma derybų keliu ir tik deryboms nepavykus, šalys dėl pažeistų teisių gynimo gali kreiptis į teismą. Jeigu asmenų grupė nebus suinteresuota visų pirma išspręsti ginčą taikiai, tokia grupė neturės teisės į grupės ieškinio teisminį nagrinėjimą.

Tinkamas grupės atstovas yra dar viena bendroji grupės ieškinio pareiškimo sąlyga. Sutinkamai su CPK 441^7 str. 1 d., „Teismas, spręsdamas grupės atstovo tinkamumo klausimą, įvertina atstovo sąžiningumą, reputaciją, kompetenciją atstovauti grupei, atstovo patirtį kitose bylose dėl grupės ieškinio, jeigu grupės atstovas ją turi, jo procesinį elgesį nagrinėjant tokias bylas, ar nėra grupės atstovo ir grupės narių interesų konflikto“.

[91] Laužikas, E.; Mikelėnas, V; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 82, p. 204

Atsižvelgiant į tai, kad grupės ieškinio institutas yra naujas grupės asmenų pažeistų teisių gynybos būdas, reiškiant pirmuosius grupės ieškinius grupės atstovo patirtis atstovauti grupės ieškinio bylose neturėtų būti teismo vertinama. Tokiais atvejais teismas vertins atstovo sąžiningumą, reputaciją bei intereso konflikto galimybę. Sąžiningumas teisėje suprantamas kaip garbingas asmens elgesys kitų asmenų atžvilgiu. Reputacija suprantama kaip viešoji, tam tikra informacija paremta nuomonė apie asmenį. Tuo tarpu intereso konfliktas apibūdinamas kaip tam tikra situacija, kur asmuo užimantis tam tikras pareigas turi rinktis tarp savo privataus intereso ir reikalaujamo užimamų pareigų vykdymo. Praktikoje intereso konfliktas dar skirstomas į galimą (asmuo užimdamas konkrečias pareigas turi privačių interesų, dėl kurių ateityje jam gali tekti priimti sprendimą) ir realų (asmuo užimdamas konkrečias pareigas čia ir dabar turi nuspręsti tarp savo privačių interesų ir užimamų pareigų vykdymo)[92]. CPK šiuo metu reglamentuoja grupės atstovo tinkamumo kriterijų tik dėl realaus intereso konflikto, kur teismas įvertina, ar tarp grupės atstovo ir grupės narių tuo metu egzistuoja interesų konfliktas, todėl dėl galimo intereso konflikto teismas neturi spręsti.

Be bendrųjų sąlygų, CPK numato ir specialiąsias grupės ieškinio pareiškimo sąlygas. Pirmoji specialioji sąlyga yra ta, kad valią pareikšti grupės ieškinį turi išreikšti ne mažiau kaip 20 fizinių ar juridinių asmenų. Savo valią jie turi išreikšti raštu Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintoje pareiškimo formoje (CPK 441^3 str. 2 d. 1 p.). Pareiškimo formoje kiekvienas asmuo, norintis būti grupės nariu, turi nurodyti, kokias materialines teises ar įstatymų saugomus interesus asmuo siekia apginti bei kokiu teisiniu gynybos būdu. Be šio reikalavimo, turi būti nurodytos faktinės aplinkybės, kuriomis yra grindžiamas reikalavimas bei pridėti tas faktines aplinkybes pagrindžiantys įrodymai. Taip pat asmuo pareiškime turi išreikšti sutikimą dėl grupės atstovo, nurodyti savo individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus (jeigu tokius reiškia) bei pridėti tai pagrindžiančius įrodymus[93].

Pažymėtina tai, kad pagal dabartinį CPK reglamentavimą, grupės ieškinį gali pareikšti mažiausiai 20 fizinių ar juridinių asmenų. Jungtuku „ar“ įstatymų leidėjas išskyrė fizinius ir juridinius asmenis į atskiras grupes. Taigi, šiuo atveju įstatymu yra nustatytos dvi grupės ieškinio pareiškėjų alternatyvos: arba grupės ieškinį teismui reiškia mažiausiai 20 fizinių asmenų, arba mažiausiai 20 juridinių asmenų. Rašto darbo autoriaus nuomone, toks reglamentavimas iš dalies riboja grupės ieškinio pareiškimo galimybę, nes praktikoje yra daug atvejų, kuomet vienoje

[92] Vyriausiosioji tarnybinės etikos komisija. Apibendrinta intereso konflikto praktika. *Vyriausiosioji tarnybinės etikos komisija* [interaktyvus]. Vilnius [žiūrėta 2015-03-09]. <http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=357&Itemid=26>.

[93] Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 1R-378 „Dėl pavyzdinės pareiškimo dėl sutikimo būti grupės nariu ir pareikšti teismui grupės ieškinį formos ir pavyzdinės pranešimo dėl grupės, kuri pareiškė grupės ieškinį, papildymo formos patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2014-12-22, Nr. 20426.

civilinėje byloje yra suinteresuoti dalyvauti tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys. Išskiriant grupės ieškinio pareiškėjus į dvi atskiras grupes kyla grėsmė, kad vienu metu teismai gali nagrinėti dvi identiškas grupės ieškinio bylas esant tik skirtingiems pareiškėjams. Be kita ko, tokiu būdu yra ribojama asmenų teisė į teisminę gynybą, nes atskiras fizinis ar juridinis asmuo dėl mažo reikalavimo ir didelių finansinių bei laiko išteklių nebus suinteresuotas kreiptis į teismą su individualiu ieškiniu. Pavyzdžiui, Lenkijoje tokio grupės ieškinio pareiškėjų skirstymo į fizinius bei juridinius asmenis nėra. Sutinkamai su Lenkijos grupės ieškinio įstatymo (lenk. *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*) 1 str. 1 d., grupės ieškinį gali pareikšti mažiausiai 10 asmenų, kurių reikalavimai yra grindžiami tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis. Taigi, pagal Lenkijos grupės ieškinio įstatymą asmenys nėra skirstomi į fizinius ir juridinius asmenius, kas leidžia efektyviau apginti pažeistas grupės asmenų teises.

Kita specialioji grupės ieškinio pareiškimo sąlyga yra pareiga turėti grupės advokatą (CPK 441^3 str. 2 d. 2 p.). Su grupės advokatu turi būti sudaryta teisinių paslaugų sutartis. Teisiniuose santykiuose su advokatu pareigą atstovauti grupę turi grupės atstovas. Grupės advokatas turi pareigą dalyvauti tiek civilinės bylose nagrinėjime, tiek rengiant procesinius dokumentus. Būtent advokatui tenka pareiga, kad grupės ieškinys atitiktų CPK 441^3 str. 3 d. nurodytus reikalavimus.

Be bendrųjų ir specialiųjų grupės ieškinio pareiškimo sąlygų, CPK nustato konkrečius grupės ieškinio turinio reikalavimus. Grupės ieškinyje turi būti nurodytas prašymas grupės ieškinį nagrinėti pagal grupės ieškinio proceso taisykles ir argumentuota, kodėl tai yra efektyviau ir tikslingiau, negu reiškiant atskirus reikalavimus atskirose civilinėse bylose (CPK 441^3 str. 3 d. 1, 2 p.). Grupės ieškinyje turi būti apibūdinta asmenų grupė, nurodytos faktinės aplinkybės, kurios yra tapačios visiems grupės nariams (CPK 441^3 str. 3 d. 3, 4 p.). Taip pat turi būti paminėti individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai, jeigu tokius reiškia atskiri grupės nariai ir paminėtos aplinkybės, kurios yra svarbios vertinant tokius reikalavimus (CPK 441^3 str. 3 d. 5 p.). Be kita ko, grupės ieškinyje turi būti nurodyti duomenys, kurie pagrįstų grupės atstovo tinkamumą, nurodyta, ar buvo laikytasi išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos (CPK 441^3 str. 3 d. 6, 7 p.). Grupės ieškinį turi pasirašyti tiek grupės atstovas, tiek grupės advokatas (CPK 441^3 str. 3 d. 8 p.).

Be grupės ieškinio turinio reikalavimų, įstatymų yra nustatytas ir privalomas priedų sąrašas. Prie grupės ieškinio turi būti pridėtas grupės narių sąrašas (CPK 441^3 str. 4 d. 1 p.), teisnių paslaugų teikimo sutartis arba sutarties išrašas (CPK 441^3 str. 4 d. 2 p.), pranešimas dėl grupės narių papildymo (CPK 441^3 str. 4 d. 3 p.), įrodymai, pagrindžiantys individualaus turtinio pobūdžio reikalavimus bei faktą, kad buvo tinkamai laikytasi išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos (CPK 441^3 str. 4 d. 4, 5 p.).

Pažymėtina tai, kad reiškiant tiek grupės, tiek individualaus pobūdžio ieškinius asmenys į civilinį procesą negali žiūrėti kaip į žaidimą arba kerštо priemonę. Kiekvienu ieškinio pareiškimo atveju asmens reikalavimas turi būti argumentuotas, aplinkybės pagrįstos įrodymais. Nepagrįstas ieškinys tam tikrais atvejais tiek fiziniam, tiek juridiniam asmeniui gali sukelti daug sunkumų - pritaikomos laikinosios apsaugos priemonės, suprastėja dalykinė reputacija ir panašiai. Grupės ieškinio pareiškimo atveju visuomenės dėmesys kilusiam ginčui yra daug didesnis negu individualaus ieškinio atveju. Tokiu atveju ne tik greičiau yra prarandama dalykinė reputacija, bet kartu yra pritaikomos ženkliai didesnės laikinosios apsaugos priemonės, dėl ko gali padidėti verslo bankroto tikimybė. Atsižvelgiant į tai, grupės ieškinys nesąžiningiems verslininkams gali atrodyti kaip puiki susidorojimo su konkurentais priemonė. Pagal dabartinį CPK reglamentavimą nėra nurodoma ar įspėjama dėl teisinių pasekmių akivaizdžiai nepagrįsto grupės ieškinio atveju. Teisinės pasekmės dėl piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis yra nurodomos CPK 95 straipsnyje, tačiau kaip jau minėta, grupės ieškinio piktnaudžiavimo atveju daroma žala yra daug didesne, negu individualaus ieškinio atveju. CPK 95 str. buvo rengtas atsižvelgiant į individualių ginčų pobūdį, o įsigaliojus grupės ieškinio institutui piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis pasekmės išplėstos nebuvo.

Apibendrinus galime teigti, kad pagal dabartinį CPK reglamentavimą yra nustatyti konkretūs grupės ieškinio tiek turinio, tiek formos reikalavimai. Viena specialiųjų grupės ieškinio pareiškimo sąlygų yra pakankamas grupės narių skaičius. Reikalavimą turi pareikšti mažiausiai 20 fizinių ar juridinių asmenų. Jungtuku „ar“ įstatymas leidėjas tokiu būdu apribojo grupės ieškinio pareiškimo galimybes bei sukūrė prielaidas reikšti identiškus grupės ieškinius esant skirtingiems pareiškėjams. Kartu pažymėtina, kad įstatymų leidėjas įteisindamas grupės ieškinio pareiškimo galimybę, neįtvirtino pakankamai saugiklių dėl grupės ieškinio piktnaudžiavimo, o tai nepagrįstai gali lemti verslo subjektų bankrotą bei suprastėjusią dalykinę reputaciją.

4.3. Pasirengimas teisminiam grupės ieškinio nagrinėjimui

Civilinis procesas susideda iš kelių tarpusavyje susijusių stadijų. Civilinio proceso teisės teorijoje pripažįstama, kad vienas pagrindinių ir svarbiausių civilinio proceso etapo yra pasirengimas teisminiam nagrinėjimui. „Pasirengimo teisminiam nagrinėjimui esmė – visų šalių reikalavimų ir atsikirtimų, aplinkybių ir jas pagrindžiančių įrodymų nurodymas ir pateikimas, taip pat teismui kylančių neaiškumų šalinimas įgyvendinant savo pareigą išaiškinti“[94]. Grupės ieškinio instituto pagrindinis tikslas yra efektyvi grupės asmenų pažeistų teisių gynyba. Nuo

[94] Laužikas, E.; Mikelėnas, V; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 82, p. 54.

pasirengimo teisminiam nagrinėjimui etapo būtent labai daug priklauso, ar bus efektyviai apgintos grupės asmenų teisės.

Civilinio proceso teisėje yra išskiriama įžanginė, pagrindinė ir baigiamoji pasirengimo teisminiam nagrinėjimui dalis.

Įžanginė pasirengimo teisminiam nagrinėjimui dalis prasideda teismui priėmus nutartį dėl grupės ieškinio priėmimo. Kaip jau minėta, įtvirtindamas grupės ieškinio pareiškimo galimybę įstatymų leidėjas nustatė *opt-in* grupės ieškinio modelį, t. y. civiliniame procese dalyvauja tik tie asmenys, kurie aiškiai išreiškia valią dėl grupės ieškinio pareiškimo. Pažymėtina tai, kad valią dėk grupės ieškinio pareiškimo asmenys gali išreikšti ne tik iki grupės ieškinio pareiškimo, bet kartu ir įžanginėje pasirengimo teisminiam nagrinėjimui dalyje.

Pagal dabartinį CPK reglamentavimą yra įtvirtinta, kad teismas priimdamas nutartį dėl grupės ieškinio priėmimo, ta pačia nutartimi nustato nuo 60 iki 90 dienų terminą grupei papildyti. Toks terminas motyvuotu grupės atstovo prašymu gali būti pratęstas ne ilgiau kaip 30 dienų (CPK 441^8 str. 1 d.). Per šį laikotarpį nėra jokiais būdais ribojamas asmens įstojimas ar išstojimas iš grupės. Asmuo norėdamas įstoti į grupę, grupės atstovui turi pateikti užpildytą Teisingumo ministro patvirtintą pareiškimą, o norėdamas išstoti iš grupės, teismui ir grupės atstovui turi pateikti rašytinį atsisakymą (CPK 441^8 str. 3 d.). Kaip jau minėta anksčiau, teismas priimdamas grupės ieškinį turi paskelbti pranešimą dėl grupės narių pildymo. Toks pranešimas yra skelbiamas specialiame interneto tinklalapyje – www.teismai.lt, naudojant Lietuvos teismų informacinę sistemą (LITEKO)[95]. Pranešimas dėl grupės narių pildymo gali būti platinamas ir grupės atstovo, tokia teisė jam yra numatyta CPK 441^8 str. 2 d.. Grupės atstovas pranešimą dėl grupės pildymo gali skelbti per visuomenės informavimo priemones[96].

Pastebėtina tai, kad vienas pagrindinių argumentų, kodėl buvo pasirinktas *opt-in* grupės ieškinio modelis yra tas, kad šis modelis labiausiai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 bei CPK 266 straipsnio nuostatą. Pagrindinis *opt-out* grupės ieškinio modelio privalumas yra tas, kad į tokį grupės ieškinio nagrinėjimą yra automatiškai įtraukiami visi asmenys, kurių teisės buvo pažeistos vienodomis faktinėmis aplinkybėmis. Esant tokiam grupės ieškinio modeliui ženkliai sumažėja tikimybė, kad grupės ieškiniu suinteresuoto asmens teisės apskritai gali būti neapgintos. Tuo tarpu *opt-in* grupės ieškinio modelio atveju tokia tikimybė yra, todėl labai yra svarbi informacijos apie reiškiamą

[95] Teisėjų tarybos 2013 m. lapkričio 8 d. nutarimas Nr. 13P-144-(7.1.2) „Dėl Teismų pranešimų skelbimo specialiame interneto tinklalapyje tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2013-11-16, Nr. 118-5983.

[96] Sutinkamai su Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 82 p., visuomenės informavimo priemonė tai laikraštis, žurnalas, biuletenis ar kitas leidinys, knyga, televizijos programa, radijo programa, kino ar kita garso ir vaizdo studijų produkcija, informacinės visuomenės informavimo priemonė ir kita priemonė, kuria viešai skleidžiama informacija. Visuomenės informavimo priemonei nepriskiriamas oficialus, techninis ir tarnybinis dokumentas, vertybiniai popieriai. *Valstybės žinios*, 1996-07-26, Nr. 71-1706.

grupės ieškinį sklaida. Jeigu tokia informacija nepasieks visų nukentėjusiųjų asmenų, bus apgintos tik dalies asmenų teisės, o kita dalis asmenų bus priversta kreiptis su kitu grupės ieškiniu arba reikšti savo reikalavimus individualiai. Įstatymu įtvirtinant grupės atstovo teisę, bet ne pareigą per visuomenės informavimo priemones informuoti visuomenę apie pareikštą grupės ieškinį, yra sukuriama rizika, kad informacija apie reiškiamą grupės ieškinį nepasieks visų suinteresuotų asmenų.

Pasibaigus grupės narių pildymo terminui, grupės atstovas turi pareigą ne vėliau kaip per 14 kalendorinių dienų pateikti teismui patikslintą grupės narių sąrašą bei patikslintą grupės ieškinį. Gavus patikslintą grupės ieškinį, teismas toliau jį siunčia atsakovui. Atsakovas dėl jam pateiktų patikslintų duomenų turi teisę per 7 dienas pareikšti savo nuomonę (CPK 441^8 str. 4 d.).

Atsakovui pateikus savo nuomonę, teismas atsižvelgdamas į ją turi įvertinti, ar grupės ieškinys vis dar atitinka tiek bendrąsias, tiek specialiąsias sąlygas. Įvertinęs patikslintą grupės narių sąrašą, teismas nutartimi, kuri yra neskundžiama, patvirtina galutinį grupės narių sąrašą (CPK 441^8 str. 5 d.).

Priimtos nutarties kopija yra siunčiama atsakovui ir tretiesiems asmenims, kurie, be kita ko, yra įpareigojami pateikti atsiliepimus į patikslintą grupės ieškinį. Jeigu grupės ieškinyje yra nurodyti ir individualūs grupės narių reikalavimai, atsakovas turi pateikti atsiliepimą ir dėl jų (CPK 441^8 str. 7 d.). Tokiu būdu atsakovui yra sudaromos galimybės tinkamai suformuluoti savo gynybinę poziciją.

Pažymėtina tai, kad pagal bendrąją CPK taisyklę atsiliepimui į ieškinį pateikti teismas nustato ne trumpesnį kaip 14 ir ne ilgesnį kaip 30 dienų terminą ir tik išimtinais atvejais terminas gali būti pratęstas iki 60 dienų (CPK 142 str.). Atsižvelgiant į tai, kad grupės ieškinio byla visada pateks į sudėtingų bylų pobūdį bei į tai, kad vienu atsiliepimu reikės atsiliepti ne tik į patį grupės ieškinį, bet kartu ir į individualius grupės narių reikalavimus, manytina, kad praktikoje atsakovo atsiliepimo pareiškimas visada pateks į išimtinį atvejį ir terminas bus pratęsiamas iki 60 dienų.

Svarbus aspektas dėl atsiliepimo į grupės ieškinį pateikimo yra tas, kad pagal dabartinį reglamentavimą dalyvaujant byloje keliems atsakovams CPK nenumato jiems galimybės susijungti į grupę ir pareikšti grupės atsiliepimą į grupės ieškinį. Rašto darbo autoriaus nuomone, tokiu būdu yra pažeidžiamas civiliniame procese įtvirtintas procesinių šalių lygiateisiškumo principas (CPK 17 str.).

Civilinio proceso teisės teorijoje nurodoma, kad procesinių šalių lygiateisiškumo principas užtikrina kiekvieno asmens teisę, kad teisme nagrinėjama byla būtų nagrinėjama pagal vienodas procesines taisykles. Teismas neturi būti suinteresuotas bylos baigtimi bei negali priimti sprendimo prieš tai vienodai išsamiai neišklausęs šalių, neištyręs šalių pateiktų įrodymų. Procesinių šalių lygiateisiškumo principas iš teismo reikalauja, kad būtų vienodai vertinamos

procesinių šalių teisės ir pareigos, o iš įstatymo leidėjo, kad šalims būtų užtikrintos vienodos procesinės rungties priemonės, todėl civilinio proceso teisėje ieškovui negalima leisti to, kas yra neleidžiama atsakovui (lot. *non debet actori licere, quod non permittitur*)[97].

Įžanginė pasirengimo teisminiam nagrinėjimui stadija yra baigiama gavus atsakovo ir trečiųjų asmenų atsiliepimus bei teismui pasirinkus rašytine ar žodine forma toliau vyks pasirengimas bylos nagrinėjimui (CPK 228 str.). Tokiu būdu prasideda pagrindinė pasirengimo teisminiam nagrinėjimui dalis.

Pasirengimas teisminiam nagrinėjimui rašytine forma dažniausiai yra tuomet, kai šalys yra atstovaujamos profesionalių teisininkų arba pačios turi teisinį išsilavinimą bei sugeba puikiai formuluoti bei detaliai dėstyti savo poziciją raštu. Žodinės formos pasirengimas būna tuomet, kai šalys nėra atstovaujamos profesionalių teisininkų, neturiu specialių teisinių žinių bei nesugeba išsamiai raštu pagrįsti savo pozicijos. Žodinės formos pasirengimas taip pat turi būti, jeigu teismas matys, kad yra reali galimybė šalims sudaryti taikos sutartį (CPK 228 str. 1 d.). Atsižvelgiant į tai, manytina, kad grupės ieškinio pareiškimo atveju dažniausiai pasirengimas teisminiam nagrinėjimui vyks paruošiamųjų dokumentų būdu, nebent teismas manys, kad tarp grupės ir atsakovo yra reali galimybė sudaryti taikos sutartį.

Tuo atveju, jeigu teismas pasirinks tęsti pasirengimą teisminiam nagrinėjimui rašytine forma, grupei turės būti išsiųstas atsakovo atsiliepimas į grupės ieškinį bei pasiūlyta grupei pateikti grupės dubliką, tai yra grupės atsiliepimą į atsakovo atsiliepimą (CPK 227 str. 2 d.). Nors CPK nereglamentuoja grupės ieškinio dubliko reikalavimų, manytina, kad kaip ir grupės ieškinio atveju dublike turės būti išdėstyta bendra grupės poziciją dėl atsakovo atsiliepimo bei individuali pozicija tų asmenų, kurie reiškia individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus. Pateikus dubliką, toliau jis yra siunčiamas atsakovui, kur atsakovui yra siūloma pateikti tripliką. Pagrindinė rašytinė pasirengimo teisminiam nagrinėjimui dalis yra baigiama teismui gavus visų šalių paruošiamuosius procesinius dokumentus. Žodinė pasirengimo teisminiam nagrinėjimui dalis yra baigiama parengiamajame teismo posėdyje išklausus visų byloje dalyvaujančių asmenų pozicijas.

Baigiamoji pasirengimo teisminiam nagrinėjimui dalis susideda iš vieno labai svarbaus procesinio veiksmo – nutarties skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje priėmimo (CPK 232 str.). Tai yra labai svarbi nutartis, kuri įtvirtina šalių reikalavimus, jų poziciją bei pateiktus įrodymus. Po šios nutarties priėmimo keisti grupės ieškinio pagrindo ir dalyko jau nėra galima. Po šios nutarties priėmimo daugiau negalima pildyti ir grupės narių sąrašo, nebent teismas nustatytų, kad terminas dėl įstojimo į grupę buvo praleistas dėl svarbių priežasčių bei būtų grupės atstovo ir atsakovo sutikimai (CPK 441^8 str. 8 d.). Po šios nutarties priėmimo teismas taip pat turi teisę

[97] Laužikas, E.; Mikelėnas, V; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 82, p. 169.

visus kitus jam reiškiamus įrodymus atsisakyti priimti kaip pateiktus pavėluotai. Pagrindinė nutarties skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje mintis yra ta, kad bylos nagrinėjimo etape turi būti tiriami ir vertinami jau turimi duomenys, bet ne grįžtama prie šalių pozicijos formulavimo ar įrodymų rinkimo[98].

Apibendrinus galime teigti, kad grupės ieškinio pasirengimas teisminiam nagrinėjimui susideda iš kelių reikšmingų bei tarpusavyje susijusių etapų. Pagrindinis skirtumas, kuris atskiria grupės ir individualų ieškinį yra tas, kad atsakovas grupės ieškinio pareiškimo atveju pradiniame parengiamajame etape vis dar tiksliai nežino, prieš kiek grupės narių jis turės formuluoti savo atsikirtimus. Asmenys prie grupės prisijungti yra kviečiami teismo pranešimu specialiame interneto tinklalapyje – www.teismai.lt.. Taip pat grupės atstovas pranešimą dėl formuojamos grupės gali (bet neturi) skelbti per visuomenės informavimo priemonės. Pasirengimo teisminiam nagrinėjimui etapas yra baigiamas teismui priėmus nutartį skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje. Po šios nutarties priėmimo bet kokie grupės ieškinio dalyko, pagrindo tikslinimai yra ribojami. Taip pat ribojamas grupės narių tikslinimas, nebent tam pritaria pats atsakovas ir grupės atstovas. Manytina, kad toks reglamentavimas yra logiškas, nes teisminis procesas tokiu atveju netampa chaotišku, susikoncentruojama ties surinktų duomenų vertinimu bei tyrimu. Pasibaigus pasirengimo etapui prasideda teisminio nagrinėjimo dalis.

4.4. Teisminis grupės ieškinio nagrinėjimas

Teisminis grupės ieškinio nagrinėjimas yra trečioji civilinio proceso stadija. Šioje stadijoje yra tiriami ir vertinami įrodymai, laikantis rungimosi, tiesioginio dalyvavimo ir viešumo principų byla yra nagrinėjama iš esmės. Bet tam, kad byla būtų išspręsta iš esmės būtina yra visų pirma laikytis tam tikros nuoseklios tvarkos. Teisminis grupės ieškinio nagrinėjimas kaip ir individualaus ieškinio atveju susideda iš keturių stadijų: „parengiamosios (įžanginės), bylos nagrinėjimo iš esmės, baigiamųjų kalbų ir sprendimo priėmimo ir paskelbimo“[99].

Pagal dabartinį CPK reglamentavimą teismo posėdžiai gali būti žodinės arba rašytinės formos. Pagal bendrąją taisyklę į teismo posėdį yra kviečiami civilinėje byloje dalyvaujantys asmenys ir bylos nagrinėjimas vyksta žodinio proceso tvarka (CPK 153 str. 1 d.). Grupės ieškinio pareiškimo atveju visi grupės nariai į teismo posėdį nebūtų kviečiami. Visiems grupės nariams atstovauja grupės atstovas, kuris kartu su grupės advokatu veda grupės ieškinio bylą ir teismo posėdžio metu tiesiogiai dalyvauja bylos nagrinėjime (CPK 441^4 str. 1 d.). Taigi, grupės ieškinio atveju į teismo posėdį būtų kviečiamas grupės atstovas ir grupės advokatas. Pastebėtina

[98] Laužikas, E.; Mikelėnas, V; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 82, p. 70-71.
[99] Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2005, p. 78.

tai, kad grupės atstovas ir grupės advokatas į teisminį grupės ieškinio nagrinėjimą nebūtų kviečiami tuo atveju, jeigu grupės ieškinio byla būtų nagrinėjama rašytinio proceso tvarka. Toks atvejis yra galimas proceso šalių susitarimu, taip pat tuo atveju, jeigu viena šalis pareiškia tokį prašymą, o kita šalis nepareiškia prieštaravimo dėl tokio bylos nagrinėjimo. Visgi, jeigu teismas manytų, kad žodinis bylos nagrinėjimas yra būtinas sėkmingam bylos išnagrinėjimui, toks prašymas nebūtų patenkintas ir civilinė byla būtų nagrinėjama žodinio proceso tvarka (CPK 235 str. 6 d.).

Įžanginė teismo posėdžio dalis prasideda atvykusių į bylos nagrinėjimą asmenų nustatymu, yra patikrinami asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai (CPK 239 str.). Po šių veiksmų atlikimo yra skelbiama teismo sudėtis ir atvykusioms šalims yra išaiškinama teisė pareikšti nušalinimą teismo posėdžio sekretoriui, teisėjui, dalyvaujančiam byloje vertėjui ar ekspertui. Tuo atveju, jeigu yra nušalinamas teisėjas, teismo posėdis yra atidedamas iki naujo teisėjo paskyrimo, jeigu nušalinimai nėra pareiškiami arba jie atmetami, teismo posėdis vyksta toliau.

Viena iš svarbiausių parengiamosios teismo posėdžio dalies užduočių yra išsiaiškinti, ar civilinė byla gali būti nagrinėjama iš esmės neatvykus nors vienam civilinėje byloje dalyvaujančiam asmeniui. Pirmiausiai tokiu atveju teismas turi nustatyti, ar neatvykę į teismo posėdį asmenys buvo tinkamai informuoti apie įvykstantį teismo posėdį. Jeigu yra nustatoma, kad teismo šaukimas buvo netinkamai įteiktas ir nei šalis, nei šalies atstovas nėra informuotas apie bylos nagrinėjimą, teismo posėdis yra atidedamas, nes priešingu atveju būtų pažeistos asmens teisės būti išklausytam (CPK 246 str. 1 d.).

Tuo atveju, kai teismas nustato, kad šaukimas neatvykusiai šaliai buvo įteiktas tinkamai, teismas gali kitos šalies prašymu priimti sprendimą už akių (CPK 246 str. 5 d.). Jeigu atsakovas tokio prašymo nereiškia, ieškinys teismo paliekamas nenagrinėtu, tuo tarpu, jeigu tokio prašymo nereiškia ieškovas, teismas gali bylą išnagrinėti pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles arba bylos nagrinėjimą atidėti. Ieškinys paliekamas nenagrinėtu ir tuo atveju, kai į civilinės bylos nagrinėjimą be svarbių priežasčių neatvyksta nei ieškovas, nei atsakovas, nei šalių atstovai (CPK 296 str. 1 d. 6 p.).

Taigi teismas įžanginėje teismo posėdžio dalyje nustatęs neatvykusių į civilinės bylos nagrinėjimą tapatybę, išklauso kitų dalyvaujančių asmenų nuomonę dėl galimybių toliau nagrinėti civilinę bylą. Kaip minėta, grupės ieškinio nagrinėjimo atveju grupės advokato dalyvavimas yra būtinas, todėl jo neatvykimas dėl svarbių priežasčių įpareigoja teismo posėdį atidėti. Jeigu teismas ir kitų asmenų neatvykimo priežastis laiko svarbiomis arba asmuo buvo netinkamai informuotas, posėdis taip pat turi būti atidedamas. Visais kitais atvejais teismas arba gali toliau nagrinėti bylą ir priimti sprendimą už akių, arba palikti ieškinį nenagrinėtu.

Po civilinės bylos dalyvių atvykimo patikrinimo, dalyvaujantys asmenys gali pareikšti prašymus (CPK 245 str.). Dažniausiai tai gali būti prašymai įtraukti į bylos nagrinėjimą naujus įrodymus arba naujus asmenis. Kaip jau minėta anksčiau, tokių prašymų tenkinimas yra labai ribojamas. Naujų įrodymų ir asmenų į bylą įtraukimas yra parengiamoji teisminiam nagrinėjimui dalis, todėl tokie prašymai gali būti tenkinami tik išimtinais atvejais, įrodžius, kad nauji duomenys nebuvo anksčiau pateikti ne dėl prašančio asmens kaltės. Kitu atveju, teismas tokio pobūdžio prašymus turėtų atmesti, kaip pavėluotai pateiktus.

Teismui patenkinus arba atmetus pareikštus byloje prašymus, prasideda civilinės bylos nagrinėjimo iš esmės dalis.

Civilinės bylos nagrinėjimas iš esmės prasideda glaustai išdėstant bylos esmę posėdžio salėje esantiems asmenims. Tokiu būdu yra įgyvendinamas viešumo principas. Tuomet yra klausiama ieškovo, ar jis ir toliau palaiko savo reiškiamus reikalavimus. Atsakovo klausiama, ar jis sutinka su pareikštais reikalavimais. Abejoms šalims užduodamas klausimas, ar buvo išnaudotos visos galimybės sudaryti taikos sutartį (CPK 249 str.).

Pažymėtina tai, kad taikos sudarymo galimybė civiliniame procese nėra ribojama jokioje stadijoje, taip pat ir vykstant civilinės bylos teisminiam nagrinėjimui. Grupės ieškinio atveju tik skiriasi taikos sutarties patvirtinimo procedūra.

Kaip jau minėta, visais procesiniais klausimas grupės narių vardu rūpinasi grupės atstovas. Grupės atstovas, be kita ko, turi pareigą galimybei esant rūpintis ir taikos sutarties sudarymu (CPK 441^6 str. 3 d.). Jeigu grupės atstovas mano, kad yra reali galimybė sudaryti su atsakovu taikos sutartį, apie tokį ketinimą jis turi informuoti kitus grupės narius. Informuodamas apie taikos sutarties sudarymo ketinimą, grupės atstovas kaip priedą turi pridėti ir taikos sutarties kopiją. Tie asmenys, kurie nesutinka su taikos sutartimi, per dvi savaites nuo pranešimo apie ketinimą sudaryti taikos sutartį gavimo dienos gali pasinaudoti teise išstoti iš grupės. Tuo tarpu tiems asmenys, kurie per minėtą terminą neišreiškia noro išstoti iš grupės, ar išreiškia pritarimą taikos sutarties sudarymui, teismo patvirtinta taikos sutartis turėtų įstatymo galią ir asmenys daugiau negalėtų kreiptis į teismą tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko (CPK 441^6 str. 3 d.).

Pažymėtina, kad teismų praktikoje yra pripažįstama, kad reikalavimas išaiškinti asmeniui taikos sutarties sudarymo padarinius yra labai svarbus[100]. Tinkamai šios aplinkybės neišaiškinus apeliacinės instancijos teismui būtų pagrindas naikinti teismo nutartį dėl taikos sutarties sudarymo. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad grupės ieškinio atveju grupės atstovui neužtektų tiesiog grupės nariams išsiųsti pranešimą dėl ketinimo sudaryti taikos sutartį bei pridėti taikos sutarties kopiją. Grupės atstovas dėl kiekvieno grupės nario privalėtų papildomai

[100] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje *A. B. Š. v. UAB „ Nefrologų pagalba“, AAS „ Gjensidige Baltic“* (bylos Nr. 3K-3-456/2010).

turėti atitinkamus įrodymus, kad asmuo tinkamai susipažino su taikos sutarties sudarymo pasekmėmis arba bent jau įrodymus, patvirtinančius, kad pranešimas dėl taikos sudarymo asmeniui buvo įteiktas tinkamai.

Kaip jau minėta, taikos sutarties sudarymu nuo pradžios iki pabaigos rūpinasi grupės atstovas. Grupės nariams yra siunčiama parengtos taikos sutarties kopija. Praktikoje kilus ginčus dėl sudarytos taikos sutarties, teismui gali kilti klausimų, pagal ką aiškinti taikos sutarties sudarymą - ar pagal grupės atstovo, ar pagal grupės, kaip visumos, tikrąją valią. Manytina, kad grupės atstovas privalo veikti visų grupės narių interesais, todėl nebūtų teisinga, jeigu jis taikos sutarties sąlygas su atsakovu derintų savarankiškai. Toks vienašalis veikimas neišvengiamai sukurtų pagrindą ginčyti taikos sutarties sudarymą, būtų pažeisti kitų grupės narių interesai. Argumentas, kad kiekvienas grupės narys nesutikdamas su taikos sutartimi gali išstoti iš grupės irgi nėra tinkamas, nes tokiu atveju civilinis procesas tik ilgėtų, asmenims iš naujo reikėtų reikšti grupės ieškinį, laikytis procesinių terminų, o tai savo ruožtu sukeltų daug nepatogumų ir pažeistos grupės asmenų teisės nebūtų ginamos efektyviai.

Grupės atstovui gavus visų ar dalies grupės narių pritarimą, teismas prieš patvirtindamas taikos sutartį dar kartą teismo posėdyje grupės atstovui turi išaiškinti tokių veiksmų procesinius padarinius. Išsamiai išaiškinus procesinius padarinius ir šalims neprieštaraujant teismas nutartimi patvirtina taikos sutartį ir bylą nutraukiama. Priimtoje nutartyje ne tik turi būti nurodoma taikos sutartis, bet kartu turi būti išdėstytos taikos sutarties sąlygos (CPK 140 str. 3 d.).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki dalyvaujančių byloje asmenų paaiškinimų klausymo, grupė taip pat gali pasinaudoti teise atsiimti grupės ieškinį. Pažymėtina, kad toks procesinis veiksmas yra lengviau įgyvendinamas dar iki grupės ieškinio kopijos atsakovui išsiuntimo dienos. Grupės ieškinio nagrinėjimo stadijoje tokia teisė gali būti realizuota tik tuomet, jeigu yra atsakovo sutikimas ir grupės ieškinį atsiimti raštu išreiškia valią daugiau kaip pusė visų grupės narių. Pareiga atlikti tokius procesinius veiksmui tenka grupės atstovui (CPK 441^6 str. 2 d.). Grupės ieškinio atsiėmimą teismas įformina nutartimi, kuria ieškinį palieka nenagrinėtu (CPK 139 str. 2 d.). Svarbu pažymėti tai, kad ieškinio atsiėmimas neužkerta kelio asmeniui vėliau kreiptis į teismą su tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko[101].

Pažymėtina ir tai, kad šiame etape grupė, be kita ko, gali atsisakyti grupės ieškinio. Kaip ir taikos sutarties sudarymo, grupės ieškinio atsiėmimo atveju, šiuos procesinius veiksmui atlieka grupės atstovas. Grupės atstovas apie ketinimą atsiimti grupės ieškinį turi informuoti grupės narius. Informuodamas apie tokį ketinimą grupės atstovas kartu turi pridėti paaiškinimus,

[101] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 22 d. Teismų praktikos taikant įstatymus dėl proceso atnaujinimo užbaigtose civilinėse bylose aktualūs klausimai Nr. 1-2007. *Teismų praktika*. 2007, 26.

dėl kokių priežasčių yra atsisakoma grupės ieškinio. Be šio reikalavimo, tokiame pranešime turi būti nurodoma, kad tuo atveju, jeigu grupės narys nesutikdamas su grupės ieškinio atsisakymo priežastimis, nepasinaudos savo teise išstoti iš grupės, teismui priėmus nutartį dėl grupės ieškinio atsisakymo, asmuo nebegalės reikšti ieškinio tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko (CPK 441^6 str. 4 d.).

Pastebėtina tai, kad kaip ir taikos sutarties sudarymo atveju, reikalavimas išaiškinti asmeniui grupės ieškinio atsisakymo padarinius yra labai svarbus. Tinkamai neišaiškinus ieškinio atsisakymo padarinių, negalima manyti, kad asmuo aiškiai išreiškė valią atsisakyti ieškinio. Kaip ir taikos sutarties sudarymo atveju, manytina, kad grupės atstovui neužtektų tiesiog grupės nariams išsiųsti pranešimą dėl grupės ieškinio atsisakymo ketinimo bei paaiškinti šių ketinimų priežastis. Grupės atstovas privalėtų papildomai pasirūpinti įrodymais, kurie patvirtintų, kad kiekvienas grupės narys suprato grupės ieškinio atsisakymo pasekmes ir su tuo sutinka. Tokių įrodymų neturint, kilus ginčui, apeliacinės teismas turėtų pagrindą panaikinti teismo nutartį, kuria buvo patvirtintas ieškinio atsisakymo faktas. Tokios pozicijos yra laikomasi ir teismų praktikoje[102].

Tuo atveju, kai šalys neišreiškia valios sudaryti taikos sutartį ir nuo ieškinio nėra atsisakoma arba jis nėra atsiimamas, prasideda bylos nagrinėjimo iš esmės stadija.

Bylos nagrinėjimo iš esmės etape yra išklausoma civilinėje byloje dalyvaujančių asmenų paaiškinimų. Prieš duodami byloje paaiškinimus šalys ir tretieji asmenys turi prisiekti (CPK 186 str. 2 d.). Pirmas byloje dalyvaujantis asmuo, kuris teikia paaiškinimus yra ieškovas ir ieškovo pusėje dalyvaujantis trečiasis asmuo. Jeigu ieškovas ir ieškovo pusėje dalyvaujantis trečiasis asmuo turi savo atstovus, yra išklausoma ir jų paaiškinimų. Pastebėtina tai, kad grupės ieškinio nagrinėjimo atveju, kaip jau yra minėta, dalyvauja grupės atstovas ir grupės advokatas, todėl būtent jų paaiškinimai yra išklausomi. Tačiau, tuo atveju, kai teismas manys, kad tinkamam bylos išnagrinėjimui yra būtina išklausyti ir kitus grupės narius, teismas duoti paaiškinimų į teismo posėdį gali kviesti ir juos (CPK 441^{11} str. 1 d.). Po ieškovo ir ieškovo pusėje dalyvaujančių asmenų pasisakymo teismas suteikia žodį atsakovui ir atsakovo pusėje dalyvaujančiam trečiajam asmeniui. Paaiškinimų teikimo metu šalys gali užduoti viena kitai klausimus. Teismas kiekvienam byloje dalyvaujančiam asmeniui turi suteikti galimybę vienu ar kitu su byla susijusiu klausimu išsakyti savo nuomonę.

Pažymėtina tai, kad grupės ieškinio nagrinėjimo atveju, teismas turi rūpintis, kad grupės ieškinys būtų išnagrinėtas tinkamai bei greitai. Teismas turi rūpintis, kad grupės narius teisminiame nagrinėjime tinkamai atstovautų tiek grupės atstovas, tiek grupės advokatas. Tuo

[102] Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje *R. V. v. Pakruojo ūkininkų kredito unija* (bylos Nr. 2-1167/2013).

atveju, jeigu teismas manys, kad grupei netinkamai atstovauja grupės advokatas, teismas gali pasiūlyti grupės atstovui jį pakeisti. Tokiu atveju bylos nagrinėjimas iš esmės būtų stabdomas, o apie teismo siūlymą grupės atstovas ne vėliau kaip per 3 darbo dienas turėtų informuoti ir kitus grupės narius (CPK 441^{11} str. 2 d.). Bylos nagrinėjimas būtų atnaujinamas grupės nariams pritarus arba atmetus grupės advokato keitimo siūlymą.

Tuo atveju, jeigu teismas manytų, kad grupei netinkamai atstovauja grupės atstovas, teismas turėtų specialiame interneto tinklalapyje – www.teismai.lt, išplatinti teismo pranešimą su siūlymu grupės nariams pakeisti grupės atstovą (CPK 441^{11} str. 3 d.). Ir šiuo atveju nagrinėjama byla turėtų būti stabdoma iki tol, kol grupės nariai priimtų sprendimą dėl grupės atstovo pakeitimo. Jeigu teismas manytų, kad grupei tinkamai atstovauja tiek grupės atstovas, tiek grupės advokatas, bylos nagrinėjimas vyktų toliau pagal įprastines civilinio proceso taisykles.

Po dalyvaujančių byloje asmenų paaiškinimų išklausymo teismas pradeda įrodymų byloje tyrimą. „Įrodymai civilinėje byloje yra bet kokie faktiniai duomenys, kuriais remdamasis teismas įstatymų nustatyta tvarka konstatuoja, kad yra aplinkybių, pagrindžiančių šalių reikalavimus ir atsikirtimus, ir kitokių aplinkybių, turinčių reikšmės bylai teisingai išspręsti, arba kad jų nėra“ (CPK 177 str. 1 d.). Taigi, įrodymais civilinėje byloje laikytini įvairus rašytiniai ir daiktiniai įrodymai, liudytojų parodymai, eksperto išvados, vaizdo ir garso įrašai. Teisme nagrinėjant įrodymus yra įprasta, kad visų pirma yra išklausomi liudytojų parodymai, tuomet yra išklausoma eksperto išvados, pradedami tirti rašytinai bei kiti bylos įrodymai. Įrodymų vertinimo metu teismas gali dalyvaujantiems byloje asmenims užduoti su įrodymų tyrimu susijusius klausimus.

Po įrodymų ištyrimo teismas dar gali paklausti byloje dalyvaujančių asmenų, ar asmenys turi kokių nors prašymų, ar norima papildyti bylos medžiagą (CPK 251 str. 1 d.). Tokie prašymai turėtų būti tenkinami tik išimtinais atvejais, jeigu teismas nustatytų, kad papildomi duomenys į bylos nagrinėjimą nebuvo įtraukti ne dėl prašančio asmens kaltės ir tokie duomenys turi esminės reikšmės teisingam bylos išnagrinėjimui. Jeigu tokie prašymai yra ir teismas juos patenkina, tame pačiame teismo posėdyje yra įvertinama nauja bylos medžiaga arba teismas gali atidėti teismo posėdį iki kito bylos nagrinėjimo. Tuo atveju, kai prašymų iš dalyvaujančių asmenų nėra arba jie yra teismo atmetami, teismas paskelbia bylos iš esmės nagrinėjimo pabaigą ir pradedamas baigiamųjų kalbų klausymas (CPK 253 str. 1 d.).

Baigiamųjų kalbų metu žodis yra suteikiamas šalims, tretiesiems asmenims bei jų atstovams. Civiliniame procese yra įprasta, kad baigiamąsias kalbas kalba būtent šalių atstovai, teisininkai profesionalai. Šalis bei trečiasis asmuo tik trumpai pasisako, ar pritaria atstovo išdėstytai pozicijai bei koks asmens manymu turėtų būti teismo sprendimas. Tai suprantama, nes baigiamosios kalbos metu yra daromi galutiniai savo pozicijos apibendrinimai, bandoma paneigti

kitos šalies argumentus, atkreipti dėmesį į esminius įrodymus, yra cituojama teismų praktika. Akivaizdu, kad šalis specialių teisinių žinių ne visada gali turėti, todėl grupės ieškinio nagrinėjimo atveju būtent grupės advokatas sakytų baigiamąją kalbą. Po baigiamųjų kalbų šalys bei jų atstovai gali pasinaudoti repliko teise, t. y. trumpai pasisakyti dėl baigiamųjų kalbų metu išsakytų argumentų (CPK 254 str.). Po baigiamųjų kalbų bei replikų išklausymo teismo laukia paskutinis procesinis veiksmas – sprendimo byloje priėmimas ir paskelbimas.

Apibendrinus galime teigti, kad grupės ieškinio kaip ir individualaus ieškinio atveju yra taikomos beveik identiškos ieškinio teisminio nagrinėjimo taisyklės. Grupės ieškinio atveju skiriasi tik taikos sutarties sudarymo ir grupės ieškinio atsisakymo procedūra, kur apie tokius procesinius veiksmus grupės atstovas privalo informuoti ir kitus grupės narius. Pažymėtina, kad teismų praktikoje yra labai pabrėžiama asmens susipažinimo dėl tokių procesinių veiksmų teisinių pasekmių svarba. Todėl praktikoje kilus ginčui, gali kilti klausymų, ar grupės atstovas tinkamai bendradarbiavo su kitais grupės nariais, ar buvo atsižvelgta į visų grupės narių nuomonę. Taip pat teisminiame ieškinio nagrinėjime CPK yra pabrėžiama teismo vaidmens svarba, kur teismas, matydamas netinkamą grupės atstovo ar grupės advokato atstovavimą turi teisę pasiūlyti imtis atitinkamų procesinių veiksmų dėl šių asmenų pakeitimo.

4.5. Teismo sprendimai ir *res judicata* principo taikymas

Civilinio proceso teisėje bet kuri civilinė byla išspręsta iš esmės yra užbaigiama teismui priimant sprendimą. „Teismo sprendime išdėstytas atsakymas į ieškovo pareikštą reikalavimą yra galutinis, nes priėmus teismo sprendimą teisinio šalių ginčo nebelieka, o byla yra baigiama. Tokiu būdu teismo sprendimas padeda padaryti šalių tarpusavio santykius vėl stabilius ir nekvestionuojamus“[103]. Civilinio proceso teisės teorijoje pripažįstama, kad teismo sprendimas tai visų pirma yra individualus aktas, kuriuo išsprendžiamas ginčas, nustatomos teisės ir pareigos tik dėl tų asmenų, kurie buvo įtraukti į bylos nagrinėjimą. Įsiteisėjęs teismo sprendimas įgyja *res judicata* galią, t. y. įsiteisėjęs sprendimas negali būti daugiau skundžiamas apeliacine tvarka ir šalys daugiau negali kreiptis į teismą tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko. Kaip žinia, grupės ieškinio pareiškimo atveju civiliniame procese gali dalyvauti labai daug asmenų, kurių teisės buvo pažeistos esant vienodomis faktinėmis aplinkybėmis ir kurių teisių gynybos būdas yra vienodas. Tačiau be bendrų reikalavimų, asmenys turi teisę reikšti ir individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus, dėl kurių teismas taip pat turi priimti sprendimą. Kyla klausimas, kaip tokiu atveju yra apibrėžiamas teismo sprendimas bei kaip tokiu atveju būtų taikomas *res judicata* principas?

[103] Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 98, p. 142.

Iki grupės ieškinio instituto įsigaliojimo CPK numatė kelias teismo sprendimo rūšis. Pagal CPK galutiniu teismo sprendimu teismas iš esmės išsprendžia ginčą. Tokiame teismo sprendime yra pasisakoma dėl visų byloje pareikštų reikalavimų (CPK 260 str.). Daliniu teismo sprendimu teismas išsprendžia tik dalį ginčo. Tai yra atvejis, kai byloje pakanka įrodymų, kad teismas dėl vieno iš ieškinio reikalavimų priimtų sprendimą, o dėl kitų reikalavimų nagrinėjimas vyksta toliau (CPK 261 str.). Preliminariu teismo sprendimu teismas nurodo, kokius veiksmus šalys turi atlikti, kad preliminarus sprendimas neįsiteisėtu. Jeigu šalys nurodytų veiksmų neatlieka, toks teismo sprendimas įsiteisėja ir tampa galutiniu sprendimu (CPK 262 str.).

Po grupės ieškinio instituto įsigaliojimo CPK papildomai atsirado kelios teismo sprendimo rūšys. Pagal dabartinį CPK reglamentavimą, grupės ieškinio atveju yra išskiriami tokie galimi teismo sprendimai: bendras, tarpinis ir individualus (CPK 441^9 str.). Jų priėmimas visų pirma priklauso nuo to, ar grupės ieškinio pareiškimo atveju yra reiškiami individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai. Tuo atveju, jeigu atskiri grupės nariai individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus nepareiškia, teismas iš esmės išnagrinėjęs civilinę bylą žodinio proceso tvarka priima bendrą sprendimą. Toks teismo sprendimas yra bendras visiems grupės nariams. Kaip pavyzdys galėtų būti atvejis, kuomet teismas sprendimu nustato, kad tam tikros sutarties sąlygos, kurios vienija visus grupės narius, yra nesąžiningos. Jeigu individualaus pobūdžio reikalavimai tokiu atveju nėra reiškiami, įsiteisėjęs teismo sprendimas visiems grupės nariams ir kitiems byloje dalyvaujantiems asmenims įgyja įstatymo galią. Tačiau tuo atveju, jeigu atskiri grupės nariai papildomai grupės ieškinyje reiškia ir individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus, bendro teismo sprendimo tokiu atveju nepakanka.

Pagal dabartinį CPK reglamentavimą tuo atveju, kai atskiri grupės nariai reiškia individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus, teismas visų pirma turi priimti tarpinį teismo sprendimą (CPK 441^9 str. 2 d.). Tarpiniu teismo sprendimu teismas išsprendžia bendrus grupės reikalavimus, kurie yra grindžiami vienodu teisiniu ir faktiniu pagrindu. Iš dalies galime teigti, kad toks sprendimas turi bendro teismo sprendimo bruožų, tačiau skirtingai negu bendro sprendimo priėmimo atveju, civilinis procesas tokiu atveju nesibaigia, nes teismas turi kartu išspręsti ir individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus.

Individualūs reikalavimai yra išsprendžiami teismui priimant individualų teismo sprendimą (CPK 441^9 str. 3 d.). Skirtingai negu tarpinio sprendimo priėmimo atveju, individualus sprendimas pagal bendrąją taisyklę yra priimamas rašytinio proceso tvarka ir tik teismui nusprendus kitaip, toks sprendimas gali būti priimtas žodinio proceso tvarka, jeigu yra įmanoma, dar tą pačią dieną kartu su tarpinio sprendimo priėmimu.

Taigi, grupės ieškinio atveju priimtas teismo sprendimas turi tam tikrų požymių. Visų pirma, visi grupės ieškinio atveju priimti teismo sprendimai turi valstybės valdžios akto bruožų.

Kaip ir individualaus ieškinio atveju, tokie teismo sprendimai yra priimami valstybės vardu (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 str.) bei yra privalomi visiems asmenims, kurių teisės ir pareigos yra minimos teismo sprendime (CPK 18 str.). Antra, tokiu teismo sprendimu ginčas tarp šalių yra išsprendžiamas iš esmės. Jeigu grupės ieškinyje yra reiškiami individualaus pobūdžio reikalavimai, tokiu atveju teismas iš esmės turi išspręsti ir juos. Išsprendus bylą iš esmės ir sprendimui įsiteisėjus tarp šalių ginčo nebelieka, o civilinė byla yra užbaigiama. Trečia, teismo sprendimas yra individualaus pobūdžio aktas. Sutinkamai su CPK 266 str. teismui yra draudžiama priimti sprendimą dėl neįtrauktų į civilinę bylą asmenų. Svarstant grupės ieškinio modelį, tai buvo vienas pagrindinių argumentų, kodėl būtent buvo nuspręsta dėl *opt-in* modelio. Grupės ieškinio atveju tik dėl teismo nutartimi patvirtintų grupės narių yra priimamas sprendimas, o visiems kitiems neįtrauktiems į bylą asmenims, nors jų teisės ir būtų pažeistos esant vienodomis faktinėmis aplinkybėmis, toks sprendimas nebūtų taikomas. Ketvirta, priimtas teismas sprendimas yra teisės normų taikymo ir aiškinimo aktas. Kiekvienu konkrečiu atvejis teismas yra įpareigotas tinkamai taikyti bei aiškinti įstatymo leidėjo priimtas teisės normas, jas sukonkretinti bei atsižvelgiant į esantį ginčą, tinkamai atskleisti jų prasmę. Pastebėtina tai, kad jeigu grupės ieškinio atveju kartu yra reiškiami ir individualaus pobūdžio turtiniai reikalavimai, teismas susiduria su užduotimi ne tik tinkamai taikyti ir aiškinti teisės normas, kurios bendrai apimtų visus grupės narius, bet ir tas teisės normas, kurios kiekvienu konkrečiu atveju apimtų ir individualaus pobūdžio turtinius reikalavimus.

Pažymėtina tai, kad grupės ieškinio atveju CPK neriboja teismo sprendimo priėmimo sričių ar grupės asmenų teisių pažeidimo gynybos būdo. Tai visų pirma susiję su tuo, kad grupės ieškinio pareiškimo atveju nėra nustatomos grupės ieškinio taikymo sritys bei konkretūs teisių gynybos būdai. Nors Grupės ieškinio koncepcijoje ir buvo siūloma įtvirtinti grupės ieškinio taikymo sritis[104], tačiau grupės ieškinio įstatymo projekte tokios minties buvo atsisakyta. Kaip aiškino patys grupės ieškinio įstatymo projekto rengėjai „<...> grupė nėra laikytina silpnesniąja proceso šalimi, nes turi grupės advokatą, taip pat grupės atstovą. Atsižvelgiant į tai ir siekiant skatinti grupės ieškinio instituto naudojimą praktikoje, nuspręsta Projektu neriboti sričių, kuriose galimas grupės ieškinys.“[105]. Taigi, grupės ieškinio atveju teismo sprendimas gali būti priimtas įvairiose srityse taikant įvarius teisių gynimo būdus, t. y. priimtas teismo sprendimas gali būti dėl

[104] Sutinkamai su Grupės ieškinio koncepcijos 15 p., „<...> Kadangi Lietuvoje nėra grupės ieškinių patirties ir tradicijų, tikslinga nustatyti sritis, kuriose galimi grupės ieškiniai. Tai būtų sritys, kuriose dažniausiai susiduriama su žmogaus teisių pažeidimais, kuriose kylančių ginčų viena iš šalių laikytina silpnesne šalimi, taip pat sritys, kuriose reiškiami reikalavimai valstybei ar savivaldybei: vartotojų apsauga, aplinkosauga, teritorijų planavimo srityje padarytos žalos atlyginimas, smulkiųjų akcininkų, darbuotojų, konkurencijos, dėl neteisėtų valstybės ar savivaldybės veiksmų ar priimtų teisės aktų žalą patyrusių asmenų apsauga.“ *Valstybės žinios*, 2011-07-20, Nr. 92-4386.
[105] *Supra* note 35, 4 punktas.

teisių pripažinimo, teisinio santykio nutraukimo ar pakeitimo, buvusios iki teisės pažeidimo padėties atkūrimo, turtinės ar neturtinės žalos (nuostolių) išieškojimo ir pan. (CK 1.138 str.).

Be minėtų teismo sprendimo bruožų bei požymių, teismo sprendimui yra keliami ir tam tikri reikalavimai. Sutinkamai su CPK 263 str. 1 d., teismo sprendimas visų pirma turi būti teisėtas ir pagrįstas. Teisėtas teismo sprendimas yra toks, kuris yra priimtas atsižvelgiant į galiojančias tiek materialiąsias, tiek į procesines teisės normas. Teismui pažeidus materialiąsias ir procesines teisės normas, aukštesnės instancijos teismui būtų pagrindas tokį teismo sprendimą naikinti. Kalbant apie teisės normas, svarbu pažymėti ir tai, kad teismas jas taikydamas turi vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais. Jais nesivadovaujant teismo sprendimas taip pat gali būti laikomas neteisėtu.

Pagrįstas teismo sprendimas yra toks, kuris yra priimtas teismui atsižvelgus į visas faktines bylos aplinkybes bei surinktus byloje įrodymus. Be kita ko, tam, kad teismo sprendimas būtų pagrįstas būtina yra tinkamai paaiškinti bei motyvuoti priimtą teismo sprendimą, paminėti kokiomis teisės normomis bei teismų praktika buvo remtasi. Teismui draudžiama priimti sprendimus vien savo nuojauta ar spėlionėmis[106].

Be išvardintų pagrindinių teismo sprendimo reikalavimų, priimant sprendimą būtina yra laikytis ir tam tikrų turinio reikalavimų. Sprendimą turi sudaryti įžanginė, aprašomoji, motyvuojamoji ir rezoliucinė dalis (CPK 270 str.). Grupės ieškinio atveju teismo sprendimas taip pat būtinai turėtų atitikti išvardintus reikalavimus. Nesvarbu, ar būtų priimamas tarpinis, ar individualus teismo sprendimas, CPK tokiu atveju nenumato jokių išimčių. Žinoma, būtina pastebėti ir tai, kad jeigu teismo sprendimas iš esmės yra teisingas, vien formalūs teismo sprendimo priėmimo pažeidimai negali būti pagrindu panaikinti tokį teismo sprendimą (CPK 328 str.).

Pagal dabartinį CPK reglamentavimą teismo sprendimas yra priimamas iš karto po bylos išnagrinėjimo (CPK 268 str. 1 d.), išskyrus atvejus, kuomet teismas nutaria teismo sprendimo priėmimą atidėti (CPK 269 str. 1 d.). Tokiu atveju teismo sprendimas yra priimamas ir paskelbiamas ne vėliau kaip per 20 dienų. Grupės ieškinio atveju teismo sprendimo priėmimas gali užsitęsti dvigubai ilgiau, nes kaip jau minėta, esant individualaus turtinio pobūdžio reikalavimams, teismas byloje priima du sprendimus – tarpinį, kuris yra bendras visiems grupės nariams ir individualų, kuris yra skirtas konkrečiam grupės nariui. Taigi, tiek tarpinio, tiek individualaus sprendimo priėmimą teismas gali 20 dienų atidėti. Žinoma, tai nereiškia, kad visais atvejais sprendimo priėmimas bus atidėdamas. Tai yra teismo teisė, o tokia teise, kaip ir bet kuria kita, teismas negali piktnaudžiauti. Sprendimo priėmimo ir paskelbimo atidėjimas turi būti

[106] Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 98, p. 148.

pagrįstas objektyviomis priežastimis, kaip pvz. sudėtinga civilinė byla, pareikšti keli skirtingi reikalavimai, daug byloje dalyvaujančių asmenų ir panašiai.

Priimtas ir paskelbtas teismo sprendimas dalyvaujantiems byloje asmenims ne iš karto įgyja įstatymo galią. Civilinio proceso teisės praktikoje labai svarbi yra teismo sprendimo apskundimo teisė, kuria asmenys gali pasinaudoti per 30 dienų nuo teismo sprendimo priėmimo dienos (CPK 307 str. 1 d.). Dalyvaujantiems byloje asmenims teismo sprendimo neapskundus, toks sprendimas įsiteisėja ir įgyja *res judicata* galią.

Civilinio proceso teisės teorijoje yra išskiriamos materialios ir procesinės *res judicata* pasekmės.

Procesinė *res judicata* pasekmė reiškia, kad įsiteisėjusio teismo sprendimo apeliacine tvarka jau nebegalima skųsti. Ginčas laikomas galutiniai išspręstu ir turi šalims įstatymo galią.

Materialinės *res judicata* pasekmės yra dvejopos. Pirma, įsiteisėjus teismo sprendimui šalims yra draudžiama pakartotinai kreiptis į teismą tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko (negatyvi pasekmė). Antra, remiantis įsiteisėjusiu teismo sprendimu kiti asmenys gali grįsti savo reikalavimus kitoje civilinėje byloje (pozityvi pasekmė)[107].

Pažymėtina tai, kad svarstant galimus grupės ieškinio modelius Lietuvoje tarp teisės mokslininkų vyko diskusijos, kaip grupės ieškinio atveju turėtų būti taikomas *res judicata* principas, t. y. ar teismo sprendimas turėtų būti taikomas išimtinai grupės nariams, ar visgi toks sprendimas turėtų būti taikomas ir nedalyvavusiems byloje asmenims. Egidijus Krivka siejęs grupės ieškinio pareiškimą su viešojo intereso gynimu buvo nuomonės, kad „grupės ieškinio dalykas yra ir nedalyvaujančių byloje asmenų teisės ir interesai, teismo sprendimo *res judicata* galia daugeliu atveju susijusi su visais grupės nariais, net ir nedalyvavusiais byloje, t. y. teismo sprendimo teisinė galia turi *res judicata* principo *ultra partes* (lot. *ultra partes* – už šalių) galią <...>“[108]. Tuo tarpu Vilniaus universiteto teisės mokslininkai rengę grupės ieškinio reguliavimo analizę buvo nuomonės, kad grupės ieškinys visų prima turi ginti privačius grupės narių interesus, dėl ko civiliniame procese „turėtų būti nustatytas bendras principas, kad teismo sprendimas grupės ieškiniuose yra privalomas visiems grupės nariams nepriklausomai nuo bylos baigties“[109].

Galiausiai įstatymo leidėjas pritarė nuomonei, kad grupės ieškiniu turi būti ginami visų pirma privatūs asmenų interesai, tuo tarpu viešasis interesas turi būti ginamas pirmiausiai prokuroro bei viešųjų organizacijų iniciatyva. Taigi, įstatymo leidėjui įtvirtinus *opt-in* grupės ieškinio modelį, buvo nuspręsta, kad įsiteisėjus teismo sprendimui *res judicata* galia turėtų būti

[107] Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 98, p. 167.
[108] Krivka, E. Res judicata įgyvendinimo grupės ieškiniuose problemos. *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 53, p. 57.
[109] Nekrošius, V.; Mikelėnas, V.; Bublienė, D.; Simaitis, R.; Laužikas E. *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas, supra* note 43, p. 60.

taikoma tik grupės nariams, kurių sąrašas yra tvirtinamas teismo nutartimi. Tokiu būdu buvo išvengta prieštaravimų su CPK 266 str., kuris skelbia, kad teismas turi pareigą priimti sprendimą tik dėl tų asmenų, kurie yra įtraukti į bylos nagrinėjimą.

Kartu atkreiptinas dėmesys į tai, kad grupės ieškinio atveju *res judicata* principas bendrai visiems grupės nariams yra taikomas priimant tik bendrą arba tarpinį teismo sprendimą. Tarpinio teismo sprendimo pagrindu priimant sprendimus dėl individualaus turtinio pobūdžio reikalavimų, *res judicata* galia tokius reikalavimus reiškiantiems asmenims būtų platesnė, tai yra tokie asmenys, įsiteisėjus teismo sprendimui daugiau negalėtų kreiptis į teismą ne tik su vienodais reikalavimais, kurie buvo reiškiami grupės vardu, bet ir su tais pačiais turtinio pobūdžio reikalavimais, kurie grupės ieškinyje buvo reiškiami atskirai.

Apibendrinus, grupės ieškinio atveju priimtą ir įsiteisėjusį teismo sprendimą būtų galima apibrėžti kaip valstybės valdžios aktą, kuriuo yra išsprendžiamas ginčas iš esmės. Priklausomai nuo to, ar byloje yra reiškiami individualaus pobūdžio reikalavimas, toks sprendimas yra skirstomas į tarpinį bei individualų. Tarpiniu sprendimu yra išsprendžiami bendro pobūdžio grupės asmenų reikalavimai, individualiu – atskirų grupės asmenų turtinio pobūdžio reikalavimai. Priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas įgyja *res judicata* galią, kuri yra taikoma išimtai grupės asmenims. Kas yra grupės asmenys, yra sprendžiama pagal teismo nutartį, kuria yra tvirtinamas grupės narių sąrašas. Įsiteisėjus teismo sprendimui šalys daugiau negali tokio sprendimo skųsti apeliacine tvarka, tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko reikšti pakartotinus reikalavimus. Jeigu, visgi dalyvaujantis byloje asmuo per 30 dienų priimtą sprendimą apskundžia, toks teismo sprendimas lieka neįsiteisėjęs ir prasideda apeliacinio proceso stadija.

4.6. Apeliacinio ir kasacinio proceso probleminiai aspektai

Pirmos instancijos teisme priimtas teismo sprendimas visai nereiškia, kad civilinė byla yra baigta. Tam, kad civilinė byla būtų baigta reikalingas yra teismo sprendimo įsiteisėjimas, kuris negali įvykti iš karto po sprendimo priėmimo. Civilinio proceso teisės teorijoje pripažįstama, kad teisminiame procese kaip ir bet kurioje kitoje srityje yra galimos žmogiškosios klaidos - „Teismo klaidas lemia objektyvios ir subjektyvios priežastys. Teisėjas, kaip bet kuris žmogus, gali klysti tiek aiškindamas ir vertindamas faktines bylos aplinkybes, tiek aiškindamas ir taikydamas įstatymą“[110]. Atsižvelgiant į tai, labai yra svarbu civiliniame procese asmeniui suteikti apeliacinio ir kasacinio skundo pareiškimo galimybę. Tačiau, tenka pastebėti tai, kad grupės ieškinio atveju apeliacinio bei kasacinio skundo pareiškimas susiduria su tam tikrais

[110] Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė, supra* note 98, p. 263.

iššūkiais. Grupės ieškinio, skirtingai negu individualaus ieškinio atveju, yra galimi du teismo sprendimai – tarpinis ir individualus. Reiškiant grupės ieškinį, grupę sudaro mažiausiai dvidešimt asmenų ir akivaizdu, kad ne visų grupės asmenų nuomonė visada dėl apeliacinio ar kasacinio skundo pareiškimo gali sutapti.

Kaip jau minėta, grupės ieškinys yra pareiškiamas ir nagrinėjamas apygardos teismuose. Tai yra pirmoji instancija ir dėl visų šioje instancijoje priimtų ir neįsiteisėjusiųjų teismo sprendimų asmenys su apeliaciniu skundu gali kreiptis į Lietuvos apeliacinį teismą.

Pagal dabartinį CPK reglamentavimą grupės apeliacinis skundas yra galimas tik dėl bendro arba tarpinio teismo sprendimo. Toks grupės apeliacinis skundas yra parengiamas grupės advokato, o pareiga paduoti grupės apeliacinį skundą tenka grupės atstovui (CPK 441^{13} str. 1 d.).

Asmuo, kuris grupės ieškinio pareiškimo atveju kartu reiškė ir individualaus pobūdžio reikalavimus taip pat turi teisę paduoti individualų apeliacinį skundą, jeigu su priimtu individualiu sprendimu jis nesutinka. Pagal dabartinį CPK reglamentavimą kiekvienas asmuo nesutinkantis su individualiu teismo sprendimu, apeliacinį skundą gali paduoti per 30 dienų nuo tos dienos, kai pasibaigė terminas grupės apeliaciniam skundui paduoti, t. y. tik tuomet, kai grupė nepareiškia bendro apeliacinio skundo, asmuo turi teisę kreiptis su individualiu apeliaciniu skundu (CPK 441^{13} str. 7 d.). CPK nereglamentuoja ir neatsako į klausimą, ar asmuo gali pareikšti individualų apeliacinį skundą tuo atveju, jeigu grupė reiškia bendrą apeliacinį skundą ir kaip toks individualus apeliacinis skundas turėtų būti nagrinėjamas, t. y. ar kartu su grupės apeliaciniu skundu, ar visgi atskirai. Kaip aiškina pats įstatymų leidėjas, tuo atveju, kai grupė pareiškia bendrą grupės apeliacinį skundą, atskiras grupės asmuo nesutikdamas su individualiu teismo sprendimu, gali pareikšti individualų apeliacinį skundą ir toks skundas būtų nagrinėjamas kartu su grupės apeliaciniu skundu[111].

Praktikoje gali pasitaikyti atvejų, kuomet tarp grupės narių nebus vieningos nuomonės dėl grupės apeliacinio skundo pareiškimo. Ypač daug nepatogumų gali sukelti skirtinga grupės atstovo ir visų kitų grupės narių nuomonė, nes pagal bendrą taisyklę būtent grupės atstovui tenka pareiga paduoti grupės apeliacinį skundą. Grupės atstovui dėl grupės apeliacinio skundo nesutinkant, kyla grėsmė, kad grupės apeliacinis skundas apskritai gali būti nepaduotas. Tačiau šioje vietoje įstatymų leidėjas numatė kelis saugiklius.

Tuo atveju, jeigu grupės atstovas dėl priimto bendro arba tarpinio teismo sprendimo nesiruošia paduoti grupės apeliacinio skundo, daugiau kaip pusė visų grupės narių gali kreiptis į teismą su rašytiniu pareiškimu, kuriame turi išreikšti valią dėl grupės apeliacinio skundo pareiškimo. Toks rašytinis pareiškimas teismui turi būti paduotas likus ne mažiau kaip 3 dienoms iki grupės apeliacinio skundo pareiškimo termino pabaigos. Teismas gavęs tokį rašytinį

[111] *Supra* note 35.

pareiškimą pirmos instancijos teismo sprendimo įsiteisėjimą nutartimi turi atidėti 40 dienų. Šioje nutartyje teismas, be kita ko, turi nurodyti, kad kiekvienas grupės narys per numatytą 40 dienų terminą gali kreiptis į teismą su prašymu pripažinti jį grupės atstovu. Ši nutartis yra skelbiama specialiame interneto tinklalapyje – www.teismai.lt (CPK 441^{13} str. 3 d.). Pažymėtina tai, kad per 40 dienų terminą teismui paduoti prašymą dėl pripažinimo grupės atstovu gali paduoti kiekvienas grupės narys ir įstatymas nereglamentuoja, kaip turėtų elgtis teismas bei pagal kokius kriterijus atrinkti grupės atstovą, jeigu tokį prašymą vienu metu pareiškia keli grupės nariai. Manytina, kad tokiu atveju turėtų būti taikomas principas „kas pirmas laike, tas pirmas teisėje“ (lot. *qui prior est tempore potior est jure*), todėl tas grupės narys, kuris pirmas kreipėsi į teismą ir turėtų būti patvirtintas grupės atstovu, su sąlyga, kad tokiai grupės atstovo kandidatūrai raštiškai pritaria daugiau kaip pusė visų grupės narių.

Teismas gavęs tokį grupės nario prašymą turi visų pirma per 3 darbo dienas įvertinti asmens tinkamumą būti grupės atstovu, t. y. teismas įvertina asmens sąžiningumą, reputaciją, ar nėra tarp asmens ir kitų grupės narių intereso konflikto. Teigiamai įvertinęs grupės nario tinkamumą, teismas priima nutartį dėl grupės atstovo pakeitimo (CPK 441^{13} str. 4 d.). Informacija apie naują grupės atstovą ir jo galimybę per 40 dienų terminą paduoti grupės apeliacinį skundą taip pat yra skelbiama specialiame interneto tinklalapyje – www.teismai.lt.

Teismo nutartimi patvirtintas naujas grupės atstovas grupės apeliacinį skundą turi paduoti per 40 dienų terminą. Šis terminas yra atnaujinamasis, t. y. jam pasibaigus teismas gali jį atnaujinti, jeigu yra nustatoma, kad terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių (CPK 441^{13} str. 5 d.).

Vienas iš svarbiausių apeliacinio proceso ypatumų reiškiant grupės apeliacinį skundą yra tas, kad įstatymas leidžia kiekvienam grupės nariui per grupės apeliacinio skundo padavimo terminą atsisakyti savo procesinių teisių ir pareigų. Toks procesinių teisių ir pareigų atsisakymas kartu reiškia ir pareigos atlyginti apeliacinio proceso bylinėjimosi išlaidas nebuvimą (CPK 441^{13} str. 2 d.). Kartu būtina pastebėti ir tai, kad asmuo, atsisakęs aktyviai dalyvauti apeliaciniame procese, nelaikomas pasitraukusiu iš grupės. Apeliacinio teismo sprendimas tokiam asmeniui galiotų, nes procesinių teisių ir pareigų atsisakymas visai nereiškia savo materialaus reikalavimo atsisakymo.

Atsisakius savo procesinių teisių ir pareigų, kitas svarbus aspektas yra tas, kad jeigu kartu tokia teise pasinaudoja pusė ar daugiau kaip pusė visų grupės narių, grupės apeliacinis skundas tokiu atveju yra negalimas (CPK 441^{13} str. 2 d.). Taigi, įstatymų leidėjas įtvirtindamas tokį reglamentavimą, Rašto darbo autoriaus nuomone, iš dalies skatina, kad grupės apeliacinio skundo padavimui pritartų arba visi grupės nariai kartu, arba apskritai nepritartų. Asmuo gali atsisakyti procesinių teisių ir pareigų bei tokiu būdu išvengti apeliacinio proceso bylinėjimosi

išlaidų atlyginimo, bet kartu toks asmuo rizikuoja, kad tokia pat teise pasinaudos ir dauguma kitų grupės narių, o tuomet grupės apeliacinis skundas apskritai bus negalimas.

Pagal dabartinį CPK reglamentavimą asmens pasitraukimas iš grupės apeliaciniame procese apskritai yra negalimas. Vieninteliai atvejai, kada asmeniui leidžiama pasitraukti iš grupės yra raštiško pranešimo dėl pasitraukimo iš grupės pateikimas iki galutinio grupės narių sąrašo patvirtinimo (CPK 441^5 str. 3 d.) bei raštiško pranešimo dėl pasitraukimo iš grupės pateikimas tuo atveju, jeigu grupės narys nepritaria ketinimui su atsakovu sudaryti taikos sutartį arba atsisakyti ieškinio (441^6 str. 3 ir 4 d.). Taigi, patvirtinus galutinį grupės narių sąrašą ir asmeniui taikos sutarties sudarymo ar ieškinio atsisakymo atveju nepasitraukus iš grupės, įstatymas toliau nenumato galimybės tokiam grupės nariui kitose civilinio proceso stadijose palikti grupę.

Kaip aiškina pats įstatymų leidėjas įtvirtindamas tokį reguliavimą, grupės ieškinio atveju ribojant grupės narių pasitraukimą iš grupės yra užtikrinamas proceso stabilumas[112]. Be kita ko, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra ne kartą pabrėžęs teisinio apibrėžtumo principo svarbą[113]. Manytina, kad patvirtinus galutinį grupės narių sąrašą ir atskiriems grupės nariams toliau nenumatant galimybės pasitraukti iš grupės (ypač apeliaciniame ir kasaciniame procese) būtent ir yra užtikrinamas procesinis stabilumas ir teisinis apibrėžtumas. Žinoma, iš dalies gali atrodyti, kad toks reglamentavimas riboja atskiro asmens teisę į apeliaciją arba teisę apskritai atsisakyti dalyvauti apeliaciniame procese. Tačiau grupės ieškinio atveju, manytina, kad toks asmens teisių ribojimas yra pateisinamas. Tuo atveju, jeigu įstatymas numatytų, kad atskiras grupės asmuo dėl bendro ar tarpinio sprendimo gali paduoti apeliacinį skundą be kitų grupės narių žinios, būtų ne tik pažeidžiamos kitų grupės narių teisės, bet ir skirtingo apeliacinio teismo sprendimo priėmimu atveju būtų pažeistas teisinis apibrėžtumas. Taip pat, jeigu įstatymas numatytų apeliaciniame ir kasaciniame procese atskiram grupės nariui pasitraukti iš grupės, apeliacinio ar kasacinio teismo sprendimas tokiam asmeniui negaliotų, o tai galėtų sukelti prieštaravimus tarp pirmos ir aukštesnės instancijos teismų sprendimų, kur vienam grupės nariui galiotų vienoks pirmos instancijos teismo sprendimas, o likusiems grupės nariams visai kitoks aukštesnės instancijos teismo sprendimas, nors visų asmenų reikalavimai ir teisių gynybos būdai būtų vienodi.

CPK 305 straipsnyje ir Europos Tarybos Ministrų komiteto 1995 m. vasario 7 d. rekomendacijoje Nr. R(95)5 „*Dėl apeliacinių sistemų ir procedūrų civilinėse ir komercinėse bylose įvedimo ir funkcionavimo tobulinimo*“ yra nurodoma, kad kiekvienam byloje dalyvaujančiam asmeniui turi būti suteikta galimybė paduoti apeliacinį skundą dėl pirmos

[112] *Supra* note 35.
[113] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2012.

instancijos priimto teismo sprendimo. Aiškus apeliacinio skundo pateikimo apribojimas yra išdėstomas CPK 303 str., kur yra nurodoma, kad apeliacinis skundas nėra galimas dėl priimto teismo sprendimo už akių, jeigu apeliacinį skundą paduoda asmuo, dėl kurio ir buvo priimtas sprendimas. Atsižvelgiant į tai, kad kiekvienas grupės narys yra laikomas dalyvaujančiu byloje asmeniu, įtvirtinus grupės ieškinio institutą, manytina, kad apeliacinio skundo pateikimo apribojimai įstatymu turėtų būti papildyti tiek, kiek jie yra numatyti grupės apeliacinio skundo atveju.

Sutinkamai su dabartiniu CPK reglamentavimu grupės kasaciniam skundui pateikti su tam tikrais pakeitimais (lot. *mutatis mutandis*) yra taikomos grupės apeliacinio skundo teisės normos (CPK 441^{14} str.). Kasacinis grupės skundas yra galimas dėl apeliacinio teismo sprendimo, kuris yra teikiamas Lietuvos Aukščiausiajam Teismui. Kaip ir grupės apeliacinio skundo atveju, kasacinį skundą turi parengti grupės advokatas, o jį pateikti grupės atstovas. Jeigu grupės atstovas atsisako paduoti grupės kasacinį skundą, grupės nariai gali inicijuoti grupės atstovo pakeitimą. Visa informacija apie grupės atstovo pakeitimą bei grupės galimybę pateikti grupės kasacinį skundą yra skelbiama specialiame interneto tinklalapyje – www.teismai.lt.

Grupės kasacinis skundas dėl apeliacinio teismo sprendimo gali būti paduotas per 3 mėnesius nuo skundžiamo sprendimo įsiteisėjimo dienos (CPK 345 str. 1 d.). Per šį laiką, kaip ir grupės apeliacinio skundo pareiškimo atveju, kiekvienas grupės narys gali atsisakyti savo procesinių teisių ir pareigų, tačiau tai nereiškia, kad tokiam grupės nariui kasacinio teismo sprendimas nebus galiojantis. Tuo atveju, jeigu savo procesinių teisių ir pareigų atsisako pusė ar daugiau kaip pusė visų grupės narių, grupės kasacinis skundas tokiu atveju nėra galimas.

Kaip ir apeliaciniame procese, CPK nenumato galimybės grupės nariui kasaciniame procese pasitraukti iš grupės. Priimtas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas turės galioti visiems grupės nariams. Toks atskirų grupės narių kasacinių teisių apribojimas grindžiamas yra proceso stabilumo ir teisinio apibrėžtumo principu, tačiau kaip ir apeliacinio proceso atveju, tokie asmens teisių apribojimai po grupės ieškinio instituto priėmimo nebuvo aiškiai nustatyti įstatymu.

Tuo atveju, jeigu atskiras grupės narys nesutinka su apeliacinio teismo sprendimu dėl jo individualaus pobūdžio turtinio reikalavimo, toks asmuo turi teisę pareikšti individualų kasacinį skundą. Jeigu grupė reiškia grupės kasacinį skundą, individualus kasacinis skundas yra nagrinėjamas kartu su grupės kasaciniu skundu. Tuo atveju, jeigu grupė neketina pareikšti kasacinio skundo, atskiras grupės asmuo dėl individualaus turtinio pobūdžio reikalavimų gali paduoti individualų kasacinį skundą per 30 dienų nuo tos dienos, kai pasibaigė grupės kasacinio skundo padavimo terminas.

Kasacinis teismas civilinę bylą išsprendžia priimdamas nutartį. Tokia nutartis įsiteisėja nuo jos priėmimo dienos, yra galutinė ir neskundžiama (CPK 362 str. 1 d.).

Apibendrinus galime teigti, kad nors CPK ir numato galimybę kiekvienam byloje dalyvaujančiam asmeniui pareikšti tiek apeliacinį, tiek kasacinį skundą (CPK 305 ir 342 str.), grupės apeliacinio ir kasacinio skundo pareiškimo atveju yra skatinama, kad tokius skundus teiktų arba visi grupės nariai kartu, arba nuo tokių skundų apskritai būtų atsisakoma. Toks grupės narių procesinių teisių ribojimas yra grindžiamas proceso stabilumo ir teisinio apibrėžtumo principais, kur teismo sprendimais galioja visiems grupės nariams kartu. Visgi tokie teisių apribojimai priėmus grupės ieškinio instituto nebuvo aiškiai įtvirtinti įstatymu ir savo prigimtimi yra išvestiniai.

IŠVADOS

1. Grupės ieškinys tai civilinio proceso institutas, kurio užuomazgas galima rasti jau 530 m. išleistuose senovės Romos teisininkų rinkiniuose - Justiniano digestuose. Vėlesnių grupės ieškinio instituto požymių galime rasti ir viduramžių Anglijos teisėje, kur savo esme į grupės ieškinio institutą buvo labai panašus grupės bylinėjimosi procesas. Dėl stiprių istorinių bei kultūrinių ryšių grupės bylinėjimosi proceso idėjos vėliau buvo sėkmingai perkeltos į JAV, kur 1966 m. priėmus Federalinių civilinio proceso taisyklių pakeitimus, galutinai buvo suformuotas šiuolaikinis grupės ieškinio institutas.
2. Šiuolaikinėje Lietuvos teisinėje sitemoje grupės ieškinio institutas per 2003 - 2015 m. laikotarpį keitėsi iš esmės, t. y. nuo lakoniško reglamentavimo ginant išimtinai viešuosius interesus iki išsamaus dabartinio reglamentavimo ginant visų pirma privačius grupės narių interesus.
3. Lietuvos Respublikos civiliniame procese grupės ieškinį galime apibrėžti kaip ieškinį, kurį pareikšti turi teisę grupės atstovas atstovaujantis mažiausiai 20 fizinių ar juridinių asmenų grupei, kurių teisės buvo pažeistos esant tapačiomis arba panašiomis faktinėmis aplinkybėmis nepriklausomai nuo teisių pažeidimų srities. Grupės ieškiniu yra ginamos teisės tik tų asmenų, kurie aiškiai išreiškia norą dėl grupės ieškinio pareiškimo (*opt-in*).
4. Jungtuku „ar“ įstatymų leidėjas išskyrė fizinius ir juridinius asmenis į atskiras grupes, dėl ko yra apsunkinama grupės ieškinio pareiškimo galimybė.
5. Nors CPK XXIV[1] skyriuje yra aiškiai įtvirtinta, kad grupės atstovas yra tuo pat metu ir ieškovas, kažkiek neaiškumų dėl grupės atstovo procesinės padėties kelia CPK 41 str., kuris aiškiai nenurodo, kad grupės ieškinio pareiškimo atveju proceso šalies teises ir pareigas turi grupės atstovas, todėl tam tikrais atvejais gali kilti klausimų, susijusių su grupės ir procesinio atstovo atribojimu.
6. Tam, kad grupės ieškinys būtų priimtas teisminiam nagrinėjimui, būtina yra visų pirma laikytis imperatyvios išankstinio ginčo sprendimo neteisminės tvarkos. Įtvirtinus tokią imperatyvią tvarką yra siekiama, kad ginčas tarp grupės asmenų ir atsakovo būtų sprendžiamas derybų keliu. Tačiau atsakovas žinodamas apie privalomą minimalų grupės narių skaičių, gali tokia tvarka naudotis ir tenkinti tik dalį grupės reikalavimų, o tai iš esmės gali užkirsti kelią grupės ieškinio pareiškimui ir atskiri asmenys bus priversti į teismą kreiptis su individualiais ieškiniais.
7. Teisės mokslininkai pripažįsta, kad vienas iš pagrindinių grupės ieškinio trūkumų yra galimybė piktnaudžiauti šiuo institutu, dėl ko padidėja verslo bankroto tikimybė, gali nepagrįstai suprastėti dalykinė reputacija. Grupės ieškinio instituto normose tiesiogiai

neįtvirtinta ir neįspėjama dėl nepagrįsto ieškinio teisinių pasekmių, o CPK 95 str. įtvirtintos sankcijos yra labiau pritaikytos už nepagrįsto individualaus ieškinio pareiškimą, kur daroma žala yra ženkliai mažesnė negu nepagrįsto grupės ieškinio atveju.

8. Vienas iš skirtumų, kuris atskiria grupės ieškinį nuo individualaus ieškinio yra tas, kad atsakovas pradiniame teisminiame pasirengime vis dar nežino, prieš kiek grupės narius jis turės formuluoti savo atsikirtimus. Pranešimą dėl reiškiamo grupės ieškinio per visuomenės informavimo priemonės turi teisę platinti grupės atstovas. Atsižvelgiant į tai, kad tai yra grupės atstovo teisė, bet ne pareiga, tokiu būdu yra sukuriamos rizikos, kad ne visi grupės ieškiniu suinteresuoti asmenys bus įtraukti į bylą.
9. Pradėjus teisminį grupės ieškinio nagrinėjimą, svarbus yra taikos sutarties sudarymo ir grupės ieškinio atsisakymo aspektas. Turint omenyje, kad grupės ieškinio atveju grupės nariai civiliniame procese tiesiogiai nedalyvauja, grupės atstovui kyla svarbi užduotis, kad taikos sutarties sudarymo ar ieškinio atsisakymo atveju grupės nariai būtų tinkamai informuoti apie tokių procesinių veiksmų teisines pasekmes.
10. Grupės ieškinio atveju civilinė byla yra išsprendžiama teismui priėmus sprendimą. Priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas įgyja *res judicata* galią, kuri galioja išimtinai grupės asmenims.
11. Pagal dabartinį CPK reglamentavimą yra skatinama, kad tiek grupės apeliacinį, tiek grupės kasacinį skundą reikštų visi grupės nariai kartu. Atskiriems grupės nariams yra ribojama teisė savarankiškai reikšti atskirus apeliacinius ar kasacinius skundus dėl bendro ar tarpinio teismo sprendimo. Taip pat yra ribojama teisė apskritai atsisakyti dalyvauti apeliaciniame ar kasaciniame procese. Manytina, kad toks asmenų teisių ribojimas yra pagrįstas siekiant užtikrinti civilinio proceso stabilumą bei teisinį apibrėžtumą, tačiau toks teisių ribojimas nėra tiesiogiai įtvirtintas įstatymu.
12. Įtvirtindamas grupės ieškinio reglamentavimą įstatymų leidėjas pasirūpino tik grupės asmenų, kaip grupės ieškovų, procesinėmis teisėmis ir pareigomis, o apie atsakovų galimybę susijungti į grupę svarstyta nebuvo. Rašto darbo autoriaus nuomone tai iš esmės pažeidžia procesinių šalių lygiateisiškumo principą. Civilinio proceso teisės teorijoje ir teismų praktikoje ne kartą buvo minėta, kad civiliniame procese ieškovui negalima leisti to, kas yra neleidžiama atsakovui (lot. *non debet actori licere, quod reo non permittitur*).
13. Nepaisant kai kurių grupės ieškinio reglamentavimo trūkumų, grupės ieškinio instituto Lietuvoje atsiradimą Rašto darbo autorius vertina pozityviai. Palyginus su ankstesniu reglamentavimu, dabartinis grupės ieškinio reglamentavimas yra daug išsamesnis ir praktikoje neturėtų būti rimtų kliūčių greitai ir efektyviai apginti grupės asmenų pažeistas teises.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į tai, kad grupės ieškinio institutas įsigaliojo 2015 m. sausio 1 d., Rašto darbo autorius nesiūlo jau dabar iš esmės keisti grupės ieškinio institutą. Rašto darbe buvo analizuotos tik galinčios kilti problemos taikant grupės ieškinio normas. Rašto darbo autoriaus įžvalgoms pasiteisinus, taip yra siūloma keisti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) normas:

1. Papildyti CPK 41 straipsnį 3 dalimi ir išdėstyti taip:

   „3. Tais atvejais, kai yra pareiškiamas grupės ieškinys, ieškovu tokioje byloje yra visi teismo nutartimi patvirtinti grupės asmenys, o šalies teises ir pareigas turi grupės atstovas.“
2. Papildyti CPK 95 straipsnį 3 dalimi ir išdėstyti taip:

   „3. Teismas, nustatęs šio straipsnio 1 dalyje numatytus piktnaudžiavimo atvejus, kuomet procesinius dokumentus teikia asmenų grupė arba grupė sąmoningai veikė prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą, gali kiekvienam grupės nariui paskirti iki aštuonių tūkstančių septynių šimtų devyniasdešimt dviejų eurų baudą, jeigu atskiri grupės nariai neįrodo, kad piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis įvyko ne dėl jų kaltės.“
3. Papildyti CPK 303 straipsnį 2 dalimi ir išdėstyti taip:

   „2. Apeliacine tvarka negali būti skundžiamas teismo sprendimas, jeigu grupės apeliacinio skundo padavimo atveju proceso šaliai tenkančių teisių ir pareigų apeliaciniame procese atsisako pusė ar daugiau kaip pusė visų grupės narių.“
4. Papildyti CPK 341 straipsnį 2 dalimi ir išdėstyti taip:

   „2. Kasacine tvarka negali būti skundžiamas teismo sprendimas, jeigu grupės kasacinio skundo padavimo atveju proceso šaliai tenkančių teisių ir pareigų kasaciniame procese atsisako pusė ar daugiau kaip pusė visų grupės narių.“
5. Papildyti CPK 441^2 straipsnį 3 dalimi ir išdėstyti taip:

   „3. Jeigu atsakovas per nustatyta ne trumpesnį kaip trisdešimties dienų terminą sąmoningai patenkina tik kai kurių grupės narių reikalavimus, reiškiant grupės ieškinį 441^3 straipsnio 2 dalies 1 punktas netaikomas.“
6. Pakeisti CPK 441^3 straipsnio 2 dalies 1 punktą ir išdėstyti taip:

   „1) reikalavimą pareiškia ne mažiau kaip dvidešimt fizinių ir (arba) juridinių asmenų, raštu išreiškusių savo valią būti grupės nariais pareikšti ieškinį teismui. Šio pareiškimo formos pavyzdį tvirtina teisingumo ministras;“
7. Papildyti CPK 441^3 straipsnį 5 bei 6 dalimis ir išdėstyti taip:

„5. Jeigu grupės ieškinio pareiškimo atveju grupės atsakovų skaičius siekia mažiausiai 20 fizinių ir (arba) juridinių asmenų ir visų jų atsikirtimai yra grindžiami vienodu teisiniu ir faktiniu pagrindu, tokiems asmenims, raštiškai teismo paprašius, leidžiama susijungti į grupę bei pareikšti grupės atsiliepimą, kitus procesinius dokumentus. Grupės atsiliepimo atveju grupė privalo turėti grupės atstovą ir grupės advokatą, jų teisėms ir pareigoms *mutatis mutandis* taikomos šio skyriaus nuostatos. Galutinis grupės atsakovų sąrašas kartu su galutiniu grupės ieškovų sąrašu yra tvirtinamas teismo nutartimi šio Kodekso 441^8 str. 5 d. tvarka.

6. Už nesąžiningai pareikštą ir aiškiai nepagrįstą grupės ieškinį yra taikomos šio Kodekso 95 straipsnio pasekmės.“

8. Pakeisti CPK 441^8 straipsnio 2 dalį ir išdėstyti taip:

„2. Grupės atstovas šio Kodekso 441^3 straipsnio 4 dalies 3 punkte nurodytą teismo nutartimi patvirtintą pranešimą dėl grupės pildymo privalo skelbti per visuomenės informavimo priemones ir kitais būdais.“

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 40-987.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002-04-06, Nr. 36-1340.
5. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi. *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 2014-03570.
6. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo Nr. XII-771 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*. 2014-10-16, Nr. 14517.
7. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo įstatymas. *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 15011.
8. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 94-1833.
9. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 1996-07-26, Nr. 71-1706.
10. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. gruodžio 22 d. įsakymas Nr. 1R-378 „Dėl pavyzdinės pareiškimo dėl sutikimo būti grupės nariu ir pareikšti teismui grupės ieškinį formos ir pavyzdinės pranešimo dėl grupės, kuri pareiškė grupės ieškinį, papildymo formos patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*. 2014-12-22, Nr. 20426.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. vasario 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo IV (pavasario) sesijos darbų programos“. *Teisės aktų registras*. 2014-02-24, Nr. 2007.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo III (rudens) sesijos darbų programos“. *Valstybės žinios*. 2013-08-31, Nr. 92-4569.

13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. kovo 13 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013-03-20, Nr. 29-1406.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. vasario 20 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo II (pavasario) sesijos darbų programos“. *Valstybės žinios*. 2013-02-26, Nr. 21-1020.
15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo IX (rudens) sesijos darbų programos“. *Valstybės žinios*. 2012-08-25, Nr. 99-5059.
16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. kovo 20 d. nutarimas „Dėl Seimo VIII (pavasario) sesijos darbų programos“. *Valstybės žinios*. 2012-03-24, Nr. 35-1701.
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. vasario 15 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo VIII (pavasario) sesijos darbų programos“. *Valstybės žinios*. 2012-02-22, Nr. 23-1058.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugsėjo 20 d. nutarimas „Dėl Seimo VII (rudens) sesijos darbų programos“. *Valstybės žinios*. 2011-09-28, Nr. 117-5509.
19. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo VII (rudens) sesijos darbų programos“. *Valstybės žinios*. 2011-08-30, Nr. 107-5067.
20. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas „Dėl Grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011-07-20, Nr. 92-4386.
21. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 7 d. nutarimas „Dėl Valstybinės vartotojų teisių apsaugos 2011–2014 metų strategijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2011-07-16, Nr. 89-4274.
22. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 25 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2009-03-26, Nr. 33-1268.
23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. lapkričio 21 d. nutarimas Nr. 1243 „Dėl Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projekto Nr. XP-1963, Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 19 straipsnio pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XP-1964, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 7 straipsnio papildymo įstatymo projekto Nr. XP-1965, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 37, 40, 44, 56, 103 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto Nr. XP-1966, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 17, 32 straipsnių papildymo ir pakeitimo bei

įstatymo papildymo 31-1 straipsniu įstatymo projekto Nr. XP-1967, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274, 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 96-1 straipsniu įstatymo projekto Nr. XP-1968 ir Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 18 straipsnio papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto Nr. XP-1969“. *Valstybės žinios*. 2007-11-29, Nr. 123-5042.

24. Teisėjų tarybos 2013 m. lapkričio 8 d. nutarimas Nr. 13P-144-(7.1.2) „Dėl Teismų pranešimų skelbimo specialiame interneto tinklalapyje tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2013-11-16, Nr. 118-5983.

Specialioji literatūra

1. Cheyney, E. P. The Court of Star Chamber. *The American Historical Review*, Vol. 18, Nr. 4. 1913: 747-748.
2. Clark, S.; Harris, Ch. The push to reform class action procedure in Australia: evolution ir revolution? *Melbourne University Law Review* Vol. 32, 2008: 775-821.
3. Ebbing, F. Class Action. Die Gruppenklage: Ein Vorbild für das deutsche Recht? *Die Zeitschrift für Vergleichende Rechtswissenschaft*. 103. 2004: 31-56.
4. Eizenga, A. M.; Peerless, M. J.; Wright, C. M.; Callaghan, J. *Class Actions Law and Practice*. Markham, 2008.
5. Eliseev, N. G. *Grazhdanskoe processualnoe pravo zarubezhnyh stran* [Civil procedure law of foreign countries]. Moskva, 2006.
6. Filho, W. S. G. Special Features of Comparative Procedural Law in Brazil. *Zeitschrift für Zivilprozess International* Nr. 3., 1998, p. 445-462.
7. Friedman, L. M. American Law in the 20th Century. *New Haven: Yale University Press*, Nr. 8. 2002: 250-261
8. Fursov, D. A.; Harlamova I. V. *Teorija pravosudija v kratkom trehtomnom izlozhenii po grazhdanskim delam. T. 2: Grazhdanskoe sudoproizvodstvo kak forma otpravlenija pravosudija* [The theory of justice in a brief three-volume exposition in civil cases. T. 2: Civil proceedings as a form of justice]. Moskva, 2009.
9. Grimm, D. D. *Lekcii po dogme rimskogo prava* [Lectures on the dogma of Roman law]. Moskva, 2003.
10. Hodges, C. Europeanisation of Civil Justice: Trends and Issues. *Civil Justice Quarterly*. Vol. 26. January. 2007: 96-123.
11. Hodges, C. Multy-party Actions: A European Approach. *Duke Journal of Comparative and International Law*, Nr. 11. 2001: 321-3254.

12. Yeazell, S. C. *From Medieval Group Litigation to the Modern Class Action*. New Haven and London: Yale University Press, 1987.
13. Kofanov, L. L. *Sud i sudi v izbrannyh fragmentah iz Digest Justiniana* [Court and judges in selected fragments of Justinian's Digest]. Moskva: Statut, 2006.
14. Kolesov, P. P. *Gruppovye iski v SSHA* [Class actions in the USA]. Moskva: OOO Gorodec-izdat, 2004.
15. Komarov, V. V. *Grazhdanskij process: uchebnik* [Civil procedure: classbook]. Kharkov, 2001.
16. Korshunov, N. M. *Grazhdanskij process: uchebnik* [Civil procedure: classbook]. Moskva, 2005.
17. Krivka, E. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese: Monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.
18. Krivka, E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*, 2004, t. 52 (44): 150-162.
19. Krivka, E. Grupės ieškinys – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 4 (94): 29-34.
20. Krivka, E. Res judicata įgyvendinimo grupės ieškiniuose problemos. *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 53: 54-64.
21. Krivka, E. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse. *Jurisprudencija*, 2003, t. 37 (29).: 26-34
22. Krivka, E. *Viešojo intereso gynimo problemos Civiliame kodekse: daktaro disertacija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006.
23. Laužikas, E.; Mikelėnas, V; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003.
24. Laužikas, E.; Mikelėnas, V.; Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. II tomas. Vilnius: Justitia, 2005.
25. Maleshin, D. JA. Rossijskaja model gruppovogo iska [Russian model of class action], *Vestnik Vysshego Arbitrazhnogo Suda Rossijskoj Federacii*, 2010, Nr. 4: 70-87.
26. Mokslinė redakcinė taryba *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1981.
27. Mattil, P.; Desoutter V. Die europäische Sammelklage. Rechtsvergleichende und EU-rechtliche Betrachtungen. *Wertpapiermitteilungen, Zeischrift für Wirtschafts - und Bankrecht*, 12/2008: 521-525.
28. Miller, G.; Lindgren K. E. Some Thoughts on Australian Class Actions in the light of the American Experience. *Investor Class Actions*, 2009: 35-55.

29. Nekrošius, V.; Mikelėnas, V.; Bublienė, D.; Simaitis, R.; Laužikas E. *Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas*. Vilnius, 2008.
30. Puchinskij, V. K. *Grazhdanskij process zarubezhnyh stran* [Civil procedure of foreign countries]. Moskva, 2006.
31. Schmidt, A. *Die naturschutzrechtliche Verbandsklage in Deutschland: Praxis Und Perspektiven*. Springer, 2013.
32. Tarruffo, M. Some Remarks on Group Litigation in Comparative Perspective. *Duke Journal of Comparative and International Law*. 2001. Nr. 11: 405-421.
33. Walker, J. Crossborder Class Actions: A View from Across the Border. *Michigan State Law Review*. 2004, Nr. 3: 757-767.
34. Watson, G. D. Class Action: The Canadian Experience. *Duke Journal of Comparative and International Law*. 2001, Nr. 11: 269-287.
35. Zhurbin, B.A. *Processualnye osobennosti rassmotrenija sudami del po gruppovym i proizvodnym iskam: avtoreferat dissertacii na soiskanie uchenoj stepeni kandidata juridicheskih nauk* [Procedural features of consideration by courts on group and derivative lawsuits: synopsis of thesis on competition degree of candidate of legal sciences]. Saratov. 2009.
36. Zweigert, K.; Kötz, H. *Einführung in die Rechtsvergleichung auf dem Gebiete des Privatrechts*. Tübingen, 1996.

Teismų praktika

1. Lietuvos Konstitucinis Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas „Dėl teismų sprendimų motyvų surašymo ir skelbimo, sprendimo už akių, taip pat dėl apeliacijos“ (bylos Nr. 35/03-11/06).
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2012
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje *A. B. Š. v. UAB „ Nefrologų pagalba“, AAS „ Gjensidige Baltic“* (bylos Nr. 3K-3-456/2010)
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 22 d. Teismų praktikos taikant įstatymus dėl proceso atnaujinimo užbaigtose civilinėse bylose aktualūs klausimai Nr. 1-2007. *Teismų praktika*. 2007, 26.
5. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje *R. V. v. Pakruojo ūkininkų kredito unija* (bylos Nr. 2-1167/2013)

Elektroniniai dokumentai

1. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Derinimo pažyma dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“ projekto Nr. 10-3582-02. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus] Vilnius, 2011 m. liepos 4 d. [žiūrėta 2015-02-26]. <http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=95108&p_org=&p_fix=n&p_gov=n>.
2. Paulauskas, A., darbo grupė, Lietuvos Respublikos Seimas. Civilinio proceso kodekso 5, 27, 49, 83, 274, 275, 296 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Kodekso papildymo 96^1 straipsniu įstatymo projektas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2006 m. gruodžio 22 d. [žiūrėta 2015-02-02]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289618&p_tr2=2>.
3. Teisės ir teisėtvarkos komitetas, Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projektas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 17 d. [žiūrėta 2015-02-17]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464236&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
4. Teisės ir teisėtvarkos komitetas, Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo Nr. XII-771 2 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto lyginamasis variantas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. spalio 8 d. [žiūrėta 2015-02-25]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=484267&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
5. Teisės ir teisėtvarkos komitetas, Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto lyginamasis variantas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 17 d. [žiūrėta 2015-02-28]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464237&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>
6. Paulauskas, A., darbo grupė, Lietuvos Respublikos Seimas. Įstatymų projektų Reg. Nr. XP-1963-XP-1969 aiškinamasis raštas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2006 m. gruodžio 12 d. [žiūrėta 2015-02-02]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289609>.

7. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2012 m. vasario 23 d. [žiūrėta 2015-02-17]. <http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=124545&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=n>.
8. Sabatauskas J., Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.126 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2013 m. gruodžio 18 d. [žiūrėta 2015-02-21]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=462498&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
9. Lietuvos Respublikos Seimas. 2014 m. kovo 13 d. Lietuvos Respublikos Seimo posėdžio Nr. 122 stenograma. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. kovo 24 d. [žiūrėta 2015-02-18]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=467220&p_query=civilinio%20proceso%20kodekso%2049%2C%2080%2C%20182%20&p_tr2=1>.
10. Lietuvos Respublikos Seimas. 2014 m. sausio 23 d. Lietuvos Respublikos Seimo posėdžio Nr. 120 stenograma. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 23 d. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464843&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>
11. Lietuvos Respublikos Seimas. 2014 m. sausio 21 d. Lietuvos Respublikos Seimo posėdžio Nr. 119 stenograma. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 21 d. [žiūrėta 2015-02-12]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464607&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
12. Lietuvos Respublikos Seimas. 2013 m. kovo 26 d. Lietuvos Respublikos Seimo vakarinio posėdžio Nr. 31 stenograma. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2013 m. kovo 26 d. [žiūrėta 2015-02-23]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=445166&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
13. Teisės ir teisėtvarkos komitetas, Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projekto komiteto posėdžio protokolo išrašas. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 22 d. [žiūrėta 2015-02-18]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464665&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.

14. Teisės departamentas, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. Išvada Civilinio kodekso 1.126 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 20 d. [žiūrėta 2015-02-24]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464350&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
15. Kabišaitis, A., Teisės departamentas, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. Išvada Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projektui. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2012 m. rugpjūčio 10 d. [žiūrėta 2015-02-17]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=431272&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
16. Teisės ir teisėtvarkos komitetas, Lietuvos Respublikos Seimas. Išvada Civilinio proceso kodekso 49, 80, 182 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 261^1 straipsniu bei XXIV^1 skyriumi įstatymo projektui. *Lietuvos Respublikos Seimas* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. sausio 17 d. [žiūrėta 2015-02-26]. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=464238&p_query=grup%EBs%20ie%F0kinio&p_tr2=1>.
17. Krivka, E. Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės. *Tarptautinė mokslinė konferencija* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 m. rugsėjo 12 d. [žiūrėta 2015-02-23]. <http://www.teise.org/data/Egidijus-Krivka.doc>.
18. Vyriausiosioji tarnybinės etikos komisija. Apibendrinta intereso konflikto praktika. *Vyriausiosioji tarnybinės etikos komisija* [interaktyvus]. Vilnius [žiūrėta 2015-03-09]. <http://www.vtek.lt/vtek/index.php?option=com_content&view=article&id=357&Itemid=26>.
19. Circuit Court. West v. Randall, 29 F. Cas. 718 (R.I. 1820) (No. 17,424). *The Federal cases* [interaktyvus]. Rod Ailandas, 1820 m. [žiūrėta 2015-02-01]. <https://law.resource.org/pub/us/case/reporter/F.Cas/0029.f.cas/0029.f.cas.0718.pdf>.
20. Federal Rules of Civil Procedure. Rule 23. Class Actions. [interaktyvus]. Vašingtonas, 1966 m. [žiūrėta 2015-02-19]. <https://www.law.cornell.edu/rules/frcp/rule_23>.
21. Vioxx Lawsuit. [interaktyvus]. 2014 m. kovo 15 d. [žiūrėta 2015-02-19]. <http://www.drugwatch.com/vioxx/lawsuit>.
22. Asbestos-Related Class Action Lawsuits. [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-20]. <http://www.mesotheliomaguide.com/lawsuits/class-action>.
23. Epstein, R. Class Actions: The Need for a Hard Second Look. *Manhattan Institute for Policy Research* [interaktyvus]. Niujorkas, 2002 m. kovo 4 d. [žiūrėta 2015-02-20]. <http://www.manhattan-institute.org/html/cjr_4.htm>.

24. Branigan, W. Congress Changes Class Action Rules. *Washington Post* [interaktyvus]. Vašingtonas, 2005 m. [žiūrėta 2015-02-20]. <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A32674-2005Feb17.html>.
25. The new "Hamon Law" introducing French class actions and its effects on competition and distribution law. *Norton Rose Fulbright* [interaktyvus]. Paryžius, 2014 m. kovo 31 d. [žiūrėta 2015-02-25]. <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/114016/the-new-hamon-law-introducing-french-class-actions-and-its-effects-on competition-and-distribution-law>.
26. Akyurek, O.; De Perthuis, C. First-Ever Class Action Filed in France. *Jones Day Publications* [interaktyvus]. Paryžius, 2014 m. spalio 31 d. [žiūrėta 2015-02-25]. <http://www.jonesday.com/first-ever-class-action-filed-in-france-10-21-2014>.
27. Consumer Rights Act passed by Parliament: new "opt-out" class action for competition claims from October 2015. *HSFNOTES* [interaktyvus]. Londonas, 2015 m. kovo 27 d. [žiūrėta 2015-03-28] <http://hsfnotes.com/litigation/2015/03/27/consumer-rights-act-passed-by-parliament-new-opt-out-class-action-for-competition-claims-from-october-2015>.
28. Christiane Taubira veut autoriser les «class actions». *Le Parisien* [interaktyvus]. Paryžius, 2012 m. birželio 22 d. [žiūrėta 2015-02-25]. <http://www.leparisien.fr/faits-divers/christiane-taubira-veut-autoriser-les-class-actions-22-06-2012-2060771.php>.
29. Federal Court of Australia Act 1976. *Commonwealth Consolidated Acts* [interaktyvus]. [žiūrėta:2015-02-22]. <http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/fcoaa1976249/s33c.html>.
30. Federal Courts Rules (SOR/98-106) - 334.17. *Justice Laws Website* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/sor-98-106/page-73.html#h-109>.
31. Federal Court of Australia Act 1976 - SECT 33C. *Commonwealth Consolidated Acts* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://www.austlii.edu.au/au/legis/cth/consol_act/fcoaa1976249/s33c. html>.
32. Grazhdanskij processulanyj kodeks [Code of Civil Procedure] *Kodeksy i zakony Rossijskoj Federacii* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://www.zakonrf.info/gpk/46>.
33. Arbitrazhnyj processualnyj kodeks [Code of Arbitration Procedure] *Consultant Plus* [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://www.consultant.ru/popular/apkrf/9_38.html#p2737>.

34. Artykuł o historii pozwów zbiorowych. *Pozew-zbiorowy* [interaktyvus]. Varšuva, 2014-05-07 [žiūrėta 2015-02-01]. <http://www.pozew-zbiorowy.com.pl/podstawy-historia-pozwuzbiorowego. html>.
35. Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. *Sejm Rzeczypospolitej Polskiej* [interaktyvus]. Varšuva, 2009 m. gruodžio 17 d. [žiūrėta 2015-02-18]. <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20100070044>.
36. Grazhdanskij processualnyj kodeks Respubliki Belarus [Civil Procedure Code of the Republic of Belarus] *Palata predstavitelej* [House of Representatives of Belarus] [interaktyvus]. Minskas, 1998 m. gruodžio 10 d. [žiūrėta 2015-02-22]. <http://pravo.by/world_of_law/text.asp? RN=hk9900238>.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe „Grupės ieškinio reglamentavimo ypatumai Lietuvos teisinėje sistemoje“ remiantis 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojusiais Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimais yra nagrinėjamas grupės ieškinio institutas. Atsižvelgiant į tai, kad ankstesnis grupės ieškinio reglamentavimas buvo gana lakoniškas ir praktikoje apskritai nepritaikomas, dabartinis grupės ieškinio institutas yra daug išsamesnis. Darbe siekiama kuo išsamiau išnagrinėti Lietuvos grupės ieškinio institutą, nustatyti pagrindines problemas, kurios gali kilti praktikoje taikant šio instituto teisės normas. Darbe išdėstytos įžvalgos bei pastebėjimai leis labiau suprasti Lietuvos grupės ieškinio reguliavimą bei bus tvirtas pagrindas ateityje atlikti tolimesnius grupės ieškinio instituto tyrimus.

ANNOTATION

In master thesis „Regulation of class action peculiarities in the legal system of Lithuania“ in accordance with 1st of January 2015 Civil procedure law modifications is being examined institute of class action. Considering fact, that previous regulation of calass action was quite laconic and generally inapplicable in practice, nowaday institute of class action is more detailed. In master thesis author seeks in detail to analyze institute of class action in Lithuania, also author tries to identify main problems, which could appear in practice applying legal norms of class action. In master thesis submitted remarks and comments will hopefully allow to understand more about regulation of class action in Lithuanian and will be solid basis to accomplish further researches of class action institute in the future.

SANTRAUKA

Magistro baigiamasis darbas
„Grupės ieškinio reglamentavimo ypatumai Lietuvos teisinėje sistemoje“

Magistro baigiamasis darbas „Grupės ieškinio reglamentavimo ypatumai Lietuvos teisinėje sistemoje“ (toliau – Rašto darbas) yra skirtas Lietuvos grupės ieškinio reglamentavimo analizei, kur siekiama atsakyti į klausimą, ar naujas Lietuvos grupės ieškinio institutas yra reali, o ne tik deklaratyvi grupės asmenų teisių gynybos priemonė.

Pirmoje Rašto darbo dalyje yra nagrinėjama grupės ieškinio istorinė raida. Nors pirmąsias grupės ieškinio užuomazgas galime rasti dar senovės Romos teisėje, tačiau labiausiai šis institutas išsivystė anglosaksų valstybėse. Šiuolaikinėje Lietuvos teisinėje sistemoje grupės ieškinio institutas per 2003 - 2015 m. laikotarpį keitėsi iš esmės, t. y. nuo lakoniško reglamentavimo ginant išimtinai viešuosius interesus iki išsamaus dabartinio reglamentavimo ginant visų pirma privačius asmenų grupės interesus.

Antroje Rašto darbo dalyje yra analizuojamas grupės ieškinio institutas atskirose bendrosios ir kontinentinės teisės sistemos šalyse. Daroma išvada, kad bendrojoje teisės sistemoje dominuoja privatus grupės ieškinys, kai tuo tarpu kontinentinėje teisės sistemoje dominuoja viešieji bei organizaciniai grupės ieškiniai.

Trečioje Rašto darbo dalyje yra nagrinėjamas Lietuvos grupės ieškinio instituto santykis su kitais atskirais civilinio proceso institutais, taip pat iškeliamas grupės ieškinio kaip viešojo intereso gynybos priemonės klausimas. Nors grupės ieškinys tam tikrų kitų procesinių institutų bruožų, tai yra savarankiškas procesinis institutas, kuris yra skirtas apginti visų pirma privačius interesus.

Ketvirtoje Rašto darbo dalyje yra analizuojama grupės ieškinio nagrinėjimo procedūra, kur apibrėžiamos galimos priežastys, dėl kurių ne visi suinteresuoti asmenys gali būti įtraukti į grupės ieškinį. Taip pat šioje dalyje yra nagrinėjami apeliacinio ir kasacinio proceso probleminiai aspektai. Pažymima, kad tiek apeliacinis, tiek kasacinis teismo procesas grupės ieškinio atveju yra daug sudėtingesnis, nes ne visi grupės nariai šiuo klausimu gali turėti vieningą nuomonę, be to, apeliacinio ir kasacinio skundo pareiškimas labai priklauso ir nuo grupės atstovo pozicijos, kurio nuomonė gali neatspindėti visos grupės nuomonės.

Rašto darbas yra baigiamas išvadomis bei pasiūlymais, kaip grupės ieškinio institutas ateityje gali būti tobulinamas. Rašto darbo autoriaus nuomone, dabartinis grupės ieškinio reglamentavimas yra daug išsamesnis, todėl praktikoje neturi būti kliūčių siekiant greitai ir efektyviai apginti grupės asmenų teises.

SUMMARY

Master‘s thesis
„Regulation of class action peculiarities in the legal system of Lithuania“

Master‘s thesis „Regulation of class action peculiarities in the legal system of Lithuania“ (further – Master‘s thesis) is intended to analyze regulation of class action in Lithuania, where author seeks to answer the question, or new institute of class action is real, but not only declarative way to protect rights of group persons.

In the first part of Master‘s thesis is being examined historical development of class action. Although, first rudiments of class action we can find in the legal system of ancient Rome, however this institute has been developed most in common law countries. Modern institute of class action in Lithuania during the period from 2003 to 2015 have changed essentially, that is to say from laconic regulation protecting exclusively public interest to comprehensive nowaday regulation protecting primarily private interest.

In the second part institute of class action is being analyzed in different common and civil law countries. It is concluded, that in common law countries is dominating private class action, while in civil law countries dominate public and organizational class action.

In the third part of Master‘s thesis Lithuanian institute of class action is being compared with others separate institutes of civil procedure, as well author tries to answer, or institute of class action is a effective measure to protect the public interest of society. Although, class action has some features of others institutes of civil procedure, however this is separate institute of civil procedure, which is intended to protect primarily private interest.

In the fourth part of Master‘s thesis is being analyzed investigation procedure of class action, where are defined possible reasons, on which not all interested persons can be involved in class action. As well in this part is being examined problematic aspects of appeal and cassation procedures. It is need to note, that appeal as well as cassation procedure is more complicated, because not all members of a group can have same opinion in the going trial. Furthermore, appeal and cassation depends on a person who is representative in a class action and his position can be different and do not reflect opinion of others members of a group.

In the final part of master‘s thesis it is provided conclusions and suggestions, how institute of class action in Lithuania could be improved in the future. According to the author of Master‘s thesis, nowadays regulation of class action is more comprehensive, therefore in practice should not be any barriers and intrested parties should have protect their rights quickly and effectively.

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN-10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2015-05-01
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Teisės fakulteto Verslo teisės studijų programos studentas Jaroslav Pavlovskij patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Grupės ieškinio reglamentavimo ypatumai Lietuvos teisinėje sistemoje“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____

(parašas) *(vardas, pavardė)*